

„Na Kozari” je bilo nepozabno

Novomeščani vrnili obisk bosanski občini Ključ

V organizaciji občinske organizacije ZK in Doma JLA iz Novega mesta je minulo soboto in nedeljo 90 naših občanov obiskalo znane partizanske kraje, kot so Kozara, Banjaluka, Jajce, Bos. Petrovac, Bihać in Ključ. Mladina ter predstavniki našega javnega in družbenopolitičnega življenja so si ogledali muzeje, spomenike in prizorišča bitk iz zadnje vojne.

Naši so pripravili tudi kulturno-umetniški in zabavni program, v katerem so nastopili člani Pevskega zbora Krka, folklorna skupina Kres, recitatorska skupina mladih vojakov in zabavni vojaški

ansambel. Z večernim programom in zabavnim večerom so nastopili v mestu Ključ v Bosni.

Novomeščani so s tem vrnili obisk članom KUD „Dušan Vujinčić iz Ključa. Vrnili so se z nepozabnimi vtisi in še čvrsteje zastavljenim programom bratskega sodelovanja.

BLANČANI V OGULINU

Igralci prosvetnega društva Franca Prešeren iz Blance gostujejo konec tedna v Ogulinu, prizorišču srečanja medrepubliške zveze kulturnih organizacij. Nastopili bodo z Marinčev komedijo Odmev je vedno zadnji. Razen na domačem odru so se predstavili v Koprivnici, Zabukovju, Velikem Trnu in Loki.

ZAGREBČANI RAZSTAVLJAJO

V Likovnem salonu v Kočevju so 19. maja odprli razstavo likovnih del umetnikov iz pobratene KS Novi Zagreb-Trnsko. Svoja dela razstavljajo Magdalena Kovačević, Vladimir Mutnjaković in Antun Mutnjaković; vsi so člani likovnega društva „Grupa 69”. Razstava bo odprta do 30. maja, posvečena pa je dnevu mladosti. Pokroviteljica razstave je KS Kočevje-mesto.

Vojaki teden dni naši gostje

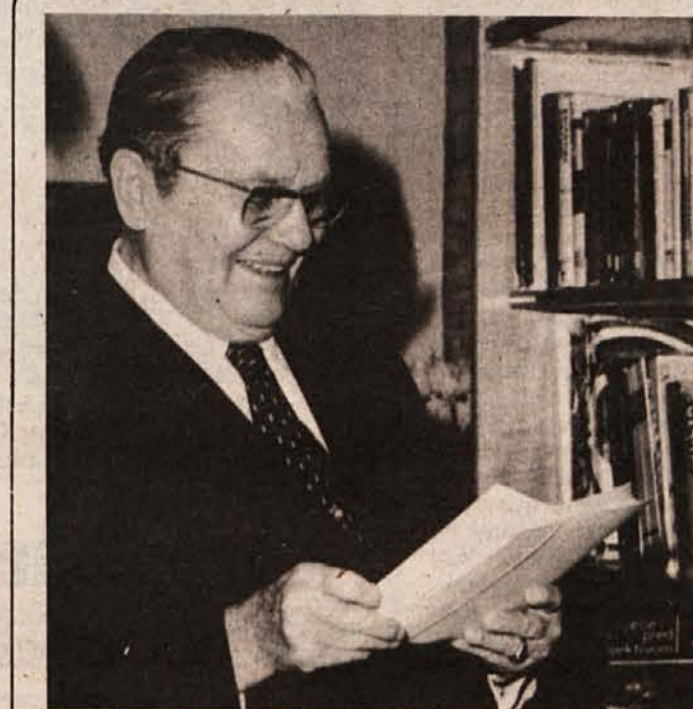
Ribnica in Kočevje dobita več novih športnih objektov

V Ribnici in Kočevju je vse pripravljeno za začetek 33. športnega prvenstva ljubljanske armijske oblasti.

Press center bo začel delati danes, 25. maja. Njegov sedež bo v domu JLA. Pričakujejo, da bo tekmovalnja spremljala okoli 20 novinarjev in televizijskih snemalcev.

V ponedeljek, 29. maja dopoldne, bodo v Ribnici in Kočevju sprejeli in namestili tekmovalce-vojake iz Ljubljane, Ajdovčine, Vrhnike, Maribora, Kranja in Postojne. Za ta dan je predviden še ogled športnih objektov, obisk Jelenovega žleba in kulturno-zabavna prireditve.

V torek, 30. maja, bo vadba ekip in posameznih tekmovalcev, ob 17. uri pa bo v Ribnici svečana otvoritev z mimohodom ekip. Ob 19. uri bo v letnem gledališču v Ribnici kulturno-zabavni pro-

Ob deseti obletnici svobode in zmage nad fašizmom in nacizmom je tovariš Tito, ko je sprejemal štafeto palico na beograjskem stadionu JLA, med drugim rekel: „Minilo je deset let naših naporov in dela, dosežkov v našem notranjem razvoju kot tudi zunanji politiki. Menim, da je bilo v teh desetih letih storjenega zares veliko pomembnega. Če se današnji dan že praznuje kot dan mojega rojstva, menim, da bi mu morali dati drugačno ime. To naj bo dan naše mladine, dan mladosti.” In tako vsakoletna štafeta palica s podajami iz dlani v dlani združuje mladost, Jugoslavijo in ljubezen, ki ji je ime Tito.

Mladost slavi

Danes praznuje tovariš Tito in vsa Jugoslavija

Danes praznuje Tito, legendarni junak epopeje, v kateri je svetu pred desetletji s svojim ljudstvom dokazal, kakšno moč imata bratstvo in enotnost, predvsem pa želja po svobodi. Menda ga ni na svetu, ki ne bi poznal njegovega imena. Zavoljo tega si svojega Tita želijo vsi, ki še ne vedo, kaj je svoboda in kakšna je dežela, v kateri ni ne gospodarja ne hlapca. In vendar Josip Broz, naš Joža, kot mu rečejo preprosti ljudje, ni legenda. Je veliko več. Del jugoslovanske, evropske in svetovne stvarnosti.

Danes slavi predsednik Tito. V roko bi mu rad segel vsakdo. In zato bodo v današnjem majskem večeru jugoslovanske ulice spremenile podobo. Za uro bodo osamljene. S pomočjo malih ekranov bomo vsi, ki ga imamo radi, v Beogradu. Danes praznuje 86. rojstni dan mož, ki je želel, da 25. maj, njegov rojstni dan, postane dan mladosti, športa, dan mlade generacije, njenega duhovnega in telesnega razvoja.

Ponovno bo v objemu mladosti, nasmehjan, zadovoljen. Trinidesetih bo sprejel štafeto mladosti. Do danes jo je nosilo več kot dvajset milijonov Jugoslovancev. In prav vsak, ki je imel to srečo, da nosi mladinski pozdrav in dokaz ljubezni predsedniku republike, si je najbrž mislil isto: „Živi nam še dolgo. Zaradi nas, zaradi milijonov, ki jim tvoje ime pomeni svobodno deželo, zavoljo tvoje besede, ki jo v svetu spoštujemo in se po njej tudi ravnamo...”

Danes slavi Josip Broz Tito. Danes praznuje Jugoslavija!

J. PEZELJ

POZDRAVI TITU PO ETRU - Radioamaterji iz vse Jugoslavije so v petek prek svojih radijskih postaj poslali radijsko štafeto s pozdravi tovarišu Titu za 86. rojstni dan. V prenosu besedila so sodelovali tudi dolenski radioamaterji iz Sevnice, Prekope, Krškega, Novega mesta (na sliki), Ribnice, Kočevja, Crnomlja in Sevnice. Po več kot dvesto sprejemih in oddajah je glas štafete v soboto ob 11. uri pozdravila množica mladih, zbranih v Beogradu. (Foto: J. Pavlin)

Trajen spomenik

Slovesnost pri Barboričevi zidanici na Malem Vinjem vrhu

Na steno zidanice Jožeta Barboriča so ob slovesnosti že leta 1952 pritrčili ploščo, ki je vse mimoidoče spominjala na september 1941, ko so na tem mestu ustanovili Osvobodilno fronto za Škocjansko-šmarješko območje. Pred leti je leseno zidnico uničil požar, v nedeljo pa so jo prenovljeno označili kot trajen spomenik na dni, ko se je kovalo prvo partizanstvo.

Slovesnosti so se poleg številnih krajanov udeležili predstavniki KO ZZB Škocjana in Šmarjete ter pionirji obeh šol. Zbranim je o bojih v teh krajih spregovoril predsednik ZZB Škocjan Jože Tomažič, v kulturnem programu pa so nastopili pevski zbor Dobrava ter pionirji iz šmarješke in škocjanske šole, ki so jih ob tej priložnosti sprejeli v vrste ZSMS.

Med udeleženci sta bila tudi nekdanja borca, narodni heroj Vinko Robek in edina še živa priča ustanovnega sestanka v Barboričevi zidanici - 76-letni Franc Makovec.

MLADI SO PRISLUHNILI - Množica mladih iz Škocjana in Šmarjete je na slavlje pred Barboričevo zidnico na Malem Vinjem vrhu prikorakala v pohodu in po predaji raporta narodnemu heroju Vinku Robku prisluhnila besedam Jožeta Tomažiča, predsednika ZZB NOV Škocjan. (Foto: J. Pavlin)

CRNOMALJCI ZA „NAŠ KLUB 78“

Crnomaljski gimnazijci so pripravili večer glasbe in humorja, ki bo jutri ob 20. uri v kulturnem domu v Crnomlju. Prireditev je tekmovalnega značaja in sodi v okvir akcije organizacij ZSMS pod geslom „Naš klub 78“.

ENAJSTI ZBOR PROSVETARJEV

V novomeškem Domu JLA bo jutri popoldne enajsti zbor delavcev vzgojnoizobraževalnih organizacij občine Novo mesto. Uvodno predavanje bo imel mag. Veljko Troha, direktor Pedagoškega inštituta v Ljubljani, govoril pa bo o današnjih družbenovzgojnih žariščih in vlogi pedagoških delavcev. V drugem delu programa bodo nastopili: Edvin Fliser, Marjana Deržaj, Oto Pestner, New Swing quartet, Janez Rohaček in Vinko Šimek.

DOLENJSKI KVIZ NA ČEBINAH

Dijaki dolenskih dijaških domov so se pomerili v znanju o dosedanjih partijskih kongresih. Zmagovalci iz brežiškega, crnomaljskega, kočevskega, krškega, novomeškega in sevnškega doma se bodo danes zbrali na Čebinah, kraju ustanovitve KPS, in na kviz tekmovalju pokazali, kaj vedo o slovenskih in zveznih kongresih Zveze komunistov.

VREME

V drugi polovici tedna se obeta deloma sončno vreme. V popoldanskem času bodo nevihte.

trgovska hiša maximarket
LJUBLJANA, Trg revolucije 1

VSAK TEDEN UGODEN NAKUP
V KLETNEM PREHODU POLEG VHODA
V KLETNO ETAŽO SMO PREUREDILI
PROSTOR ZA
TEDENSKE PRODAJE
PO UGODNIH CENAH

V KLETNI ETAŽI
VEDNO DRUGE PRODAJE
PO UGODNIH NIŽJIH CENAH

NA POSEBNEM ODELKU V KLETNI ETAŽI
ZOPET ODTISNEMO na željo kupca
IZBRAN MOTIV ALI BESEDE NA PRI NAS KUPLJENE OTROŠKE ALI ŽENSKE MAJICE. OBOGATILI SMO IZBIRO Z NOVIMI MOTIVI IN MNOGIMI ŠTEVILKAMI IN ČRKAMI

Danes praznujemo Titov rojstni dan. Danes je praznik vseh narodov in narodnosti naše socialistične, samoupravne in neuvrščene domovine.

Danes je praznik mladosti. Ime predsednika SFRJ in predsednika ZKJ Josipa Broza-Tita je postalo legenda doma in v svetu. Je neločljivo povezano z razvojem in delovanjem Komunistične partije Jugoslavije—Zveze komunistov Jugoslavije, z veličastno zmagajo, izbojevano proti silam mračnjaštva v letih 1941—1945, z rojstvom v Jajcu in nenehno rastjo nove — Titove Jugoslavije, z nastankom in delovanjem gibanja neuvrščenih, gibanja miru in sožitja v svetu.

Njegovo življenje je revolucija, je humanizem, je boj za mir.

TITO V SRCIH DOLENJSKIH LJUDI

Rodil se je 7. maja pred 86 leti v zagorskem Kumrovcu kot sedmi otrok matere Marije in očeta Franja. V nekem dokumentu avstro-ogrsko vojske je zapisano, da se je rodil 25. maja. Že med vojno so na Hrvaškem ta dan praznovali obletnico njegovega rojstva. Ta dan je hotel izkoristiti tudi Hitler in je, računajoč na zmanjšano budnost, spustil nad Drvar zračne pirate, da bi uničili Vrhovni štab NOV in PO Jugoslavije z vrhovnim komandantom.

Kot Titov rojstni dan se navajajo tudi nekateri drugi dnevi, zapisani na dokumentih, ki pričajo o njegovi revolucionarni dejavnosti: tako 5. in 12. marec.

Ime vrhovnega komandanta NOV in PO Jugoslavije in generalnega sekretarja KP Jugoslavije je postalo najkasneje po prvem zasedanju AVNOJ znano tudi v Sloveniji. Po tem obdobju so krožile že tudi njegove prve fotografije, ki so služile kot podlaga za risanje njegovega portreta. Morda prvi, ki je bil narisana na Dolenjskem, je bil objavljen v koledarčku za leto 1944. Sestavljen in ilustriral ga je Jože Zamljen-Drejčič, izdala in izdelala na opalografu pa „Pomožna tehnika Gorjanci“ na Gaju na Gorjancih decembra 1943. Iz kasnejšega obdobja je ohranjen portret — v oddelku NOB Dolenjskega muzeja hranimo le en primer — ki ga je izdelal Dušan Povh in na ciklostilu razmnožila novomeška okrožna tehnika.

Podoba na padalski svili

Na prvem kongresu slovenskih kulturnih delavcev januarja 1944 v Semiču pa je član avnojske delegacije, akademski slikar Božidar Jakac na razstavi svojih del, ustvarjenih v partizanih, razstavil znani Titov portret v rdeči kredi, izdelan v Jajcu. Isti umetnik je na padalski svili izdelal tudi Titov portret, ki naj bi maja 1945 krasil dvorano Doma ljudske prosvete v Črnomlju v primeru, da bi bila v njem proglašena prva slovenska vlada. Portret hranijo v Belokranjskem muzeju v Metliki.

V arhivu metliškega muzeja se nahaja tudi dokument, ki govori o prvem javnem praznovanju Titovega rojstnega dne. Kulturni aktiv pri Mestnem odboru OF Metlika, ki ga je vodila učiteljica Danica Šter, je v počastitev maršalovega rojstnega

S TITOM V NOVO ŽIVLJENJE! Prizor z mladinskih manifestacij v osvobojenem Novem mestu leta 1945. Podrobnejši podatki zaenkrat niso znani.

dne priredil v ponedeljek, 6. marca 1944, v dvorani Sokolskega doma proslavo oz. miting z bogatim kulturnim programom. Spored se je pričel pa tudi zaključil s himno „Naprej, zastave slave“. Zvrstili so se govori o pomenu tov. Tita in njegovega rojstnega dne, pevske točke, recitacije in deklaracije ter živi prizori na pesem „Bratje, le k soncu, svobodi“. Program je vseboval še točko „Mi partizanski smo vojaki“ in govor „Kaj so naše žene dosegle v tej borbi“. Izvajalci so bili metliški skojevci in učenci višjih razredov osnovne šole.

Titov rojstni dan — ni znano, zakaj ravno 6. marec, ki pa so ga med spominskimi dnevi zapisale tudi „Novice“ 1. marca 1945 — so verjetno proslavljali v še katerem kraju, zagotovo pa v partizanskih enotah, tako v Gubčevi in Cankarjevi brigadi ter Istrskem odredu.

Pesem iz Dragatuša

Veličino Titovega zgodovinskega poslanstva je v pesmi „Bratstvo v orožju“ izrazil partizanski pesnik Evgen Cestnik iz Dragatuša. Snov zanjo so mu dali zmagoviti boji združenih slovenskih in hrvaških partizanov proti večtisočglavi sovražni bratovščini na tleh Žumberka in severovzhodne Bele krajine julija 1944. Ta pesem iz njegove zbirke „Ko so rože cvetele“ (1944) govori o bratskih vezeh, okrepljenih v skupnih bojih, zaključujejo jo pa verzi — spoznanje o neprecenljivem deležu Josipa Broza-Tita:

Tovariš Tito bratstva vez je ustvaril, premostil spore je nekdanjih dni, sožitju trden temelj je postavil, za vedno združil bratovsko je kri.

Prvi stiki z našimi ljudmi

Prvi Titovi stiki z našimi ljudmi in preko njih z Dolenjsko segajo v sredo leta 1931. Tedaj je bil Josip Broz iz lepoglavke ječe premeščen v mariborsko kaznilnico. Tam je že prestajal kazen triletne robjice komunist Jakob Butala iz Gradca v Beli krajini. S še šestimi tovariši sta v skupni sobi preživela leto dni. Ze po končani vojni je Tito zvedel, da je Jakob padel med roško ofenzivo kot bорец Belokranjskega odreda.

Na pokrajinski partijski konferenci za Slovenijo v Goricih septembra 1934 sta delegata Srečko

Preželj iz Novega mesta in Niko Černič iz Boginje vasi poročala o stanju in delu partijskih organizacij na Dolenjskem in v Beli krajini. Tito je v poročilu o tej konferenci izredno pohvalno in visoko ocenil uspehe, ki so jih tedaj še maloštevilni komunisti dosegali med kmečkim prebivalstvom na območju belokranjskega in novomeškega okrožnega komiteja. Srečka Preželja je celo skušal pritegniti v pokrajinsko vodstvo kot profesionalnega partijskega delavca, česar pa ta zaradi družinskih razmer ni mogel sprejeti.

Pohvalne za novomeške komuniste so tudi besede, nanašajoče se na uspešno stavko tekstilnih delavk v Novem mestu septembra 1934, ki jih je Tito zapisal v poročilu o aktivizaciji partijskih organizacij v Sloveniji partijskemu vodstvu na Dunaju.

Zveza: Jože Kopinič — Valdes

Daleč proč od domovine, v Moskvi, je prišlo do poznanstva in sodelovanja med generalnim sekretarjem CK KP Jugoslavije in Jožetom Kopiničem iz Radovičev pri Metliki.

Jože Kopinič, elektrotehnik na podmornici jugoslovanske vojne mornarice, kompromitiran zaradi revolucionarnega delovanja, je leta 1934 odšel v Moskvo, kjer je končal Komunistično univerzo (KUNMZ), nato pa odšel kot prostovoljec v Španijo. Po vrnitvi v Moskvo avgusta 1938 se je na delu v Kominterni seznanil z Valterjem-Titom. V

Maršal Tito v koledarčku za leto 1944; po predlogi narisal Jože Zamljen-Drejčič decembra 1943.

začetku januarja 1940 je bil po dogovoru med Georgijem Dimitrovom in Titom poslan v Zagreb z nalogo, da vodi radiotelegrafski center za vzdrževanje zvez med nekaterimi evropskimi komunističnimi partijami in Kominterno. Z njim, sedaj se je imenoval Valdes, je odšla tudi njegova žena Grkinja Stella Bamjadzidos-Marija, ki se je za radiooperatersko delo usposobila v tehnični šoli za zveze pri Kominterni. Po srečanju s Titom v Zagrebu, ki jima je dal v pomoč zagrebsko partijsko tehniko, sta že maja 1940 vzpostavila zvezo z Moskvo.

Njuni delovni stiki so se nadaljevali tudi po začetku vojne. Konec leta 1941 je Tito pozval Valdesa v Vrhovni štab, kjer je predal pozivne znake in šifre, da je lahko Vrhovni štab sam vzpostavil zvezo z Moskvo.

Sredi 1942, ko je postalo delo v Zagrebu nemogoče, je Vrhovni štab poslal Valdesa in Marijo na osvobojeno ozemlje Slovenije z nalogo, da vzpostavita brezžično zvezo z Moskvo. S skupino sodelavcev, predvsem Rudijem Jančarjem, jima je to 19. julija 1942 v šoli v Ambrusu tudi uspelo. Zvezo pa so zaradi italijanskega napada na Rog vzdrževali le do 15. avgusta istega leta, zatem pa sta se vrnila v Zagreb.

Iz Tisovca k vrhovnemu komandantu

Boj slovenskega naroda za nacionalno in socialno osvoboditev je bil neločljivo povezan z bojem ostalih jugoslovanskih narodov in narodnosti. Formalna odločitev o tem je bila v slovenskem okviru sprejeta 16. septembra 1941 na tretji seji Vrhovnega plenuma OF, oziroma na tej seji konstituirani Slovenski narodnoosvobodilni odbor je kot prvega sprejel sklep o vključitvi obstoječih in bodočih slovenskih partizanskih čet v narodnoosvobodilne partizanske oddelke Jugoslavije pod vrhovnim poveljstvom Glavnega (Vrhovnega) štaba.

Kot vrhovni komandant in generalni sekretar KP Jugoslavije je bil Josip Broz-Tito seznanjen tako z razvojem vojaškega kot političnega dogajanja v okupirani Sloveniji. Z navodili, nasveti in ukazi pa je mnogokrat posegel v sam potek dogodkov pri nas.

Ze široko zamišljeni napad prvih partizanskih čet na nemško postojanko na Bučki je bil načrtovan po posvetovanju predstavnikov vodstev vstaje v Jugoslaviji konec septembra 1941 v Stolicah pri Krupnju, kjer je bilo izrečenih nekaj kritičnih pripomb glede rasti vstaje v Sloveniji.

Poleg pismenih stikov in kasneje preko radijskih valov pa velja omeniti, da je bil prvi neposreden stik med slovenskimi partizani in Vrhovnim štabom vzpostavljen 10. julija 1942. Tega dne je prispela v Vrhovni štab kurirska patrulja petih borcev, ki jo je poslalo Glavno poveljstvo slovenskih partizanskih čet mesec dni pred tem iz Tisovca v Suhi krajini. V večurnem pogovoru z njim so tovariša Tita podrobno seznanili z razmerami v Sloveniji.

V jeku velike italijanske ofenzive, ko so tudi belogardistični oddelki udarili po partizanski vojski in se znašli nad pristaši OF, so prezivljali partizani najtežje trenutke svojega obstoja. V tem obdobju je vodstvo osvobodilnega gibanja razpravljalo tudi o možnosti umika glavnine partizanskih enot iz „Ljubljanske pokrajine“ na Hrvaško, kakor je

svetoval tudi Vrhovni štab, toda z dostavkom, da je nujno potrebno pustiti na okupiranem ozemlju manjše gibljive partizanske odrede pa tudi manj kompromitirane člane partije. Nadaljnji potek operacij je tak skrajni izhod v silo izključil, kar je pomenilo velik uspeh slovenske partizanske vojske. Dejstvo pa je, da so brigade pod poveljstvom Vrhovnega štaba s pritiskom proti Dalmaciji pomagale slovenskim partizanom. Italijani so bili prisiljeni, da so sredi ofenzivnih operacij v „Ljubljanski pokrajini“ izločili divizijo „Granatieri di Sardegna“ in še nekatere enote te jih poslali na Hrvaško.

V obdobju, ko je naša vojska premagovala posledice te ofenzive in se že pripravljala na protiuđarec, je v zadnjih dneh novembra 1942 prispela na Gorjance prva skupina dvanajstih izkušenih partizanskih oficirjev, ki jih je vrhovni komandant poslal v Slovenijo, da prenesejo izkušnje partizanskega bojevanja iz proletarskih brigad pod poveljstvom Vrhovnega štaba. Pred odhodom jih je tovariš Tito seznanil z vojaškimi in političnimi razmerami v Sloveniji, kjer so na komandnih položajih že med zimsko partizansko protiofenzivo pripomogli k velikim uspehom.

Od kdaj „titovke“

S Titovim imenom je povezano tudi pokrivalo naših partizanov. Sprva neenotne kape je začela sredi leta 1942 izpodrivati od hrvaških partizanov prevzeta na tri ogle krojena „partizanka“, pri nas zaradi svoje oblike imenovana „triglavka“. Toda konec junija 1943 so partizani, ki so spremljali vodjo britanske vojaške misije kanadskega majorja Williama Jonesa iz Hrvaške v Glavni štab NOV in PO Slovenije na Bazi 21 na Kraguljem vrhu, nosili slovenskim partizanom dotlej neznan pokrivalo. Bile so to „titovke“, ki so po odredbi Vrhovnega komandanta z dne 24. aprila 1944 postale enotno pokrivalo jugoslovanskih partizanov.

Vrhovni komandant je v tesni zvezi z oblikovanjem višjih taktičnih enot slovenske partizanske vojske. Tako je Glavni štab NOV in PO Slovenije 13. julija 1943 v imenu vrhovnega komandanta izdal odlok za formiranje I. in II. slovenske divizije, do česar je še isti mesec prišlo v Poljanski dolini pri Dolenjskih Toplicah. Diviziji sta bili po odločitvi Vrhovnega štaba iz začetka avgusta preimenovani v XIV. in XV. divizijo. 3. oktobra 1943 pa je Glavni štab po nalogu Vrhovnega komandanta ustanovil VII. korpus NOV in PO Jugoslavije, ki so ga sestavljale XIV., XV. in XVIII. divizija.

Tudi ena najzahtevnejših bojnih in političnih akcij slovenske partizanske vojske, znameniti enomesečni pohod Štirinajste divizije v januarju in februarju 1944 s Suhorja v Beli krajini preko Hrvaške na Štajersko, je bila izvedena v soglasju z Vrhovnim komandantom. Kot je zapisal Lado Ambrožič v vojnogotovinski študiji „Pohod Štirinajste“, je Vrhovni štab dal diviziji nalogo in navodila za taktiko na tem, za enotnost slovenskega narodnoosvobodilnega gibanja kot tudi za sovražnika tako pomembnem ozemlju.

Obveščen o najvažnejšem

Blokada nemške in domobranske postojanke v Novem mestu, ki so jo vzpostavile partizanske enote novembra 1943, je trajala vse do konca vojne. Dolgotrajno obleganje je bilo sicer v nasprotju s partizansko taktiko, na kar je opozarjal tudi Vrhovni štab, toda narekovala ga je potreba po zavračanju vpadov iz novomeške postojanke na osvobojeno ozemlje, predvsem v smeri Dolenjskih Toplic in Kočevskega Roga ter v svobodno Belo krajino. Vrhovni komandant je spremljal ali pa je bil obveščen o vseh večjih operacijah slovenske partizanske vojske. Med majsko ofenzivo enot VII. korpusa leta 1944, ko je bil sovražnik prisiljen zapustiti Žužemberk, Trebnje in Mirno peč, je maršal Jugoslavije naslovil nanje preko valov radia „Svobodna Jugoslavija“ naslednje besede:

„Izrazam svojo zahvalo in priznanje slovenskim enotam, ki so pokazale posebno požrtvovalnost in hrabrost v bojih na frontnem odseku Trebnje – Novo mesto... Izrazam posebno priznanje borcem, podoficirjem in oficirjem ter političnim komisarjem V. brigade Ivana Cankarja, ki so pri napadu na Trebnje odlično izpolnili svojo nalogo.“

Lažne vesti glasila „Vesti“

Vloga maršala Tita je bila znana tudi sovržniku in domači reakciji z njenimi oboroženimi oddelki. V svojih poročilih so objavljali govornice o domnevnem Titovem bivanju v naših krajih. „Vesti“, obveščevalno glasilo slovenske reakcije, so pod naslovom „Tito – ranjen?“ zapisale, da je bil Tito med obračunavanjem z Mošo Pijadejem ranjen v prsi. Februarja

TITO
MARŠAL JUGOSLAVIJE

S ČEVLJARSKIM ŠILOM – „Tito maršal Jugoslavije“ (21 cm x 34 cm). Narisal Dušan Povh po Jakčevem portretu maršala Tita, objavljenem v Vidmarjevem „Liku maršala Tita“. Dušan Povh, ki si je po dobrih 34 letih ogledal svoj izdelek, je zapisal, da je bil portret narejen in razmnožen februarja ali marca 1944 v zidanih v Lipniku pri Trebnjem, kjer se je tedaj nahajala Matrinovomeška okrožna tehnika. „Matrinovomeška okrožna tehnika“, ki sem prebadal s čevljarškim šilom, ker bučnik in šivank v tistem času nismo imeli. Razmnožen je bil v največ 100 izvodih in razpečan po mreži predvsem po trebanjskem in mirnopedskem okraju.“

1944 se je zdravil v Črnomlju, nato pa je odšel v kočevske hribe, kjer imajo partizani dobre bolnišnice. Nekateri pa vedo povedati, da se zdravi v bolnišnici na Travnici gori.

„Videli“ pa so Tita tudi drugod; v prvi polovici aprila 1944 celo v Julijski Benečiji, kakor je ugotovilo vodstvo fašistične republikanske stranke za Goriško pokrajino.

S sramotljivimi besedami in karikaturnimi predstavljajo tovariša Tita glasilo novomeških domobrancev „Za blagor očetnjave“. 4. julija 1944 je bila v njem z vprašanjem objavljena vest, „da se mudi zadnje čase Tito v Beli krajini“, sem in v Žumberak pa da so se zaradi ofenzive na Hrvaškem umaknili tudi komunisti iz Bosne in Like.

„Vesti“ so razpolagale celo z informacijami, da se je Tito v dneh od 2. do 6. julija mudil v Dolenjskih Toplicah, sicer pa da je v Beli krajini, kjer sta tudi dve partizanski diviziji.

Na Titov amnestijski poziv pa so novomeški domobranci prav 15. septembra 1944 ponatisnili „Titovo himno“ ter priobčili pamflet „Prišli bi že Slovencem zlati časi, ak' bil bi prerok vsak, ki jim kaj kvasi“ z vsebini odgovarjajočimi ilustracijami.

Vseskozi svetel zgleđ ljudstvu

Med narodnoosvobodilnim bojem in ljudsko revolucijo je bilo Titovo ime prisotno na mitingih civilnega prebivalstva in partizanskih enot, na zborovanjih množičnih družbeno-političnih organizacij, na zasedanjih organov in ustanov nove ljudske oblasti. Iz nadaljevanja tega zapisa je

razvidno, da je bilo naše celotno življenje in delo prežeto z njegovim svetlim zgleđom.

Z volilnega mitinga na Suhorju v Beli krajini septembra 1943 so poslali plamteče pozdrave največjemu sinu naše drage domovine in vodji balkanskih narodov tovarišu Titu.

Visoko priznanje in popolno zaupanje organizatorju odpora in voditelju jugoslovanskih narodov tovarišu Titu so izrekli demokratično izvoljeni delegati Zbora odposlancev slovenskega naroda v Kočevju. V pozdravni brzovajki so izrazili voljo vsega slovenskega naroda, da z bojem pod njegovim vrhovnim vodstvom ne preneha prej, dokler ne doseže temeljnega cilja: svobodne in združene Slovenije v demokratični Jugoslaviji.

Slovenski pravniki so s svojega prvega zbora oktobra 1943 v Metliki v pozdravu vrhovnemu komandantu tovarišu Titu svečano izjavili, da bodo tako v boju za svobodo, kakor tudi za izgradnjo nove Jugoslavije vedno z njim.

„Lik maršala Tita“

Na drugem zasedanju AVNOJ je predsednik izvršnega odobra OF Josip Vidmar v imenu slovenske delegacije predlagal ustanovitev naslova „maršal Jugoslavije“ in podelitev tega naslova vrhovnemu komandantu Titu. Takoj po zasedanju je maršal Tito v razgovoru s slovensko delegacijo med drugim naglasil, da je slovenski narod prispeval odločilen delež k enotnosti jugoslovanskih narodov. Pohvalil je sodelovanje na političnem in vojaškem področju med Slovenci in Hrvati. Kar zadeva vprašanje jezika v slovenski vojski, se je strinjal, da mora biti v njej slovenski komandni jezik od vrhovnega poveljstva do najnižjih enot. Ob slovesu je izročil pozdrave vsem slovenskim možem, ženam in otrokom, predvsem pa borcem in političnim delavcem.

Josip Vidmar je takoj po vrnitvi iz Jajca v Slovenskem poročevalcu priobčil svoje vtise o Titovi osebnosti. „Lik maršala Tita“ je v januarju 1944 izšel v brošuri s Titovim portretom, ki ga je izdelal Božidar Jakac. O prvem srečanju z njim je zapisal: „... toda že sem si bil na jasnem, da se v tem možu družita energija in čar, energija in neka fascinirajoča moč, ki je dana samo dragocnim in zlahnejšim naravam. Čutil sem v njem nekaj zanosnega in vznesenega, nekaj trdo realnega in hkrati vzvišenega.“

Tudi slovenski kulturni delavci so s svojega prvega kongresa poslali Titu pozdravno brzovajko. V resoluciji so pozdravili Nacionalni komite osvoboditve Jugoslavije pod predsedstvom legendarnega maršala Tita, ki predstavlja edino zakonito jugoslovansko vlado.

Na številnih shodih na osvobodjenem ozemlju je prebivalstvo odobravalo sklepe drugega zasedanja AVNOJ in se seznanjalo s Titovo vlogo vojskovodje in tvorca nove Jugoslavije. V poročilu rajonskega odbora OF Dragatuš je zapisano, „da narod sprejema navdušeno našega političnega voditelja maršala Tita“, z vseh mitingov pa so nanj pošiljali naslovljene resolucije. Zaključno zborovanje je bilo konec januarja 1944 v Črnomlju. Spoštovanje in hvaležnost narodnoosvobodilni vojski in njenemu vrhovnemu komandantu maršalu Titu je v uvodu svojega govora izrekel predsednik AVNOJ dr. Ivan Ribar.

Pozdrav SNOS iz Črnomlja

S prvega zasedanja Slovenskega narodnoosvobodilnega sveta v Črnomlju je bil maršalu Jugoslavije poslan naslednji pozdrav:

„Slovenski Narodni Osvobodilni Svet, zborujoč 19. in 20. februarja, se pri polaganju temeljev za svobodno in združeno Slovenijo in za njeno novo državnost v okviru demokratične in federativne Jugoslavije spominja Vas, tovariš maršal, in Vas z globokim priznanjem pozdravlja. Slovenski Narodni Osvobodilni Svet se zaveda, da je slovenska stvar odvisna od dejanj naše Narodno osvobodilne vojske in od modrega vodstva naše skupne politike. Duša obeh ste Vi, tovariš

Tito. Njuni dosedanji uspehi so Vaši uspehi. Navdajajo nas s trdno vero, da bo pod Vašim vodstvom ustvarjena nova Jugoslavija in da se bodo v nji uresničile tisočletne sanje slovenskega naroda o svobodi in neodvisnosti.“

Tako kot sklepe drugega zasedanja AVNOJ je prebivalstvo obravnavalo tudi sklepe prvega zasedanja SNOS. Na sestanku v Vrhpolju so v resoluciji zapisali: „... Z veseljem pričakujemo bodočih volitev, na katerih bomo izvolili na demokratičen način naše prave ljudske zastopnike, ki bodo zastopali naše interese ter gradili lepo in srečno bodočnost, toda le v skupni državi vseh jugoslovanskih narodov v bratski in federativni Jugoslaviji pod vodstvom NKOJ in maršala Tita.“

Vse povezano s Titovim imenom

Volitve v krajevne narodnoosvobodilne odbore in okrajne narodnoosvobodilne skupščine spomladi 1944 so povsod potekale v slavnostnem vzdušju. Na območju Dolenjskih Toplic, kjer so bile po vseh voliščih obešene maršalove slike, tako pa je bilo tudi v Beli krajini, so volilci vzklikali „našemu prvemu partizanu – tov. Titu“.

Kmet Ivan Vlašič je v sporočilu o izvolitvi za predsednika KNOO Dolenjci pri Adlešičih zapisal: „... Obljubljam višjemu poveljstvu, kakor tudi voditelju maršalu Titu, da se bom brigal in čeval OF in delal na vso moč za novo državo Jugoslavijo in za svoj vaški narod“.

V zadnjem vojnem letu je postalo oskrbovanje vedno številnejše partizanske vojske vse bolj pereče. Vprašanje prehrane tako vojske kot civilnega prebivalstva so kmetijski strokovnjaki obravnavali na svojem prvem zboru v Dobljčah spomladi 1944. V ospredju razprav je bil Titov poziv „Obdelajmo čimveč zemlje za zmago!“ Zagotovitev prehrane je bila dolgoročnejša naloga, saj je bila od njene uresničitve odvisna celo stopnja neodvisnosti po končani vojni.

Tudi časniki, grafiki in tehniki so s svoje prve slovenske novinarske konference maja 1944 v Metliki poslali pozdrave voditelju maršalu Titu, pod čigar vodstvom so narodi Jugoslavije dosegli pravo svobodo tiska in besede. V resoluciji so še posebej poudarili, da so pod vodstvom največjega sina jugoslovanskih narodov „dosegli tudi tisto svobodo tiska in besede, ki je dala možnost izraza najsmelejšim svobodoljubnim mislim, ki so bile zatirane vsa prejšnja stoletja v naših narodih“.

Pozdrave predsedniku NKOJ in vrhovnemu komandantu so poslali tako s prvega kot drugega zasedanja okrožne narodnoosvobodilne skupščine za Belo krajino, 29. oktobra 1944 so zapisali, da je tudi osvoboditev Beograda plod njegovega velikega dela. Beograd je simbol bratstva, povezanosti in prave svobode jugoslovanskih narodov. „Vse svoje napore, tovariš maršal, bomo vložili v to da bomo po

VOLITVE V POLJANAH – Volitve v krajevni narodnoosvobodilni odbor Poljane 16. aprila 1944. Pionirja nosita portreta Franca Rozmana–Staneta in Josipa Broza–Tita.

NAPIS NA TRGOVINI – „Živel naš Vrhovni komandant Tito“. Napis na trgovini Joska Povha na Glavnem trgu v Novem mestu dva dni po kapitulaciji Italije, ko je bilo množično zborovanje Osvobodilne fronte.

Vašem velikem vzgledu tudi mi čimveč doprinesli k utrditvi teh velikih pridobitev narodno osvobodilne borbe naših narodov, predvsem, da bomo z vsemi možnimi napori čimbolj utrdili našo NOV.“

Aktivisti OF grosupeljskega in novomeškega okrožja pa so z združitvenega zborovanja v začetku oktobra 1944 v Črmošnjicah v resoluciji pozdravili Titovo odločno izjavo glede ureditve naših poveljnih meja: „Tujega nočemo – svojega ne damo!“ Čestitali so mu za visoko odlikovanje, ki mu ga je podelila bratska zaveznica Sovjetska zveza „v znak junaštva v borbi za svobodo potlačeni jugoslovanskih in ostalih narodov Evrope“.

V počastitev Beograda je bilo 22. oktobra v Črnomlju množično zborovanje, na katerem so govorniki poudarjali velik delež, ki ga je k temu uspehu prispeval vrhovni komandant. Tudi partizanski učitelji so osvoboditvi glavnega mesta nove Jugoslavije posvetili posebno pozornost, učenci pa so pošiljali čestitke in zahvalna pisma maršalu Titu. Učenci 3. razreda osnovne šole s Tanče gore so 27. oktobra zapisali: „Radostna vest o zavzetju Beograda, naše prestolnice, nam nareka, da se pridružimo čestitkam naši vojski. Skoro bo vsa naša domovina – naš dom – svoboden, Ti, naš vodnik in rešitelj, sprejmi našo zahvalo!“

Slovenske žene in dekleta, združene v Slovenski protifašistični ženski zvezi, so poslale pozdravno brzovajko tovarišu Titu že s svojega prvega kongresa oktobra 1943 v

Dobriču, na konferenci aktivistk OF iz Dolenjske in Notranjske januarja 1945 v Črnomlju pa so izrekle polno zaupanje vodstvu NKOJ in dragemu voditelju maršalu Titu ter najglobljo vdanost novi, Titovi Jugoslaviji.

Po vojni večkrat med nami

V svobodni domovini je bil tovariš Tito sorazmerno pogost gost v naših krajih. Že avgusta 1947 je obiskal Belo krajino in Bazo 20, v septembru 1952, na zborovanju, ob desetletnici ustanovitve prvih štirih slovenskih brigad, pa je spregovoril pred več kot 200.000 ljudmi iz cele Slovenije. Ob zaključku del na cesti Ljubljana–Zagreb novembra 1958 je govoril na novomeškem Glavnem trgu, med manevri „Svoboda 1971“ pa je z opazovalnice v Vinici spremljal prodor enot preko Kolpe.

V počastitev maršalove osemdesetletnice je izšel Jakčev „Portret Tita“, knjiga, v kateri je umetnik objavil Titove portrete in portretne skice, nastale v Jajcu in na povojnih srečanjih z njim, ter spregovoril o njegovi osebnosti. Oddelek NOB Dolenjskega muzeja je tedaj priredil razstavo z naslovom „Tito in Dolenjci“.

Na vseh obiskih, uradne ali rekreativne narave, je bil tovariš Tito vedno prisrčno in s spoštovanjem sprejet, kakor si to zasluži človek, ki je stopil v zgodovino.

ANTON ŠTAMPOHAR

TITO NA BAZI 20 – Predsednik ministrskega sveta FLRJ Josip Broz–Tito na Bazi 20. – 22. avgusta 1947.

OLEPŠA IN VARUJE BETON

BETONAL – sodoben premaz za površinsko zaščito betona
BETONAL – premaz v 8 standardnih barvah, ki se hitro suši in je dovolj odporen proti mehanskim poškodbam, vodi, čistilnim sredstvom, kurilnemu olju, itd.; uporabljamo ga v kletih, garažah, delavnicah, kurilnicah, stopniščih, na balkonih, itd.
BETONAL – odličen je tudi za aluminij, cink, pocinkano pločevino, plastiko ker se odlično prime na vse našteje materiale, ga uporabljamo brez osnovnega premaza
HELIOS DOMŽALE

emonin kotiček

Novosti s polic Maximarketa

Skoraj ni dneva, da ne bi bilo kaj novega na prodajnih policah v Emonini trgovski hiši Maximarket v Ljubljani na Trgu revolucije št. 1. Priznam, privabila me je reklama v Dolenjskem listu. Moja radovednost je bila bogato poplačana, saj sem v vseh nadstropjih odkril obilo novosti, ki bodo zanimale tudi vas.

V drugem nadstropju sem videl dve vrsti japonskih črno-belih prenosnih televizorjev HITACHI z 31-centimetrskim ekranom, ki jih napaja 12-voltna baterija, priključimo pa jih lahko tudi na 220-voltno omrežje. Prvi je z vgrajenim radijskim sprejemnikom in stane 3.766,44 dinarjev. Prodajalec mi je omenil, da je glede na zaloge in povpraševanje pametno telefonirati na številko (061) 23-681, če so televizorji še na zalogi. Med dnevom mojega ogleda in izidom našega časnika je minil kar cel teden.

Gotovo pa imajo na zalogi še drugi televizor, HITACHI z vgrajeno digitalno uro, po izredno ugodni ceni 1.906,08 dinarjev.

Gospodinje bo zanimal nov sesalec za prah HITACHI po ceni 2.110,00 dinarjev, ki ima moč 580 vatov.

Za vse izdelke HITACHI je zagotovljen servis pri Emoni.

Prav tako v drugem nadstropju sem videl POPOLNO NOVOST na našem tržišču: tuš masažna slušalka. To napravo so nekateri imenovali kar „domača medicina“. Montaža je izredno enostavna in ni potrebno klicati visoko kvalificiranih mojstrov. Stara tuš slušalka se enostavno odvijne in privije nova. Tuš masažna slušalka ima tri funkcije:

- deluje kot normalni tuš,
- deluje kot kombinacija normalnega tuša in rahle masaže,
- deluje kot popoln masažni efekt z od 800 do 9.000 impulzi.

Namen uporabe si lahko vsakdo sproti naravnava z regulatorjem, ki je v sami slušalki. Za to novost je potrebno odšteti 723,58 din.

Za normalno delovanje te naprave zadostuje vodni pritisk od 3 do 5 atmosfer, kar je normalen pritisk v mestnem vodovodu. Ostane nam le še upanje, da je tak pritisk tudi v cevih našega vodovoda.

Iz zanesljivih virov sem izvedel, da bo v času od 29. maja do 3. junija v drugem nadstropju Maximarketa „Teden Gorenja“, ki ga pripravljata „Gorenje“ in Maximarket. Poleg razstave in prodaje že znanih izdelkov Gorenja bo tudi demonstracija malih gospodinjskih aparatov. Ogled še posebej priporočam gospodinjam. „Gorenje“ bo predstavilo tudi več novih izdelkov. Ljubitelje nogometa bo gotovo zanimal nov barvni televizor Gorenje AQUAMARIN. Bliža se svetovno nogometno prvenstvo v Argentini, in če ga želite spremljati preko novega ekrana, se boste gotovo odločili za pot v Maximarket.

Zvedel sem, da bo med novostmi tudi nova zamrzovalna skrinja in kombiniran štedilnik. Ker se do podrobnosti o novih izdelkih „Gorenja“ nisem mogel dokopati, bo najbolje, da boste sami prisotni v času prikazovanja uporabnosti posameznih naprav, kjer vam bodo strokovnjaki „Gorenja“ razložili vse, kar vas zanima.

Poleg kovčkov je na prodaj še ogromno drugih stvari. Težko je reči, kaj je bolj zanimivo. Najbolje je, da se kar sami odločite. Naj omenim le, da sem videl tako veliko izbiri gumbov kot še nikoli doslej. Zamenjate gumbe, pa so kostim, obleka ali plašč že na pol novi.

Prodajalka me je opozorila še na novo vrsto zadržev vseh dimenzij in barv za tkanine in pletenine, izdelane po novem sistemu. To bo prišlo prav vsem, ki nosijo kavbojke, saj ne bo več nevarnosti, da bi se ob še tako napeti zadnji plati in ob neprimernem trenutku razpele.

V kletnih prostorih sem se najprej oddahnil ob Emonini skodelici, napolnjeni z Emonino kavico. Nato pa sem obšel prodajne police v samopostrežbi. Toliko vrst blaga police naših trgovin še niso videle. Potihem sem se vprašal, če naši trgovci nikoli ne gredo v Ljubljano, da bi se le morda kaj naučili, kaj je treba imeti na zalogi.

Največji živčav pa je ob pultih za posebne prodaje. Tu se artikli tako hitro menjajo, da jih naš Dolenjski list kot tednik ne more dovolj hitro spremljati. Posebno zanimiva je prodaja otroških, ženskih in moških bombažnih majic, na katere vam odtisnejo razne motive, besede, črke in številke. To pa je potrebno seveda posebej plačati.

Maximarket je odprl nov oddelek za posebne prodaje. Tokrat sem videl frotrine brisalice iz Ljudske republike Kitajske po ceni od 26,00 din naprej. Vsak teden je kaj novega. Stopil sem pogledat še v oddelek Letrastudia. Kot sem vas že večkrat obvestil, imajo na zalogi letra črke in številke, ki so uvožene iz Velike Britanije. Letraset je namenjen predvsem študentom, aranžerjem, oblikovalcem in propagandistom, ni pa odveč, če ga imamo tudi doma. Na zalogi so še Letrafilm in Letraton (Panton sistem) in razni zaščitni spreji.

Zanimanje kupcev za IMONT lesene ograje še ni usahnilo. To dokazuje nesporno praktičnost in kvaliteto. Več o tem ste lahko brali v enem od prejšnjih Emoninih kotičkov.

Kot novost naj navedem še novi izdelek „Gorenja“ Velenje – stekleno hišico ali zunanji cvetličnjak. Temu bi lahko rekli tudi topla greda.

Ne bo odveč, če boste pred dopustom stopili še v športni in avto oddelek v kletnih prostorih Maximarketa, kjer boste lahko marsikaj kupili.

Za danes se poslovljam. Želim pa, da mi napišete, kaj pogršate v Emoninem kotičku in o čem bi moral več pisati.

Bodite lepo pozdravljeni!
 Vaš JANEZ DOLENJSKI

PLANINSKO DRUŠTVO, Trdinova 8, Ljubljana

vabi za letno sezono k sodelovanju več

— KUHARIC (gospodinji z znanjem kuhe preprostih jedi),

— POMOČNIC za kuhinjo in strežbo.

Zagotavljamo hrano, stanovanje in dobre osebne dohodke.

TECTYL CENTER

ZUNANJA IN NOTRANJA ZAŠČITA VOZILA — BREZSKRBNOST VOZNIKA IN DOLGO ŽIVLJENJE NJEGOVEGA JEKLENEGA KONJICKAI

4-letna GARANCIJA ZA ZAŠČITO VSEH NOVIH VOZIL.

TECTYL PETER PERDEC avtomehaničar

Pod Trško goro 90 Novo mesto telefon: 22-372

Strokovno opravljeno delo — konkurenčne cene!

OSNOVNA ŠOLA „BAZA 20“.

Dol. Toplice, razpisuje prosta dela in naloge:

- 1 RAČUNOVODJA
- 2 KUHARIC

Pogoji: za vsa razpisana mesta se zahteva ustrezna strokovna izobrazba in delovne izkušnje. Nastop dela 1. septembra 1978.

„SLOVENIJALES-STILLES“

Tovarna stilnega pohištva in notranje opreme, n. sol. o. SEVNICA

razpisuje v šolskem letu 1978/79 naslednja učna mesta:

POHIŠTVENI MIZAR — 8 učnih mest
 REZBAR — 1 učno mesto

POGOJI: uspešno končana osemletka in zdravstvena sposobnost za opravljanje poklica

Pismene prijave sprejema kadrovska služba 15 dni po objavi.

OPOZORILO OBČANOM IN LASTNIKOM PSOV

Lovska družina MIRNA PEČ obvešča vse občane na področju lovišča lovške družine MIRNA PEČ, da je po zakonu prepovedano pobiranje oziroma uničevanje vseh vrst mladičev divjadi. Opozarjamo tudi vse lastnike psov, naj imajo pse privezane, ker bodo v nasprotnem primeru pokončani.

TURISTIČNE INFORMACIJE

INTEREXPORT Ljubljana
 TOZD „INEX“ Potovalna agencija
 61000 Ljubljana, Titova 25
 Telefon: (061) 312-995

IGRE BREZ MEJA V BELGIJI
Cena 2.950 din

ROCHEFORD 13. JUNIJA 1978
 Prepričani smo, da vas ni malo, ki želite na Igrah brez meja v Rochefordu v Belgiji spodbujati ekipo Novega mesta v prizadevanjih, da osvoji čim boljše mesto na lestvici. Zato smo se odločili, da vas popeljemo z avtobusom v čim večjem številu 12. junija 1978 iz Novega mesta v Belgijo, kjer si boste spotoma ogledali še Saarbrücken in Muenchen. 13. junija pa bomo vsi skupaj držali pesti za Novomeščane. Potovanje bo trajalo od 12. do 15. junija 1978. Poleg prevoza in ogleda iger so v paketu vračunani tudi trije polni penzioni.

PARIZ,
 odh. 6., 9. in 12. junija

TUNIZIJA,
 večdnevni izlet in male počitnice, odh. 28. maja

VARNA,
 svetovni kongres esperantistov, odh. 26. julija (možno je tudi samo osemdnevno letovanje na črnomoški obali)

TEČAJI ANGLEŠČINE
 v Veliki Britaniji

LONDON
 3-krat na teden za posameznike

UPOKOJENCEM
 nudimo 10 % POPUST, če letujejo z nami v Tuniziji meseca maja

POČITNICE V GRČIJI IN TUNIZIJI
 po lanskoletnih cenah

Prijave in informacije:
 INEX, Novo mesto, Novi trg 4, tel. (068) 23-773
 INEX, Ljubljana, Titova 25, tel. (061) 32-995
 INEX, Maribor, Volkmerjev prehod 4, tel. (062) 24-571

KOMPAS LETOVANJA JUGOSLAVIJA POTOVANJA

RODOS ŠPANIJA ŠPANIJA/PORTUGALSKA ŠPANIJA/MAROKO
 PRIJAVE: POSLOVALNICE KOMPASA IN POBLAŠČENIH AGENCIJ

LICITACIJA OSNOVNA ŠOLA OTOČEC razpisuje po sklepu delovne skupnosti javno licitacijo za prodajo osnovnega sredstva
KOMBIBUS TAM 2001 CB,

letnik izdelave 1971, reg. št. NM 155-12, izklicna cena 50.000 din.
 Vozilo je registrirano in v brezhibnem stanju. Licitacija bo v sredo, 31. maja 1978, ob 10. uri v prostorih osnovne šole Otočec.
 Interesenti si lahko ogledajo vozilo 29. in 30. maja 1978 od 8. do 12. ure pred šolo. Pred začetkom licitacije morajo udeleženci vplačati 10-odstotno varščino ali predložiti pooblastilo za licitiranje.

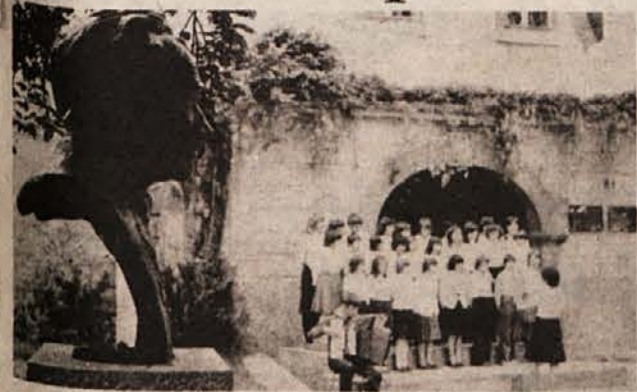
OZD Avtopromet, gostinstvo in turizem „GORJANCI“, Novo mesto — Straža, TOZD gostinstvo v Novem mestu,
 ob otvoritvi novega hotela vabi k sodelovanju
ZA DELO IN NALOGE SOBARICE

več delavk
ZA DELO IN NALOGE SNAŽILKE
 več delavk
 Pogoj: končana osemletka oziroma najmanj 6 razredov osnovne šole in zdravstvena sposobnost za opravljanje navedenih del.
 Ponudbe dostavite splošnemu oddelku podjetja v Straži do 15. 6. 1978.

Komisija za delovna razmerja
ŠOLSKEGA ZDRAVSTVENEGA CENTRA
 razpisuje prosta dela in naloge

2 SNAŽILK
 za nedoločen čas, s polnim delovnim časom in poizkusno dobo 2 mesecev.
 Kandidati naj oddajo prijave, v tajništvu centra oziroma na naslov: ŠOLSKI ZDRAVSTVENI CENTER, Šaranovičeva 5, Ljubljana, v 15 dneh po objavi.

Metlika Župančiču

DOPRSJE IN RAZSTAVA — Bela krajina se je spet odločila spomenu svojega velikega rojaka Otona Župančiča. V nedeljo, 21. maja dopoldne, so pred Belokranjskim muzejem pesniku ob 100-letnici rojstva odkrili doprsje (delo Zdenka Kalina), v metliški knjižnici na Pungartu pa so odprli knjižno razstavo Župančičevih del in prevodov. Ob odkritju spomenika, ki ga je v imenu Belokranjskega muzejskega društva vzel v varstvo njegov predsednik Jože Dular, je o Otonu Župančiču govoril urednik njegovih zbranih del dr. Jože Mahnič, ravnatelj Slovenske knjižnice v Ljubljani. Na otvoritvi knjižne razstave pa je Župančičevo življenjsko in umetniško pot na kratko opisala ravnateljica črnomaljske knjižnice Lea Grabrijan. Posnetka z obeh nedeljskih prireditev v Metliki: (Foto: I. Zoran)

Trinajsterica iz Varaždina

V Dolenjski galeriji razstavljajo slikarji in kiparji iz varaždinske regije

Ni je meje ne daljave in sploh ni ničesar, kar bi lahko zavrlo celo preprečilo kulturno sodelovanje med kraji, občinami, republikami. Novo mesto in Varaždin, ki sta se pred letoma začela spoznavati prek svojih muzejev, nista edini primer, ki lahko potrdi to dejstvo, moreta pa biti spodbuden in osnemanja vreden zgled drugim krajem.

Do zdaj se je v skupnem „aranziranju“ Dolenjskega muzeja iz Novega mesta in Mestnega muzeja iz Varaždina rodilo že več izmenjalnih razstav. Začetnim predstavitvam izborov iz kulturozgodovinskih in umetnostnih zakladnic obeh mest sledijo zdaj prikazi iz nove, sodobne kulturno-umetniške dejavnosti. Razstava del likovnikov varaždinske regije, odprta 19. maja v Dolenjski galeriji, nedvomno sodi med take dejavnosti.

VARAŽDIN V DOLENJSKI GALERIJ — Slikarsko-kiparska razstava del trinajsterice sodobnih likovnikov iz varaždinske regije odkriva novomeškimi ljubiteljem umetnosti zanimiv likovni svet skupine, ki nastopa skupaj šele od lani. (Foto: J. Pavlin)

30 oktetov na srečanju

Letos bo pokrovitelj tovariš Stane Dolanc

Na šentjermejskem hipodromu utrjeno tradicionalno srečanje slovenskih oktetov bo letos 30. junija in 1. julija pod pokroviteljstvom Stane Dolanca, sekretarja izvršnega komiteja predsedstva CK ZKJ. Prirediteljem se je prijavilo 30 pevskih osmercev, ki bodo predvidoma nastopili na koncertih po raznih dolenjskih krajih in na skupni prireditvi v Šentjermeju.

To množično manifestacijo zborovskega petja v osmercih bodo tudi tokrat

gmotno podprli meceni iz vrst združenega dela, saj celotne izvedbe ni moč plačati z denarjem, ki se nabere pri kulturni skupnosti ali Zvezi kulturnih organizacij. Čeprav gre za prireditev republiškega pomena, jo je treba še vedno financirati pretežno iz lokalnih virov.

Prireditelji tudi letos pripravljajo posebno programsko brošuro, ki jo bodo natisnili v 2.000 izvodih in jo bodo razdelili obiskovalcem.

Talija je izbrala najboljše

Na 21. republiškem srečanju v Krškem bo nastopilo sedem odraslih in tri mladinske gledališke skupine ter en lutkovni oder — Dolenjsko in Posavje bodo zastopali Brežičani

Nekaj več kot teden dni je še do začetka 21. srečanja gledaliških skupin Slovenije v Krškem. Tradicionalna manifestacija najboljših uprizoritev, pripravljenih za to sezono na amaterskih odrih, bo od 5. do 10. junija v Delavskem domu. Zadnji dan bo Združenje gledaliških skupin Slovenije opravilo letno skupščino.

Slovesen začetek letošnjega republiškega srečanja gledaliških amaterjev bo v ponedeljek, 5. junija, ob 18.30 pred Delavskim domom. Obiskovalcem se bodo že dopoldne predstavili člani gledališke krožka PIKUD osnovne šole Ivana Cankarja iz Maribora z igrano „Tiger Peter“ poljske pisateljice Hane Januszewske in lutkovna skupina iz Kranja s pravljico „Kraljična na

zmu graha“ znamenitega danskega pravljicarja A. H. Andersena. Takoj po otvoritvi bo Linhartov oder iz Radovljice uprizoril Linhartovega „Matička“ (v posodobljeni postavitvi), s čimer se bo začel spored v „konkurenci“ odraslih skupin.

REVIJA POSAVSKEGA PETJA

Na dvorišču brežiškega gradu bo v soboto, 3. junija, tradicionalna šesta revija posavskih pevskih zborov. Dokončno število sodelujočih zborov na prireditvi, ki jo prireja Posavska pevska zveza, bo znano te dni. Štirinajst dni kasneje bo na grajskem dvorišču tudi republiška prireditev izvirnih slovenskih plesov, pevcev in godcev.

„EX TEMPORE“

Pod pokroviteljstvom kopske banke prirejajo obalne galerije 27. in 28. maja peti mednarodni mladinski slikarski ex tempore v Piranu. Pravilnik določa, da na tej prireditvi lahko sodelujejo le avtorji, mlajši od sedemnajst let. Pričakujejo veliko udeležbo učencev iz osnovnih in srednjih šol iz Jugoslavije, Italije in Avstrije. Razstavo likovnih del udeležencev bodo odprli 28. maja in bo v piranski mestni galeriji na voljo več tednov.

Rajko Štupar prihaja po aplavz pred rojake.

Pisec in režiser

Štuparjevo komedijo bodo videli 6. junija

Avtor nove slovenske satirične komedije „Ce ti luč ne gori“, ki bo prikazana v krškem Delavskem domu drugi dan 21. srečanja gledaliških skupin Slovenije, je igralec in režiser Rajko Štupar, mladi krški rojak, ki se je po krajši zaposlitvi pri krški kulturni skupnosti odselil in deluje drugod po Sloveniji. Delo, ki ga je tudi sam režiral, bo uprizorila slovenska gledališka skupina iz Lendave. „Ce ti luč ne gori“ je komedija, ki se spotika v vsakdan, komuniciranje z občinstvom in druge podobne „zanimivosti“ iz življenja. Štupar bo torej pred svojimi rojaki v Krškem prestal ognjeni krst kar v dvojni vlogi, kot avtor gledališkega dela in režiser. Na odru so ga rojaki nekoliko že spoznali še v časih, ko je pomagal pri prireditvah ali ko je kaj recital. Kot kaže, mu „luč bolje gori“ drugod.

Beseda bratstva

Jutri literarni večer v Dolenjski galeriji

Štirinajst avtorjev iz sedmih občin bo sodelovalo na literarnem večeru, ki ga prireja medrepubliška kulturna zveza Bratstvo in enotnost jutri ob 18. uri v Dolenjski galeriji v Novem mestu. Na prireditvi, ki so ji dali simboličen naslov „Beseda bratstva“, bodo s svojimi deli nastopili: Beba Durič in Ibrahim Dizdarevič iz Cazina, Branko Kotur, Vera Hauptfeld, Ranka Petrovič, Marko Radelja in Janko Ivanovič iz Karlovca, Marica Založnik iz Krškega, Toni Gašperič iz Metlike, Janez Kolenc iz Novega mesta, Avgust Gregorčič in France Režun iz Trebnjega ter Mirko Čiča in Ivan Zanjko iz Vrginmosta. Literarne sestavke bosta brala igralca Nika Pirjavec in Bogomir Veras, v glasbenem delu sporeda pa bosta sodelovala pianistka Cvetka Hibar in kitarist Dušan Pavlinič.

DOLENJSKI KNJIŽNI SEJEM SE JE ZAČEL

Včeraj so v avli upravne stavbe tovarne zdravil Krka v Ločni odprli prvi dolenjski knjižni sejem. Njegov prvi gost je bil slovenski pisatelj Anton Ingolič. Jutri bo ob razstavljenih knjigah pogovor o slovenski mladinski literaturi s književnikom Branko Jurca in Nikom Grafenauerjem. V ponedeljek bo na večer, posvečenem družboslovni literaturi, sodeloval pisatelj in družbenopolitični delavec Beno Župančič, v torek pa bodo na podobnem večeru sodelovali nekateri novomeški literati.

OTROŠKI EKSLIBRISI

Danes bodo v moščanski osnovni šoli v Ljubljani odprli republiško razstavo otroških ekslibrisov, na kateri sodelujejo tudi učenci iz nekaterih dolenjskih osnovnih šol. Razstava je hkrati zaključna prireditev akcije pod geslom „Otroški ekslibris“ in bo odprta do 15. junija.

kultura in izobraževanje

Pesem zbližuje

V Dolenji vasi že četrtič pevska revija

Na četrti reviji pevskih zborov v Dolenji vasi pri Ribnici so nastopili pevski zbori in okteti iz Dolenje vasi, Ribnice, Loškega potoka, Slemen, Kočevja in Sodražice. To tradicionalno spomladansko srečanje zborov organizirata vsako leto KUD France Zbašnik iz Dolenje vasi in ZKO občine Ribnica.

Predsednik KUD France Zbašnik in sekretar občinskega komiteja ZK Ribnica France Grivec je o pomenu revije pevskih zborov dejal: „Naše prvo srečanje leta 1975 smo posvetili prazniku dela in OF ter 30-letnici osvoboditve. Prvo in vsa naslednja srečanja pevskih zborov organiziramo pod geslom, da kdor poje, ne misli slabo, in z vodilno mislijo, da nas pesem združuje in povezuje, brati in krepi v naših skupnih prizadevanjih za razvoj socialistične skupnosti. Letošnje srečanje posvečamo 100-letnici rojstva Otona Župančiča.“

Pevskih zborov je v ribniški občini osem, seveda brez šolskih. Gobjo narodne, umetne in borbeno pesmi. Vsak zbor že leta in leta na svojem območju in v svojem okolju skrbi za kulturno delovanje. Vsako leto enkrat pa se zbori srečajo na reviji v Dolenji vasi, kjer pokažejo, kaj znajo, izmenjujejo izkušnje in dobe spodbudo za še bolj zagrizeno nadaljnje delo.

J. P.

MINUTE ZA GLASBO — Na sobotni podelitvi Račičeve nagrade Borisu Jesihu in otvoritvi njegove slikarske razstave v Lamutovem likovnem salonu v Kostanjevici je koncertiral znani slovenski pianist Aci Bertonec. Poslušalce je navdušil z Bravničarjevimi, Debussyjevimi in Ravelovimi skladbami.

„Vjesnikov“ nagrajenec

Borisu Jesihu so Račičevo nagrado podelili na otvoritvi razstave v Kostanjevici

Jugoslovansko nagrado „Josip Račić“, ki jo podeljuje zagrebški „Vjesnik“, je letos dobil Boris Jesih, akademski slikar iz Škofje Loke. Ob slovesni izročitvi nagrade 20. maja v Lamutovem likovnem salonu v Kostanjevici je predsednik žirije Vlado Maleković poudaril, da šteje Jesih nedvomno med najprodnarnejše v zadnjem desetletju uveljavljene umetnike. Glasbeni program je izvedel pianist Aci Bertonec. V Lamutovem likovnem salonu so hkrati odprli razstavo Jesihovih del. Avtor je tokrat pokazal podoben izbor

kot pred meseci v Dolenjski galeriji. Ker smo o njegovih delih že pisali, naj tokrat povemo le, da je Jesih predstavnik novega realizma, ki dosega pravi učinek z vnašanjem sim bolov na svoja platna.

KRŠKI „ROKOVNJAČI“

Krčani več let niso videli domače predstave. Lani odprti Delavski dom je spodbudil nekdanji aktivni igralec DPO Svoboda, da so se zavzeli za obnovo gledališkega življenja, ki je imelo pred leti v tem posavskem središču bogato tradicijo. Pod vodstvom prof. Janeza Plestenjaka so na začetku novega gledališkega obdobja naštudirali „Rokovnjače“. Govekarjevo dramatisacijo Jurčičeve povesti, ki jo je dokončal Kernsik. Krstno predstavo je skupina prestala prejšnji petek.

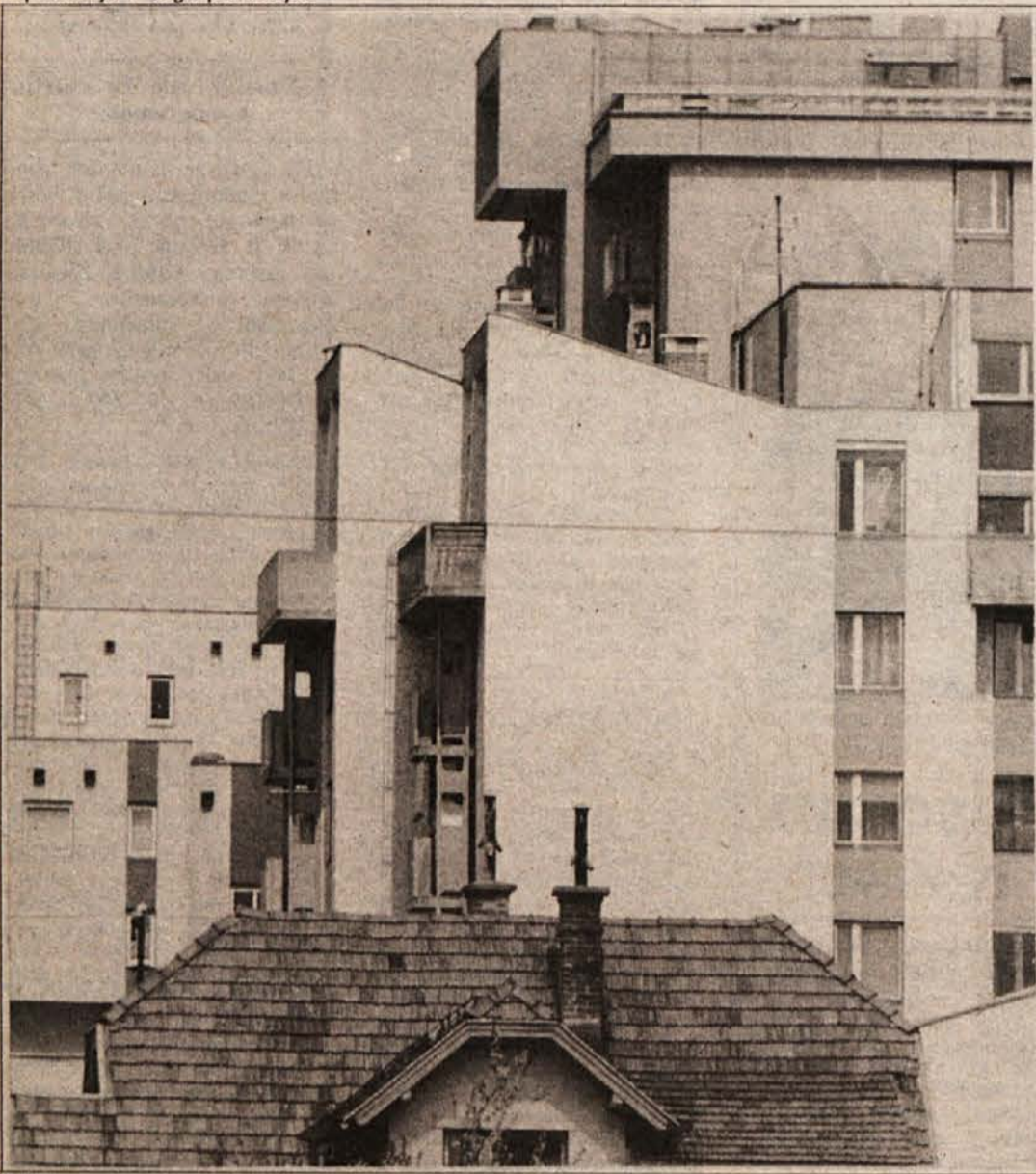
„ETIENNE“

Gledališka skupina brežiške gimnazije je v režiji prof. Marije Leličeve naštudirala dramo „Etienne“ sodobnega francoskega pisatelja J. Devala in jo že nekajkrat uspešno zaigrala občinstvu, pred dnevi tudi obiskovalcem Delavskega doma v Krškem.

V dobrem desetletju je Ljubljanska banka pomagala že več kot 90 tisoč občanom na razne načine reševati njihove stanovanjske probleme.

V ta namen je odobrila več kot 400 milijard (starih) dinarjev posojil, pomagala pa je tudi z nasveti, pojasnili in odgovori na najrazličnejša vprašanja s tega področja.

vam pomaga s posojilom do stanovanja

Zaščitite vaš dom pred mrčesom

NUVAN EXTRA
novost na jugoslovanskem
tržišču, učinkovito uničuje
ves plazeči mrčes

NUVAN
UČINKOVITO
UNIČUJE
VES LETEČI
MRČES

ZLATOROG MARIBOR

Na podlagi 3., 4. in 8. člena odloka ter 4. člena pravilnika o podeljevanju priznanja občine Trebnje objavlja Komisija za odlikovanja in priznanja občine Trebnje

RAZPIS O PODELITVI PRIZNANJA OBČINE TREBNJE IN IMENOVANJA ČASTNEGA OBČANA OBČINE TREBNJE

Priznanje se podeljuje za izredno uspešno družbeno pomembno ali življenjsko delo, ki je prispevalo k napredku ter ugledu občine na gospodarskem, političnem, kulturno-prosvetnem, pedagoškem, znanstvenem ter drugih področjih. Priznanje je enkratno in se podeljuje vsako leto za občinski praznik občanom, delovnim ter drugim organizacijam in društvom.

Predloge za podelitev priznanj dajejo delovne, družbenopolitične in druge organizacije, samoupravne skupnosti ter društva.

Komisija za odlikovanja in priznanja občine Trebnje bo sprejemala predloge na predpisanih obrazcih do vključno 15. 6. 1978.

KOMISIJA ZA ODLIKOVANJA
IN PRIZNANJA SKUPŠČINE
OBČINE TREBNJE

SAMOUPRAVNA STANOVANJSKA SKUPNOST
OBČINE KOČEVJE

RAZPISUJE NATEČAJ

za nakup družbenih stanovanj v Kidričevi in Turjaški ulici v Kočevju

V okviru družbeno usmerjene stanovanjske graditve bodo zgrajena v Kočevju stanovanja:

- 16 — garsonjer po okvirni ceni 290.000,00 din
- 48 — enosobnih stanovanj po okvirni ceni 396.000,00 din
- 114 — dvosobnih stanovanj po okvirni ceni 528.000,00 din
- 16 — trosobnih stanovanj po okvirni ceni 686.000,00 din

Od tega skupnega števila stanovanj bo kupila enota za družbeno pomoč pri SSS 3 garsonjere, 35 enosobnih in 32 dvosobnih stanovanj. Ostala stanovanja so na razpolago interesantom v okviru tega natečaja.

Stanovanja v Kidričevi ulici bodo vseljiva v času od septembra do konca decembra 1978. Stanovanja v Turjaški ulici pa bodo vseljiva od junija do novembra 1979.

Interesenti dobijo podrobne pogoje natečaja pri Samoupravni stanovanjski skupnosti občine Kočevje, Ljubljanska cesta 19, Kočevje.

Natečaj velja 20 dni po objavi v Dolenjskem listu in se torej zaključuje s 15. junijem 1978.

Samoupravna stanovanjska
skupnost občine Kočevje

LICITACIJA!

VIATOR ČRNOMELJ,
razpisuje licitacijo za prodajo osnovnih sredstev:

- 1 aparat za sokove, izklicna cena 8.000 din
- 1 jukebox (glasbeni avtomat) izklicna cena 8.000 din
- 1 kombi Zastava 850 (nevozen) izklicna cena 5.000 din

Licitacija bo peti dan po objavi na upravi Viatorja — TOZD Bela krajina, Črnomelj, Kolodvorska 62.
Ogled en dan pred licitacijo.

DELOVNA ORGANIZACIJA
EMONA HOTELI

s svojimi temeljnimi organizacijami združenega dela: Hoteli Bernardin Portorož, Hotel Riviera Portorož, Zdravilišče Čateške Toplice, Hotel Slon Ljubljana, Grand hotel Union Ljubljana, Hotel Slavija Maribor, Hotel Evropa Celje

RAZPISUJE ŠTIPENDIJE

ZA UČENCE POKLICNIH GOSTINSKIH ŠOL —
POKLIC NATAKAR IN KU HAR

POGOJI:

- 1. končana osemletka, najmanj z dobrim uspehom
- 2. starost največ 16 let
- 3. zdravstvena sposobnost za gostinski poklic

Višina štipendije je določena s samoupravnim sporazumom DO (v 1. letu šolanja znaša 911,— din) in jo bodo učenci prejeli vse leto.

Prošnje z dokazili in navedbo, za kateri poklic se bodo usposabljali na gostinski šoli ter s katero od temeljnih organizacij želijo skleniti štipendijsko pogodbo, naj pošljejo kandidati do 30. 6. 1978 na naslov:

DO Emona hoteli, Delovna skupnost, Ljubljana, Miklošičeva 4.

OSNOVNA ŠOLA BRUSNICE

razpisuje za določen čas (nadomeščanje v času porodniškega dopusta od 30. 7. 1978 do 2. 4. 1979) prosto delovno mesto

RAČUNOVODJE

Sprejememo tudi v honorarno delovno razmerje. Delo je možno opravljati v dopoldanskem in popoldanskem času. Pismene ponudbe pošljite v 15 dneh po objavi.

PROIZVODNJA IN TRGOVINA AGRARIA
BREŽICE,

TOZD AGRO BLAGOVNI PROMET,
RAZPISUJE LICITACIJO NASLEDNIH OSNOVNIH
SREDSTEV:

1. 1 TOVORNI AVTOMOBIL TAM 5500 v voznem stanju, prirejen za prevoz živine,
2. 1 TOVORNI AVTOMOBIL TAM 2000 v voznem stanju,
3. 3 kom. AVTOMOBIL KOMBI IMV — v voznem stanju,
4. 1 OSEBNI AVTOMOBIL ZNAMKE WARTBURG KARAVAN v voznem stanju,
5. 1 TRAKTOR ZNAMKE FERGUSON IM T 533,
6. 3 DECIMALNE TEHTNICE.

Licitacija bo 8. junija 1978 ob 8. uri na dvorišču strojne postaje Agrarie, Šentlenart 72, Brežice.
Ogled vseh osnovnih sredstev je možen 3 dni pred licitacijo na mestu, kjer bo licitacija.

TOZD PUTNIK SLOVENIJA
PENSION TREBNJE

objavlja
naslednja prosta dela in naloge:

1. NATAKARICE
2. KU HARICE
3. KU HINJSKE POMOČNICE
4. DVEH UČENK V STREŽBI
5. UČENCA ZA KU HINJO

Pogoji:

Pod 1. in 2. KV natakarica oziroma KV kuharica, pod 3., 4. in 5. končana osnovna šola

Pismene ponudbe pošljite na naslov Pension Putnik Trebnje v 10 dneh po objavi.

„ZMAGA“, LJUBLJANA, MIVKA 25
KOMISIJA ZA DELOVNA RAZMERJA

vabi k sodelovanju DELAVCA(-KO) PRODAJALCA
v trgovini „Zmaga“ v Novem mestu

POGOJI:

- dokončana šola za prodajalce, 1 leto delovnih izkušenj, poskusno delo 30 dni, prednost imajo interesi običilne stroke;
- delovno razmerje se sklepa za nedoločen čas.

Vloge z dokazili o izpolnjevanju pogojev je treba dostaviti v 15 dneh na gornji naslov.
O izbiri bodo kandidati obveščeni v 10 dneh po zaključku objave.

Manj izvrška, več zasluzka

Ob izteku leta 1976 je bila v Šmarjeti odprta tovarna IMV za proizvodnjo oken, kar je za kraj pomenilo prvi zametek industrije in zares lepšo bodočnost za krajanje. Kako se je novi kolektiv vživel, kako posluje in živi, je povedal Leopold Rebernik, v. d. direktorja tozđ IMV Šmarjeta.

„V minulem letu se je dokončno oblikoval kolektiv iz ljudi tega področja. Marsikateri se je prej vozil v

je, da je bilo malo ostanka prihodka, samo okrog 400.000 dinarjev.”

— Kakšen je v vašem kolektivu zasluzek?

„Poprečen osebni dohodek leta 1977 je znašal okrog 3.000 dinarjev, ampak poprečje pri tem nič ne pove. Nekateri naši delavci zaslužijo tudi po 6.000 ali 7.000 dinarjev, drugi pa veliko manj, odvisno od pridnosti, spretnosti in tudi dela, kakršnega imamo.”

— Kako ste zadovoljni z novim sistemom nagrajevanja?

„Obračun po novem pomeni za nas prihranek. Produktivnost je narasla, manj je izvrška in s tem manj stroškov za material, ki v naši proizvodnji pomeni glavni strošek. Obračun imamo zastavljen tako, da se točno vidi, pri katerem delavcu je nastala napaka, če gre za izvržek.”

— Od letošnjega januarja ste samostojni tozđ; ali ste se kot mlad kolektiv brez izkušnje znašli?

„Ljudje se zdaj še bolj zanimajo za samoupravljanje kot prej. Imamo samostojen obračun, svoje samoupravne organe, delegacije in vse, kar zahteva zakon o združenem delu. Samouprava je stekla, jo bomo pa še dograjevali.”

— Kakšni so vaši načrti za bližnjo prihodnost?

„Ko smo se selili v Šmarjeto, smo prinesli s seboj staro opremo. Ker bomo do leta 1980 občutno povečali proizvodnjo prikolice, bomo morali seveda tudi mi narediti toliko več oken, vendar s sedanjo opremo in tehnologijo to ne bo šlo. V načrtu je, da se glede tega naša proizvodnja modernizira.”

R. B.

EKIPA JE ZNANA

Izvršni svet novomeške občinske skupščine je pred dnevi potrdil predlog sestava novomeške ekipe, ki nas bo zastopala na Igrah brez meja 13. junija v belgijskem mestu Rochefort. Vodja ekipe je Jože Splichal, člani pa so: Boris Okleščen, Slavko Kovačević, Ljubo Munih, Matjaž Cerkovnik, Sašo Fuis, Slavko Seničar, Davorin Rangus, Jože Može. Ženske članice ekipe so: Stana Molan, Ana Brajer, Marta Bon, Marija Frančič, Zdenka Rajer. V rezervi sta Rafko Krizman in Marinka Suša.

EKIPA VADI — Novomeška ekipa za „Igre brez meja“ pridno vadi. Deževno vreme v prejšnjem tednu jim je bilo celo dobrodošlo, saj bodo takrat, ko bo šlo zares, morali pokazati vse znanje in spretnost tudi na težkem in spolzkem terenu.

Mirna peč: „da“ za napredek

Za 28. maj je v mirnopski krajevni skupnosti razpisan nov referendum za dodatni prispevek krajanov, namenjen izključno napredku na domačih tleh

Občani, ki kritizirajo pota, izražajo želje po asfaltu in kažejo na neurejenost pokopališč, imajo na referendumu priložnost pokazati, koliko so sami pripravljeni prispevati k ureditvi teh vprašanj. Že 15 let je v kraju očitno, da brez krajevnega samopriskevka ni mogoče hitreje reševati perečih težav.

Ker se dosednji krajevni samopriskevki izteče konec maja letos, so družbenopolitične organizacije predlagale razpis novega referenduma, ki bo v nedeljo, 28. maja na območju celotne krajevnosti. Glasovanje bo organizirano na 13 mestih, občani pa so bili že aprila na zborih obveščeni o tem, kaj vse se bo iz tako zbranega denarja gradilo.

Kar 55 odstotkov teh sredstev bo namenjenih vzdrževanju krajevnih potov, 42 odstotkov bo šlo za asfaltiranje večjih naselij na območju krajevnosti in 3 odstotke za urejanje vaških pokopališč.

Občani in kmetje ter zaposleni naj bi plačevali 1 odstotek od neto osebnih dohodkov oziroma 1 odstotek

(za kmete) od katastrskega dohodka. Na ta način se bo na leto zbralo okrog 350.000 dinarjev, kar bo osnova ostalim družbenim sredstvom za reševanje krajevnih potreb. Vsega skupaj bi imeli vsako leto na

razpolago malo nad 600.000 dinarjev.

Mirnopska krajevna skupnost s 30 naselji in 2400 prebivalci ima kar 37 km krajevnih poti v lastnem vzdrževanju, zato je razumljivo, da dobro vzdrževanje zahteva veliko sredstev. Doslej so v Mirni peči še vsi referendumi uspeli, zato je upati, da zavest krajanov tudi tokrat ne bo odrekla.

Več gmotnih možnosti

Socialno skrbstvo bo imelo letos znatno več sredstev za svojo dejavnost — Se vedno pa ne toliko, kot kažejo potrebe

Na petkovem prvem zasedanju nove skupščine socialnega skrbstva so za predsednika znova izvolili Rudija Hrvatina, za njegovo namestnico pa Brigito Mavsar. Predsednica zbora uporabnikov je inž. Danica Belopavlovič, predsednik zbora izvajalcev pa Jože Zupanc. Izvršni odbor bo delal pod predsedstvom Jožeta Suhadolnika.

Po izvolitvi novih skupščinskih organov so sprejeli ugotovitelni sklep k aneksu, ki ga je podpisalo preko 20.000 zaposlenih v združenem delu. Skupščina je začela delo ob dobri udeležbi, kazno pa je bilo, da so se delegacije že na prvo zasedanje resno pripravile.

Razprava o programu dela skupnosti socialnega skrbstva za leto 1978 je pokazala, da bo leto za skoraj 40 odst. več sredstev na razpolago, kljub temu pa še vedno ne bo dovolj za kritje vseh potreb. Predvideno je, da bo poraslo število upravičencev do denarnih pomoči, ki so jim edini ali dopolnilni vir preživljanja; skupnost bo krila stroške za zavodsko varstvo 101 starejšega občana in stroške za bivanje v posebnih zavodih za 27 občanov ter stroške usposabljanja in zavodskega varstva za 151 otrok. Razen tega bo šlo iz denarja skupnosti, plačilo stroškov; za 14 mladostnikov v vzgojnih zavodih, za 56 rejencev ter za enkratne denarne pomoči najbolj potrebnim.

Posebna skrb bo v letu 1978 posvečena gradnji zavodov

PREDAVANJE O KAJENJU

11. maja smo imeli učenci višjih razredov novomeške osnovne šole Grm predavanje o kajenju. Na začetku nam je medicinska sestra opisala zgodovino tobaka. O škodljivosti cigaret pri otrocih, nosečnicah in odraslih smo že veliko slišali, vendar smo pozorno prisluhnili ponovnim opozorilom pred kajenjem in o tem, kako zdravijo posledice tega zla. Predavanje, ki se je zaključilo z našimi vprašanji in odgovori nanje, je bilo zelo koristno, kajti vse več učencev kadi le iz važnosti, o škodljivih posledicah pa ne razmišlja.

IRENA GRAHEK lit.-nov. krožek

Kam z otroki?

„V Novolesu je od 2159 zaposlenih kar 930 žensk,” je bil eden podatkov, s katerim je socialna delavka Darja Hrvat pred nedavnim osvetlila položaj Novolesovih tovarišic ob obisku Vide Tomšič.

Da se zlasti zadnje čase v tej delovni organizaciji stvari bistveno spreminjajo, priča več dokazov o skrbi za delovnega človeka. Znatno so zmanjšali nočno delo žensk, bili so pobudniki za ustanovitev strafskega vrta, v katerem je 56 malih novolesovcev. Vendar je ravno otroško varstvo za zaposlene največji problem.

„Zaradi dela v dveh izmenah v tovarnah, medtem ko je varstvo v vrtu samo v dopoldanskem času, je veliko otrok popoldne samih. V tistih tozđih, kjer je manj mladih delavk, mater z otroki, jim lahko ustrezajo s tem, da matere, ki nimajo varstva, delajo samo v dopoldanskem času. Kjer pa je pretežno mlada delovna sila, ni mogoče vseh mater vzeti samo v dopoldansko izmeno. Zaradi tega so velike težave. Ena glavnih nalog v bodoče je to pomanjkljivost odpraviti.”

V Novolesu v Straži imajo tudi dobro organiziran obrat družbene prehrane, ki nudi zaposlenim topel obrok med delom, po želji pa tudi kosilo. Spet pa nastaja težava, ker se veliko ljudi na delo vozi. Ker jih čaka avtobus, ne morejo izkoristiti možnosti za kosilo.

Darja Hrvat: „Največja težava za naše delavke je v tem, ker ni popoldanskega varstva za otroke.”

Po besedah socialne delavke Darje pa veliko skrb posvečajo tudi reševanju zasebnih težav, kot so razmaji družinskih odnosov, delovna nedisciplina, moralna ohlapnost in druge, ki izvirajo bodisi iz človeka samega ali pa je vzrok zanje v človekovem okolju.

VEČ PODPORE OBRTI

Pred kratkim je novi izvršni svet občinske skupščine Novo mesto določil prednostni vrstni red posameznih obrtnih dejavnosti za kreditiranje malega gospodarstva in obrti. Na prvem mestu gre podpora uslužnostni dejavnosti, nato gostinstvu in turizmu, proizvodni obrti in končno avto-prevozništvu in storitvam z gradbeno mehanizacijo. Za tak vrstni red se je izvršni svet odločil zato, da bi omogočili hitrejši razvoj tistih obrtnih dejavnosti, ki jih krajanje najbolj pogrešajo.

Novomeška kronika

VČASIH KRIŽIŠČE. ZDAJ PARKIRIŠČE — Zadnje čase, odkar je kandijski most zaradi popravila zaprt, se je udomačila navada, da avtomobilisti iz okolice mesta na desnem bregu Krke puščajo svoja vozila ob mostni zapori v Kandiji in gredo peš v mesto po nakupih. To se jim izplača bolj, kot voziti se dobrih 5 km naokrog, potem pa je še vprašanje, če v središču mesta sploh lahko pustijo avto, ker so parkirišča do zadnjega kotička polna.

MESEC DNI ZAKASNITVE — Vsakodnevni dež je letos tudi gostincem prekrizal načrte. Medtem ko so prejšnja leta ta čas že nekaj tednov stregli gostom na vrtovih, pa se letos še ni izplačalo pripravljati mize na prostem. Razen dežja je bilo doslej tudi tako hladno, da so gostje iskali toploto, ne pa osvežitev na prostem.

CIRKUS NA CIKAVI — Te dni so z ozvočenim avtom, ki je vozil po vsakem mestu, delali reklamo za obisk cirkusa „Espania”. Svoje šotore in karavano so cirkusniki postavili na sejmišču pri Cikavi.

DOKAJ PLODEN TEDEN — V novomeški porodnišnici so pretekli teden rodile: Fikreta Mihajlovič s Partizanske 11 — Vladimirja; Milka Cveblar iz Kristanove 38 — Jožeta; Marija Kamenšek iz Lamutove 7 — Marjana; Esterja Dvornik iz Kristanove 32 — Marka; Jožica Mlakar, Nad mlini 41 — Borisa in Majda Stojanovič iz Ulice Majde šilc 20 — Sonjo.

Ena gospa je rekla, da lahko poslej pričakujemo v občinskih pisarnah še več zmešnjav. Uslužbenci še niso dobobra pospravili miz in uredili papirjev od prve selitve, že so jih znova dali v druge prostore. Isto stavbo v letu dni že drugič obnavljajo ...

Premalo izkoriščena možnost

Ob zelo dobri udeležbi obeh novoizvoljenih zborov skupščine otroškega varstva so na prvem zasedanju 16. maja izvolili organe in zastavili bodoče delo. Vse kaže, da ne bo lahko izpolniti srednjeročnega razvojnega programa, ki zahteva do leta 1980 še 1000 novih mest v vzgojno-varstvenih ustanovah.

Značilno za novomeško občino je, da je po številu zaposlenih žena na 7. mestu med občinami v Sloveniji, po številu otrok, zajetih v vzgojno-varstvene ustanove, pa smo Novomeščani na 40. mestu. To očitno kaže na veliko pomanjkanje zmogljivosti v otroškem varstvu. Ob pičlo odmerjenih sredstvih in težavah z lokacijami je gotovo, da bo potrebno iskati še dodatne možnosti za ureditve srednjeročnega razvojnega programa.

Vse premalo je izkoriščena možnost glede odkupa kadrovskega kadra v vrtcih. Zaenkrat je na ta način skušal pomagati le kolektiv tovarne Krka, medtem ko je od drugod le slišati o hudi problematiki, ker zaposleni nimajo možnosti dati otroka v vrtec, ne lotijo pa se odkupa mest, s katerimi bi lahko sami razpolagali.

Nova skupščina otroškega varstva je za predsednika ponovno izvolila inž. Zmaga Novaka; njegova namestnica je postala Lojzka Potrč iz „Laboda”. Predsednica zbora uporabnikov je Anka Blažič, zbora izvajalcev pa Silva Zupancič. Izvršni odbor skupščine bo prav tako še naprej vodil Zvone Šušteršič, medtem ko tajnika skupnosti ostaja Marija Padovan.

Na dnevnem redu je bil sprejet sklep glede aneksa o samoupravni sporazumu razvoja otroškega varstva do leta 1980 in za leto 1978. Aneks je bil v javni razpravi v združenem

PROŠENJ JE ŠE ENKRAT VEČ

Doslej je komisija za sprejem otrok v novomeške vrte prejela že 630 novih prošnje, ve pa se, da bo letos na razpolago samo okrog 200 mest deloma v novem vrtcu v Bršljanu, deloma zaradi izpraznjenih mest drugod. Dograjen bo sicer vrtec Drska II, vendar so bile odločbe za sprejem otrok odložene skoraj pred letom dni. Tečejo pa priprave za gradnjo še enega novega vrtca v Novem mestu, in sicer v predelu Ločna — Cesta herojev, vendar bodo tega v najboljšem primeru pred koncem leta šele začeli graditi.

Nalašč za navijače

Na „Igrah brez meja,” ki bodo v belgijskem Rochefortu 13. junija, kjer bodo Jugoslavijo zastopali Novomeščani, bo možna udeležba navijačev. Inex — poslovalnica Novo mesto organizira za navijače 4-dnevni izlet, ki bo udeležencem omogočil videti tudi več dežel. Potovanje se bo začelo 12. junija, in bo potekalo čez Avstrijo in Nemčijo preko Stuttgarta do mesta Saarbrücken. Tam bo večerja in prenočevanje. Drugi dan potovanja (preko Luksemburga) bo namestitve St. Hubertu, kraju, ki je 12 km oddaljen od Rocheforta v Belgiji. Ta dan bodo navijači prišli na svoj mečun, ker bodo igre. Tretji dan bo odhod proti domu, s tem da bo kosilo v Muenchenu, ogled mesta in nekaj časa za nakupe. Organizirana je večerja in prenočišče v glavnem bavarskem mestu. Četrty dan pa bo preko Lienza povratek domov. V ceno 2950 din so všteti prevoz, prehrana in vstopnica za ogled iger.

KMALU NA DRUGEM BREGU — Kaže, da bodo v krški vasi kmalu premostili reko Krko in pohiteli, saj so lani napovedali vožnjo po novem mostu že za letošnji julij. (Foto: Jožica Teppey)

Bogastvo, ki ne sme propadati

Delno nadomestilo stanarine naj bi letos v brežiški občini dobilo okoli 70 občanov — Podražitev zagotavlja boljše in rednejše vzdrževanje družbenih stanovanj

Družbena stanovanja so bogastvo, ki propada. Z najemniki se namreč ne zbere dovolj denarja za redno vzdrževanje, zato je nujen postopen prehod na ekonomsko stanarino. Junija letos se bodo stanarine povečale. Brežiška stanovanjska skupnost predlaga izvršnemu svetu in skupščini zvišanje za trideset odstotkov. Izvršni svet je predlog podprl in priporočil skupščini, da to uredi z odlokom.

Seveda se ob tem takoj postavi vprašanje, kako je s socialno varnostjo delavcev in občanov, ki imajo premajhne dohodke, da bi lahko prebradili tolikšno podražitev. O delni nadomestitvi stanarine je bil lani sprejet občinski odlok, po katerem je dobilo družbeno pomoč 50 nosilcev stanovanjske pravice v skupnem znesku 73.586 dinarjev. Za letos predvideva samoupravna stanovanjska skupnost večji znesek za subvencije. Delno nadomestitev stanarine naj bi predvidoma prejelo 70 upravičencev, za

kar bi potrebovali 120.000 dinarjev. Tako bo znašala subvencija v primerjavi s planirano stanarino sedem odstotkov pobrane najemnine. Stanarine se bodo zvišale povsod v Sloveniji. Za enak odstotek bodo poskočile tudi najemnine za poslovne prostore. Osnova za povečanje stanarine je znesek, ki so ga nosilci stanovanjske pravice plačali 31. decembra lani, osnova za zvišano najemnino poslovnih prostorov pa najemina, ki jo bodo uporabniki plačali 31. maja letos.

Že v drugi polovici leta se bo torej nabralo več denarja za vzdrževanje stanovanj, to pa je pot k boljšemu gospodarjenju s stanovanjskimi in drugimi poslopi v družbeni lasti.

J. T.

»Dolenjski list« v vsako družino

PRISRČNO SREČANJE — Učenci osnovne šole bratov Ribarjev v Brežicah so si letos prislužili 313 bralnih značk in priznanj, ki so jih prejeli iz rok pisatelja Iva Zornana. Podelitev je bila 16. maja v prostornem domu. Srečanje s pisateljem so učenci izkoristili za pogovor z njim in ga tako boljše spoznali ne le kot pisca, ampak tudi kot človeka. (Foto: Jožica Teppey)

NOVO V BREŽICAH

JIH NISO POVABILI? — Občinske pevske revije otroških in mladinskih pevskih zborov so v brežiški občini že tradicionalne. Tudi v nedeljo popoldne so se v prosvetnem domu zbrali mladi pevci iz vse občine. Za marsikateri zbor je to edina priložnost, da se predstavi širšemu občinstvu in vrstnikom iz drugih šol. Škoda, da med nastopajočimi ni bilo zborov iz Glasbene šole, v katerem pojejo učenci iz pripravnice in ki je na javnem koncertu Glasbene šole doživel navdušen aplavz poslušalcev. Ti pevci so si zagotovo zaslužili povabilo za sodelovanje na reviji. Škoda, da jih nismo slišali.

vsaj ljubiteljev znamk. Razen tega je imela za to priložnost naročena godba zelo malo poslušalcev in so njeni zvoki odmevali preveč v prazno.

SPODBUDA BRALCEM — Med učenci osnovne šole je veliko navdušenih bralcev. Na slovesnosti minul teden so jim podelili 77 Cicibanovih bralnih značk in 45 pohval, 69 Kajuhovih bronastih značk in 37 priznanj, 32 Kajuhovih srebrnih značk in 24 srebrnih priznanj ter 22 Kajuhovih zlatih bralnih značk in 17 zlatih priznanj. Obe isti priložnosti je Občinska matična knjižnica podelila osmim najmarljivejšim bralcem knjižne nagrade.

DOBER ODZIV — Občinski odbor Rdečega križa je minul teden organiziral dve uspešni zbiralni akciji. V torek, 16. maja, so njegovi aktivisti zbirali papir, v četrtek pa rabljena oblačila, obutev, posteljnino in pohištvo. V mestu se je teh stvari kar precej nabralo, Rdeči križ pa bo poskrbel, da bodo prišle v prave roke.

BREŽIŠKE VESTI

Na pravi poti

Pomoč sodišča naj ostane

Pri oblikovanju samoupravnih aktov se v mnogih, zlasti manjših delovnih organizacijah slabo znajdejo, iz česar izvirajo tudi številni nesporazumi, ki se nato poravnajo pred sodiščem združenega dela. Mnogi spori bi lahko izostali, če bi delovni kolektivi imeli pri sestavljanju internih aktov več pomoči. Sodišče združenega dela v Brežicah je zato opozorilo na pomanjkanje organa oziroma institucije, ki bi delavcem in organizacijam združenega dela nudila ustrezno pomoč, jih izobrazila in usposabljala za večjo samostojnost in ustvarjalnost na tem občutljivem področju križajočih se interesov.

Da jim je taka pomoč potrebna, dokazuje dnevno iskanje nasvetov na sodišču združenega dela, ki jim sicer daje pravno pomoč, vendar meni, da najbrž ne bo moglo dolgo nadaljevati s to prakso, ker se brez tega obseg dela širi.

Ko je izvršni svet občinske skupščine v Brežicah pred kratkim razpravljal o tem, je menil, da ustanovitev posebne institucije za pomoč delovnim organizacijam ne pride v poštev. Samoupravni akti morajo nastajati v združenem delu in tam so jih dolžni tudi dopolnjevati.

Najprimernejša pri tem je pomoč družbenopolitičnih organizacij, družbenega pravobranilca, pravne službe in tudi sodišča združenega dela. Izvršni svet je celo predlagal, da bi sodišče združenega dela za tako pomoč določilo vsak dan po nekaj ur. Pokazalo se je, da je taka neposredna pomoč najbolj učinkovita in se tudi ne more izroditi, saj močno spodbuja k večji kreativnosti in prizadete ob enem družbeno osvešča.

J. T.

NA RAZSTAVI FOTOGRAFIJE

Letošnjo razstavo fotografije v brežiškem domu JLA so posavski razstavljalci posvetili enajstemu kongresu ZKJ, dnevu vojnega letalstva in dnevu mladosti. Organizatorji so bili nekoliko razočarani nad odzivom, oziroma nad tem, da se tako malo mladih posveča fotografiji. Razpis so poslali na vseh 24 šol in na vsa društva, v katerih se shajajo mladi, povabili pa so seveda tudi sekcijo vojaškega fotokluba iz Cerklj ter člane Foto kino kluba v Brežicah. Organizatorji so bili prijetno presenečeni nad kvaliteto poslanih del, ki odraža dobro strokovnost in veliko izpovedno zavzetost.

Gorjanskim vasem pomagajo

Za vsako slavje nekaj novega — Do jeseni povezava Planine s hrvaško stranjo Gorjancev — V Podbočju temeljni kamen za obrat Ete — V središču odpora spomeniške akcije

Odbor borcev gorjanskega bataljona pripravlja vsakoletna slavja in srečanja s prebivalstvom svojega nekdanjega operativnega območja vsekakor nekoliko drugače, kot delajo to druge partizanske enote. Tako skrbi, da gorjanskim in podgorjanskim področjem ki so še vedno manj razvita, prinesejo vedno kaj novega, kakšno pridobitev, ki je korak naprej v splošnih družbenih prizadevanjih, da bi bila naša republika vendarle enakomerneje razvita. Tej tradiciji se tudi tokrat ne bodo izneverili.

Kot smo slišali na nedavnem sestanku v Podbočju, ki so mu prisostvovali tudi predstavniki krajevne skupnosti, krške občinske skupščine in vodstev občinskih družbenopolitičnih organizacij, lahko v dveh slavnostnih dnevih, 9. in 10. septembra, pričakujemo marsikaj novega. Tako so že napovedali otvoritev okoli 5,5 km posodobljenih cestnih povezav tudi med partizansko Planino in hrvaško stranjo Gorjancev pa vodovod Trebelnik-Premagovci, potrudili pa se bodo, da bi slavje združili še s položajno temeljnega kamna za prvo industrijo v Podbočju, za obrat kamniške „ETE“.

Drugi del programa, ki naj bi ga dotlej uresničili, so

zgodovinsko-spomeniške akcije. V načrtu je izdaja posebne brošure, ki naj bi prinesla oris zgodovine delovanja organizirane mladine na tem območju med narodnoosvobodilnim bojem pa postavitev spomeniške plošče na Kuharjevi hiši, kakor tudi ureditev Draganove domačije. Prav slednji načrt bo po vsej verjetnosti prinesel posrečeno rešitev. Pri tehtanju predlogov, kako naj obeležijo to središče odpora proti

okupatorju, so se odločili za tistega, po katerem naj bi postavili manjše poslopje, ki bi služilo različnim namenom in širokemu krogu krajanov.

Ker bo po vsej verjetnosti takšen predlog programa postal tudi dokončni program, bodo v podbočju krajevni skupnosti in v občini kaj kmalu poskrbeli za organizacijski odbor in nekatere komisije, ki bodo zagotovile, da bo jesensko slavje Gorjanskega bataljona v Podbočju minilo tako, kot smo že navajeni, slavnostno, delovno in tovariško!

Ž. ŠEBEK

ŠE DO KONCA MESECA

V predverju krškega Delavskega doma bo do 31. maja odprta velika razstava likovnih del amaterjev iz Beograda, Zagreba, z Jesenic, Novega mesta in domačinov, članov likovnega kluba. Pobudo zanjo so dali Zagrebčani in seveda domačini, z njo pa so vsakoletno potovanje prebivalcev glavnih mest dveh republik, Zagreba in Beograda, ob njihovih dnevih osvoboditve podaljšali do Krškega. To je že tradicionalna akcija z naslovom „Karavana bratstva in enotnosti“, v katere okviru prirejajo tudi likovne razstave. Tokratna v Krškem prinaša okoli sto del in je seveda najbolj primeren uvod v enajsto leto organizirane dejavnosti krških likovnih amaterjev. Ti bodo v drugo desetletje vstopili še z vrsto drugih razstav svojih članov in gostov, še posebno pozornost pa nameravajo posvetiti sprejemu novincev ter večji strokovni pomoči za kak ovosten razvoj amaterskih upodabljačih umetnikov.

NAJPREJ PROGRAM

Za večeršnjo drugo sejo medobčinskega sveta ZK Posavje je bila na dnevnem redu razprava o delovnem programu. Ta organ si bo še vnaprej prizadeval za dosledno uresničevanje zakona o združenem delu, za pospešen in skladnejši gospodarski, socialni ter prostorski razvoj pokrajine, za boljše delovanje delegatskega sistema, za izvajanje stabilizacijskih ciljev, za poglobljeno idejnopolitično izobraževanje, za ustvarjalno sodelovanje v regiji in navzven v obe republikli. Svoj delovni program bo svet sproti dopolnjeval z aktualnimi nalogami in problemi tega območja. Nenehno bo tudi ocenjeval uresničevanje sklepov osmega kongresa ZKS, in sklepov, ki jih bo sprejel 11. kongres ZKJ.

VLAK BRATSTVA V JESENI

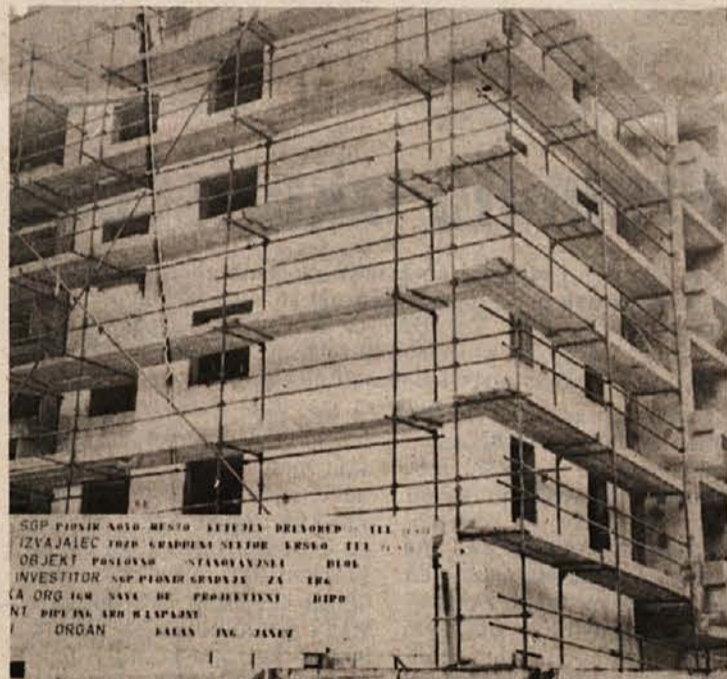
V letošnjem „Vlaku bratstva in enotnosti“, ki bo v pobratene srbske občine med 11. in 15. oktobrom popeljal okoli 100 nekdanjih slovenskih izgnancev in 28 delegacij slovenskih občin, bodo ponovno tudi Krčani. Za letos načrtujejo njegovi slovenski organizatorji nekaj novosti. K udeležbi so povabili vse izgnance, in ne le tiste, ki domujejo v pobratenih občinah. To pomeni, da bo prav njih v letošnjem vlaku največ in da bodo zato zmanjšali številnost uradnih delegacij. Na seji koordinacijskega odbora „Vlaka bratstva in enotnosti“, ki je bila minuli teden v Krškem, so se dogovorili, naj vsi, ki so bili izgnanci v Srbiji in bi se hoteli udeležiti letošnje akcije (morda tudi s svojimi najozjim družinskimi člani), to pismo sporočijo svojim občinskim konferencam SZDL, kar velja tudi za tiste, ki ta čas živijo v krški občini. Zadnji rok za prijavo udeležbe je 15. junij!

PREDSEDNIKI NA SEMINARJU

Ta teden je občinski svet Zveze sindikatov v Krškem skupaj z delavsko univerzo priredil dvodnevni seminar za predsednike osnovnih sindikalnih organizacij. Seznanili so jih z nalogami sindikatov pri nadaljnji graditvi našega sistema, z organizacijsko preobrazbo sindikata, z nalogami pri uresničevanju zakona o združenem delu, z zakonom o ljudski obrambi in zakonom o delovnih razmerjih.

GODBA PRED POMEBNIM JUBILEJEM

Godba na pihala s Senovega bo kmalu slavila petdesetletnico obstoja. Za ta svoj praznik, ki bo obenem tudi praznik krajanov, pripravlja samostojen koncert v začetku julija. Nastopila bo na igrišču v Dovškem. Podporni člani godbe so zaposleni iz vseh treh delovnih kolektivov na Senovem, iz Lisce, Rudnika in Metalne. Vsak delavec namreč prispeva zanj po deset dinarjev mesečno. Za kulturno življenje kraja godba veliko pomeni, saj sodeluje na vseh proslavah in drugih prireditvah, razen tega pa se uveljavlja tudi s kakovostjo igranja. Na zaključnem lanskem tekmovanju pihalnih orkestrrov iz Slovenije je lani v tretji skupini osvojila srebrno plaketo.

POSLOVNO STANOVANJSKI BLOK — V Kettejevem dreveredu v Krškem ga gradi Pionir, ki ta čas dokončuje še več drugih objektov. V neposredni bližini je zrastle tudi novo poslopje postaje milice, ki je ena najmodernejših postaj v Posavju. (Foto: Jožica Teppey)

KRŠKE NOVICE

IZ VSE SLOVENIJE — Več kot 500 pevki in pevcev je sodelovalo na že četrtri republiški reviji upokojenjskih zborov, ki je bila minulo soboto v krškem delavskem domu. Zapeli so združeni v skupine moških, ženskih in mešanih zborov. Prireditelj srečanja je bila Zveza društev upokojencev Slovenije organizator pa domače upokojsko društvo.

V TRESH DELIH — Tudi tokrat bo otvoritveni miting jugoslovanske plavalne sezone v odprtih bazenih, ki bo (kot navadno) v Krškem to soboto in nedeljo, razdeljen v tri dele. Prvega dne bodo dopoldne in popoldne nastopale štiri starostne skupine pionirjev in mladinci, v nedeljo dopoldne pa bo miting v članski konkurenci.

NOVA ŠTEVILKA — Minuli teden so na seminarju za

predsednike osnovnih sindikalnih organizacij pristojnim razdelili tudi novo številko „Informacij“, ki jih dokaj redno izdaja občinski svet. Tokrat so vsebino posvetili splošni oceni minulih občinskih zborov osnovnih organizacij, prinesla pa je tudi krajši pregled najpomembnejših idejnopolitičnih izhodišč za organizacijske spremembe v tej družbenopolitični organizaciji.

O LETOVANJH — V Krškem je bila minuli petek „okrogla miza“, ki jo je organiziralo uredništvo Biltena slovenske papirne industrije. Na njej so govorili o organiziranih letovanjih v delovnih organizacijah, ki so vključene v SOZD Slovenija-papir, o možnostih za izmenjavo njihovih počitniških zmogljivosti, kakor tudi o možnostih združevanja sredstev za nove gradnje.

KRŠKI TEDNIK

OBČUTNA ŠKODA

Na oddelku za gospodarstvo sevniške občinske skupščine so bili minuli teden zbrani že podatki o prvih ugotovitvah nastale škode v kmetijstvu po nedavni pozebi. Vinogradi in nasadi ribeza so prizadeti od 50 do 80 odst., ponekod tudi 100 odst. Škode v sadovnjakih še ni bilo mogoče ocenjevati, po vsej verjetnosti bo znatna, predvsem zaradi redčenja sadežev. Ugotavljajo, da ni šlo za klasično pozebo, temveč za pozebo, podobno valovom. Ponekod npr. ni prizadela že mejaša na istem območju. Razen družbene proizvodnje pridelki na splošno niso bili zavarovani proti pozebi.

DOTRAJANO - Vlažna in tudi počena Pompetova hiša sila gospodarja k nadomestni gradnji.

Posojila tudi za kmečke hiše

Pri sevniškem Kmetijskem kombinatu med prvimi pripravili samoupravni sporazum o kreditiranju stanovanjske gradnje kmetov - Ugoden odmev

Pogled na prenekatero kmečko dvorišče odkrije kup strojev, marsikje že tudi sodoben hlev, ob vsem tem pa se običajno stiska prav skromna stanovanjska hiša.

Opleli z ribezom?

Precej kmetov na Studencu in okolici se je zadnja leta usmerilo na pridelovanje ribeza. Zadnja pozeba v noči od 11. na 12. maj je po vsem videzu zapečatila usodo njihovega letošnjega pridelka.

Kristijan Janc je predsednik studenjske skupnosti za pridelovanje ribeza. Meni, da je šlo v nič vsaj 70 ton pričakovane pridelka na njihovem območju, kar pomeni ob dokaj ugodno napovedanih cenah nekaj malega manj kot milijon dinarjev izgube dohodka.

Podobno smolo so imeli seveda tudi tisti, ki se ukvarjajo z vinogradništvom. Tudi orehi molijo kvišku ožgane krošnje. Sam ribez na prvi pogled ne daje videza opustošenosti, brž pa ko se človek dotakne grma, jamejo odpadati že lepe jagode. „Prelepo je kazalo, sam sem še bolj pognojil, vidite, da je ena vrsta do druge kar sklenjena,“ je

KRISTIJAN JANC: „Tod ponavadi ni bilo tako hudih pozeb!“

skrušeno hodil med vrstami. Pozeba jih je prizadela že lani, čeprav tod ni takšno področje, kjer bi bile znane hujše pozebe. Janc pravi, da bo v tem tednu stari nasad, od katerega je letos pričakoval lep pridelek, izkrčil in njivo zasadil s koruzo. Pridelka ni imel nihče zavarovane, po mnenju Studencanov so premije previsoke.

A. Ž.

Kmetje so večinoma vlagali v proizvodnjo in delovna sredstva. Hiša je pač morala počakati. Prav gotovo bi se tudi v večji meri lotili gradnje hiš, če bi dobili posojila. Pred časom se je zveza hranilno-kreditnih služb v Sloveniji že lotila akcije, vendar brez pravega uspeha. Zato je tembolj hvalevredna namera sevniškega Kmetijskega kombinata, da se lotijo tudi tega področja. Začetek je vsepovsod težak, vendar računajo tudi na razumevanje stanovanjske skupnosti in posavske temeljne enote Ljubljanske banke.

V osnutku gradi v je bila predvidena najvišja vsota posojila 200 tisočakov. Kmetje so menili, da bi kazalo znesek dvigniti na 300 tisočakov. Med viri je poleg namenskih hranilnih vlog kmetov, sredstev hranilno-kreditne službe in njenih ustanoviteljev ter bank predviden tudi stanovanjski prispevek kmetov. Slednji naj bi se plačeval od proizvodov, pridelanih po pogodbi s temeljnim obratom za kooperacijo. Od goveda za zakol ali kilogram žive teže plemenske živine naj bi plačevali po 15 par, od litra mleka tri pare, podobno tudi od kilograma pridelanega krompirja ali vrtnin. ALFRED ŽELEZNIK

„Kmet ni mogel graditi“

Na Križu sta kmeta Pompe in svak Beci duši močne strojne skupnosti. Pompetovi domačiji se pozna, da gospodar vse vlaga v svoje gospodarstvo, tudi ob Becijevi domačiji je zrasel velik hlev. V stroje sta vložila že najmanj 250.000 dinarjev.

Pompe se je odločil za namensko varčevanje, da si slednjič uredi stanovanjsko vprašanje. „Teško je priti do denarja, ob taki gradnji ne gre brez posojila,“ pozdravlja zamisel o možnosti, da se kreditira tudi kmečka stanovanjska gradnja.

Cene kmetijskih pridelkov ne gredo v korak s stroški, čeprav delavec v trgovini marsikaj plačuje dražje. pompe ima dobro v spominu ceno mleka iz leta 1974, ko so dobili za liter 3,12 din, po štirih letih se je „popravila“ na borih 3,69 din; Kmet Beci je pred nedavnim našel staro vrečo superfosfata prav tako iz leta 1974, s katere je razvidno, da je takrat veljala 16 (!) dinarjev; sedaj ni dovolj 90 dinarjev. V takem ni lahko gospodariti, kaj še, da bi mislil na gradnjo hiše brez širše pomoči!

A. Ž.

Kmet Pompe

Trebanjski vodovod v lastni oskrbi

Občani dostikrat nezadovoljni s komunalci - Tregrad ima izgubo z odvozom smeti

Zbora združenega dela in krajevnih skupnosti občinske skupščine sta na zadnji seji obravnavala poročilo o delu podjetij, ki se med drugim ukvarjajo s komunalno oskrbo krajanov. Gre za trebanjski Tregrad, grosupeljsko Komunalno podjetje in mirensko Dano.

Komunala je dostikrat kamen spotike. V minulem letu so bili grosupeljski komunalci nemalokrat povzročitelji hude krvi zaradi suše v ceveh trebanjskega vodovoda in Suhe krajine. Končni obračun za lani prodano vodo na tem velikem sistemu izkazuje za 6 odst. manj prodane vode kot leto poprej, v kljub širitvi omrežja. Nasploh bi utegnulo biti marsikaj v komunalni na območju občine drugače, če bi imeli organizirano posebno delovno organizacijo. Izvršni odbor komunalne skupnosti in tudi občinski izvršni svet menita, da Tregrad ni pravilno samoupravo organiziran, predvsem kar zadeva vpliv uporabnikov. Delegat iz Trebnjega je med drugim glasno povedal, da se pri podjetju pozna zanemarjanje komunalne dejavnosti odkar se je bolj usmerilo na gradbeništvo.

MLADI ZA SVOJ PRAZNIK

V počastitev 86. rojstnega dne predsednika Tita, ki je hkrati tudi praznik mladine, se bo zvrstila v Trebnjem vrsta prireditiv. Sinoči je bila v domu kulture akademija, zatem pa je bilo v spominskem parku še zborovanje na katerem ni manjkal tudi taborni ogenj. Danes ob deveti uri bo pred trebanjsko osnovno šolo svečan sprejem pionirjev v mladinsko organizacijo iz vseh sol v občini. Popoldne prirejšo mladi še poulični tek. Start bo ob 17. uri izpred stavbe občinske skupščine. Športne igre po osnovnih organizacijah potekajo že ves mesec.

Družbeni dom - črna gradnja?

Tik pod Trebnjim se mirna, zelena Temenica zvije in umakne na drugo stran ceste Ljubljana - Zagreb. Popotnik lahko ob levem bregu Temenice opazi majhen gasilski dom, okoli katerega so zrastle čvrsti temelji.

Krajanji povečujejo gasilski dom iz leta 1921 in v znatni meri razširjajo njegov namen. Dela so zastala, čeprav ima gradbeni odbor zagotovljen potreben denar iz prispevka vaščanov in posojila. Zatika se glede dokumentacije na občini. Prvotno je bilo predvideno, da naj bi dom slovesno odprli že za dan borca, 4. julija. Že doslej so bili in bodo tudi v bodoče pripravljene prijeti za delo ne le gasilci, temveč tudi mladinci in ostali krajanji. V mislih so se celo že pripravljali na otvoritveno slovesnost.

Ko bi lahko zgradili ta dom, se mladincem ne bi bilo več treba potikati po vaških gostilnah ali drug

pri drugem za sestanke svoje organizacije, lahko bi imeli svoj kotiček. Rešeno bi bilo tudi večno vprašanje, kje naj se sestajajo organi krajevnih skupnosti. Pri delu ne bi izostali niti upokojenci. Za tovariška srečanja krajanov, lepe proslave in tudi kakšno razstavo ne bi bilo več treba iskati zasilnih prostorov. Vsakdo ve, kako nelagodno se je odraslim stiskati na prenzkih stolčkih osnovne šole v Dolenji Nemški vasi.

Novi dom kulture bi bil lahko življenjskega pomena za Dolenjo Nemško vas, Doelnje in Gorenje Ponikve, Grm, Dečjo vas, Lukovek, Jezero, Gornjo in Doljno Dobravo, Rihpovec, Rodine, Podboršt, Lipnik, Gradišče, Meglejek in Vno gorico, skratka, kar za šestnajst vasi, kolikor jih šteje krajevna skupnost Dolenja Nemška vas.

FANIKA MALIŠIČ

Iz kraja v kraj

LE PO EN PES NA GOSPODARJA - Posebno ljubiteljem štirinožnih prijateljev lahko koristi pozornejša branje novega odloka v Skupščinskem Dolenjskem listu, ki kani narediti red tudi na tem področju. Klateškimi psom bodo šteti dnevi še bolj kot doslej, jasno je tudi določeno, kaj se sme in kaj ne. Niti kazni niso od muh.

OBLIKUJEJO KOLEKTIV - Brigadirji trebanjske občine, udeleženci letošnjih delovnih akcij se že sestajajo. Nasploh občinskemu mladinskemu vodstvu ne manjka dela. Na sobotnem sestanku je manjkalo precej predvidenih brigadirjev. Zakar so se bili odločili, bodo morali držati tudi besedo!

KAM S POKOJNIMI? Mirenska krajevna skupnost ima nemalo skrbi zaradi pretesnega pokopa-

upravljanje trebanjskega dela vodovoda preneseno na komunalno skupnost.

Mirenska Danna vzorno skrbi za vodovod, s katerim se napajata tudi Mira in okolica. Za leto je predvidenih za 973 tisočakov del, kar bo po vsej verjetnosti prineslo izboljšanje preskrbe z vodo po više ležečih predelih.

A. Ž.

SAMI ZA VODO - Tudi krajanji Pljuske si prizadevajo za zdravo pitno vodo. Zadnja ovira za cevovod do vasi je bila avtocesta. Minuli teden so sicer precej globlje kot je bilo rečeno, našli beton-ske cevi pod cestiščem, da so prišli brez težav na drugo stran. (Foto: Železnik)

ŠE NEJASNO, KAKO JE Z DENARJEM

Še minuli teden tajnik mirenske krajevnih skupnosti Darko Kristof ni mogel pojasniti, kako je z denarjem za komunalno opremljanje Roj. Predsednik občinske komunalne skupnosti je pred časom na seji občinske skupščine predlagal poseben sestanek z Mirenčani, kjer naj bi razčistili nejasnosti. No, do tega sestanka še vedno ni prišlo. Mirenčani še vedno ne morejo razumeti, kako se je moglo okrog 580 tisočakov po polletni bilanci na kraju osušiti na borih 170.000 dinarjev. Mirenčani na svoje pismo za predvideni sestanek niso dobili odgovora.

NABIRALNA AKCIJA - Skoraj sedem ton starega papirja so v tednu Rdečega križa nabrali sevniški šolarji. (Foto: Železnik)

SEVNIŠKI PABERKI

MLADINSKI FILM - Včeraj je bila s slovenskim filmom Dolina miru zaključena vrsta filmskih predstav za najmlajše. Od zgodnje pomladi sem se je zvrstilo več risank, prikazovali so jih ob sobotah popoldne in v nedeljo dopoldne. Obisk žal ni bil zgleden, vseeno bi bilo koristno, ko bi s podobnimi predstavami nadaljevali v jesenskem času. Tudi na ta način si bo kino širil občinstvo.

OBČNI ZBOR AMD - Sevniško Avto-moto društvo prireja v svojih prostorih jutri ob 19. uri občni zbor. Na občnem zboru bodo med drugim volili novo vodstvo.

LE MANJ ZAPORNIC? Železniko gospodarstvo je pokazalo zani-

manje za načrt, da bi na blanskem postajnem območju ukiniti dvoje zapornic tako, da bi prestavili cesto na levo stran proge. Izvedba ceste v makadamu po tej strani naj bi po nekaterih ugotovitvah veljala 6 milijonov dinarjev. Predviden je tudi podhod za uporabnike njiv na drugi strani in dostop do postaje.

RAZLIČNA SKRIB? Ponekod med sevniški bloki lani npr. trate niso bile pokosene vse leto. Letos je videti marsikje več cvetja in nasploh več skrbi za izgled okolja. Kot v marsičem je opaziti na zunaj, kateri hišni svet je bolj prizadeven, me je te prizadevnosti so vidne že po tem, do kod je kje pokoseno.

SEVNIŠKI VESTNIK

Boj za čisto Rinžo se nadaljuje

Možnosti so, da bi se čez nekaj let spet lahko kopali v Rinži — Zdaj je Rinža še vedno smrdeč kanal, ki Kočevcem ne dela časti

V dobrih petnajstih letih smo Rinžo tako onesnažili, da ponekod celo ribe v njej niso več uporabne. Prej pa smo se v njej kopali in jo celo pili. Predsednika ribiške družine Kočevje in tajnika SIS za komunalno in cestno dejavnost Vinka Zajca smo zaprosili za razgovor o ukrepih, ki so v občini storjeni, da bi bila Rinža spet čista reka kot nekoč.

Kaj bodo pomenile za Kočevje nove čistilne naprave?

— Vsa odpadna voda iz mesta bo po kanalih speljana v čistilne naprave, kar pomeni, da ta voda ne bo več onesnaževala Rinže. Kanalizacija je torej urejena, da zdaj teče v Rinžo le iz nekaterih hiš v starem delu mesta, iz bivšega muzeja, iz nekdanjega hotela Trst, in kot sumimo, tudi iz kegljišča v Gaju. Prva in druga faza čistilnih naprav (prečiščevanje in čistilni blok) bosta v kratkem dokončani in začeli delati, tretja faza (gnilišče) pa bo zgrajena prihodnje leto.

Svoje čistilne naprave imajo še prašičja farma v Klinji vasi in hlev v Koblarjih. Posebne čistilne naprave bodo zgradili še v INKOP, pri novem gozdarskem domu in Melaninu pa tudi v Osilnici za proizvodne obrate in vas.

Rinža je še vedno močno onesnažena, celo vedno bolj.

Kdo so glavni onesnaževalci?

— To so kmetijski obrat Mlaka, Srednji Mahovnik in nekatere zgradbe v mestu, kar sem že prej povedal. Sumimo pa tudi LK. Kmetijski obrat Mlaka se mora držati dogovora, da ne bo redil več prašičev. Vas Mlaka bi morala imeti manjšo čistilno napravo. V Srednjem Mahovniku bi si morali zgra-

dit greznice ali kaj podobnega. Podobno bi morali ukrepati tudi ostali.

So možnosti, da bi bilo to v bližnji prihodnosti uresničeno?

— Menim, da so in da bo Rinža že v bližnji prihodnosti precej bolj čista. Predvsem se mora držati obljube ZKGP in ukiniti rejo prašičev na Mlaki, pa tudi v Potoku pri Fari. Tudi ostali imajo možnost, da bi kmalu uredili ustrezne čistilne naprave.

Kaj pa vas Mlaka, od koder priteka po kanalu vedno bolj onesnažena odpadna voda, ki najbolj zastruplja Rinžo?

— V Kočevju plačujemo občani poseben prispevek za gradnjo čistilne naprave. Podobnega bi morali uvesti tudi na Mlaki. Če tega ne bodo storili sami, bi jih morali prisiliti. Zdaj namreč oni ne plačujejo kanalizacijske oz. prispevka za čistilne naprave, hkrati pa še onesnažujejo Rinžo. V Kočevju pa prispevek plačujemo in nato dobimo še onesnaženo vodo z Mlake in vohamo Rinžo, ki jo oni zasmrde. Mlaka oz. KS Stara cerkev bo torej morala najti denar, da to uredi. Menim, da bomo pri tem delno lahko pomagali tudi Kočevci, vendar šele čez kaka tri leta, ker zdaj potrebujemo denar za

naše čistilne naprave. Začeti pa morajo prebivalci Mlake sami.

Se pojavljajo kakšni novi možni onesnaževalci Rinže?

— Pred nekaj tedni so plavali po Rinži veliki naftni oziroma oljni madeži. Ugotovili smo, da je to mazut, ki je iztekel iz prepolne cisterne za šolo in telovadnico oz. plavalni bazen. Zaradi takih nevarnosti bo gotovo treba pri sličnih hranilnikih mazuta zgraditi lovilne bazene. Kar spomnimo se, kako je pred leti stekla velika količina mazuta iz kemične tovarne v Rinžo.

J. PRIMC

NI PROSTORA ZA VSE — Novi kočevski vrtec (na fotografiji), odprt pred leti, je le omilil, da se rešil težave varstva otrok. Izmed 1.820 otrok jih je v vrtcih le 425, v upravi VVZ pa imajo 130 nerešenih nujnih prošenj. (Foto: Primc)

Vrtci so nujnost

V organiziranem varstvu slaba četrtnina otrok

Skupnost otroškega varstva in vzgojnovarstveni zavod (VVZ) Kočevje sta na vse občane iz OZD naslovlila predlog za zbiranje sredstev za gradnjo vrtcev v občini Kočevje.

Po tem predlogu naj bi za gradnjo vrtca za 60 dojenčkov pri novem vrtcu v Kočevju, za gradnjo zaklonišča za 140 otrok za montažna vrtca v Stari cerkvi (za 40 otrok) in v Kočevju ob Ljubljanski cesti (za 120 otrok) ter drugo porabili približno 16 milijonov.

Druženopolitične organizacije so ta predlog z nekaterimi dopolnitvami podprle. Opozorile so, naj delovni ljudje in občani, OZD in drugi poiščejo vse možne vire zbiranje sredstev, od prispevkov v denarju in obveznicah posojila za ceste do prispevkov delovnih organizacij in drugih ter (prostovoljnega) dela na proste sobote. Izkupček oziroma tako ustvarjeni dohodek pa bi namenili za gradnjo VVZ.

J. P.

Mladi za vrtce

Zbiranje sredstev za gradnjo vrtcev mora uspeti

Predsedstvo OK ZSMS Kočevje je na zadnji seji razpravljalo o predlogu skupnosti otroškega varstva Kočevje in VVZ Kočevje za zbiranje sredstev za gradnjo vrtcev. Predsedstvo se je v celoti strinjalo s predlogom in poziva vse delovne ljudi in občane, naj z razumevanjem in odgovornostjo pomagajo tej akciji, saj bi le tako lahko zagotovili primerno pogoje za vzgojo in varstvo najmlajših.

V občini Kočevje je zaposlenih preko 2.000 mladih in prav ti so najbolj prizadeti zaradi pomanjkanja prostih mest v VVZ. Predsedstvo je pozvalo vse mlade, naj podprejo akcijo in tako zagotovijo organizirano vzgojo in varstvo svojim otrokom. Mladi pričakujejo tudi velik odziv ostalih delovnih ljudi in občanov, ki jim prav tako ne more biti vseeno, v takšnih pogojih se vzgaja mladi rod. Če že ni mogoče zagotoviti odraščajoči mladini prostorov za najrazličnejše dejavnosti, jih je treba zagotoviti vsaj najmlajšim.

Naši delovni ljudje in občani so se že velikokrat izrekli za solidarnost, zato ne dvomimo, da se ne bodo tudi tokrat.

Že prve mlekarske skupnosti

Nove oblike samoupravnega združevanja kmetov

Na območju občine Ribnica ustanavlja KZ mlekarske skupnosti. Doslej jih dela že šest (Dolenja vas, Nemška vas, Jurjevica, Velike Poljane, Sušje in Praproče), skupno pa jih bodo organizirali najmanj 30.

Izmed sedanjih imajo tri hladilne bazene. Take bazene postavljajo v strnjjenih naseljih, kjer oddajo kmetje na dan najmanj 200 do 300 l mleka. Ostale skupnosti pa imajo, oz. bodo imele potopne hladilnike. Bazen velja 50 do 120.000 din. Cena je odvisna od velikosti.

ZMAGA RIBNICE

Poročali smo že, da osnovna organizacija ZSM Ribnica organizira vsaka dva meseca kviz tekmovanja. Tokrat sta se pomerili ekipi OO ZSM Ribnica in Sodražica. Zmagali so Ribničani, za katere sta nastopila Vojko Stanfelj in Mira Anzeljc. Na sporedu so bili še skeči, igrala pa sta ansambla SMB in „Impulsi“. Gledalcev je bilo okoli 150. Po prvotnem programu bi se morali pomeriti ekipi Sodražice in Loškega Potoka, a so Potočani kasneje udeležbo odpovedali.

M. G—č

PORAST POSOJIL

V ribniški občini je letos zaprosilo za posojila pri hranilno-kreditni službi KZ kar 100 kmetov, medtem ko jih je lani le 55. Kmetje bodo predvsem kupovali mehanizacijo, manj pa gradili. Predračunska vrednost zaprosenih posojil znaša 15 milijonov. Po dosedanjih izkušnjah bodo zaprosena posojila izkoriščena 80-odstotno, od tega pri nakupu mehanizacije 100-odstotno, pri gradnji pa bo zaradi težav v zvezi z načrti, cementom itd. spet velik izpad.

M. G—č

KMETJE PO JUGOSLAVIJI

KZ Ribnica je pred kratkim organizirala tridnevni izlet za svoje članice. Ogleдали so si kmetijski sejme v Novem Sadu, tovarno umetnih gnojil v Kutini, Beograd in del Vojvodine. Med 46 izletnikov je bilo kar 41 kmetov, ki so videli in spoznali marsikaj, kar bodo lahko koristno uporabili pri svojem delu.

M. G—č

Pred odločilnim „da“ za zdravje

Skupnost bo dala za zdravstveni dom polovico, če bomo tudi sami prispevali toliko

Sklep o razpisu referenduma o uvedbi krajevnega samoprispevka na območju KS Ribnica, Sodražica, Loški potok, Velike Poljane, Sv. Gregor in Dolenja vas je sprejela občinska skupščina Ribnica minuli torek. Referendum bo 18. junija. Če bo uspel, bodo v občini po 2-odstotni stopnji zbrali v petih letih za novi zdravstveni dom v Ribnici okoli 21.500.000 din, nekaj manj pa še za ostale potrebe gradenj objektov družbenega standarda in objektov komunalnega značaja po posameznih krajevnih skupnostih.

Za skupno investicijo za zdravstveni dom v Ribnici bi od dveh odstotkov samoprispevka prispevali po 1,2 odst. KS Ribnica, Dolenja vas in Velike Poljane, druge KS pa po 0,80 odstotka. Ostalo, kar manjka do dveh odstotkov, pa bi porabili za gradnjo objektov družbenega standarda in komunalnih objektov. Tako bi za te namene zbrali na območju KS Ribnica 7.158.252 din, Dolenja vas 2.375.088 din, Velike Poljane 461.823 din, Sodražica 4.750.177 din, Loški potok 3.711.075 din in Sv. Gregor 1.286.506 din.

Posebno je treba poudariti, da bo novi zdravstveni dom veljal 55 milijonov dinarjev in da bo za njegovo gradnjo dala Regionalna zdravstvena skupnost Ljubljana okoli 30 milijonov. Če referendum ne bi uspel, potem bi skupnost teh 30 milijonov usmerila drugam, kar pomeni, da bi ribniška občina ostala brez sodobnega zdravstvenega doma in brez specialističnih zdravstvenih storitev, ki bi bile sicer na razpolago v novem domu. Občani bi torej morali še naprej potovati na pregled v Ljubljano in drugam, kar ni udobno, pa tudi časa se s tem izgubi veliko.

S samoprispevkom zbrani denar bi se stekal na ziro račune posameznih KS, nadzor nad zbranim denarjem in njegovo porabo pa bi imele skupščine KS in občani. Sredstva za izgradnjo zdravstvenega doma pa

sti. Same bazene da mlekarski skupnosti KZ, kmetje pa prisrke prostor zan in opravijo vse potrebno v zvezi z njegovo postavitvijo.

Mlekarske skupnosti so osnovne kmetijske celice, se pravi KZ v malem. One ne rešujejo le zadev v zvezi z mlekom, ampak sploh vse kmetijske in druge krajevne zadeve. Vsaka skupnost ima svoj vodstveni organ, v katerem je 5 do 7 občanov. Imajo tudi skupno hranilno knjižico, na katero nakazujejo po 12 par od litra prodanega mleka. Ta denar pa porabijo za kritje stroškov zbiranja. Predvideno je, da bo na te hranilne knjižice v bodoče prispevala tudi KZ, in sicer po 5 par od odkupljenega litra mleka.

J. P.

Ribnica praznovala

Priznanja desetim zaslužnim

Za praznik KS Ribnica 5. maj je bila svečana seja zbora delegatov KS, sveta KS in komisije za gospodarske in komunalne zadeve, na kateri je govoril predsednik zbora delegatov Viktor Pogorelec. Osvetlil je uspehe KS v zadnjem obdobju in seznanil prisotne z zbranimi sredstvi sedanje samoprispevka ter njihovo porabo in načrte za novi samoprispevek.

Na seji so podelili tudi letošnja priznanja KS; prejeli so jih: Alojz Marolt, Stane Kersnič (oba Ribnica), Šeškova ulica), OZD Inles, tozdr Gozdarstvo „Jelenov žleb“, tozdr Kooperacija ZKGP Ribnica, Jože Mihelič (samoupravna stanovanjska skupnost), Anton Lesar (Hrovača), Ivan Ogrinc (Breže) ter Vesna Lavrič in Anton Petek (oba osnovna šola Ribnica).

V kulturnem programu je nastopil nonet „Vitra“ pod vodstvom Bernarde Kogovšek.

J. P.

SMRDEČA RINŽA — Najbolj onesnažijo Rinžo odpadne vode, ki pritekajo vanjo po odprtem kanalu s kmetijskega obrata Mlaka, vasi Mlaka in Srednjega Mahovnika (na sliki v ozadju). Po Rinži plavajo veliki kosi smrdeče nesnage, ki se dobro vidijo. (Foto: Primc)

Drobne iz Kočevja

MALO HRANE ZA ČEBELE — Čebelarji imajo precej težav zaradi nenavadno muhastega vremena. Družine čebel so kar dobro prezimile, ker ni bilo hude zime, in tudi zalego so dobro razvile. Spomladi pa nagaja vreme. Veliko čebel se ni vrnilo s paše, ker jih je iznenadila nevihta, dež pa tudi sneg. Tako so nekateri panji zelo oslabele, tu in tam pa so se pojavile manjše bolezni. Paše je malo, travniki še ne cvetijo, rešje in sadno drevje pa tudi ne. Čebelarji menijo,

da vse to ne bo imelo hujših posledic.

PSI NA CEPLJENJE — V veterinarski ambulanti je bilo cepljenje psov. Stroški za psa so bili 150 din. Lastniki psov so se z redkimi izjemami odzvali pozivu in pripeljali svoje varovance in stražarje na cepljenje. Vprašanje pa je, kdo bo poskrbel za cepljenje tistih psov, ki se noč in dan potepajo po mestu in so najbolj nevarni za prenašanje bolezni.

„ZNIŽANJE“ ROKAVOV — Lepak v izlozbi trgovine opozarja občane: „Dobili smo večjo količino tovarniško znižanih moških srajc s kratkimi in dolgimi rokavi.“ Verjetno gre tu za znižanje cene srajcam, ne bi bilo pa tudi nič narobe, če bi jih dejansko „znižali“, se pravi podaljšali, saj so sedaj po večini prekratke.

VSE PIJE IN PLEŠE — Ples tu, ples tam, cela poplava plakatov visi po mestu nabitih na debelih drevesih, hišnih vratih, v izlozbah trgovin in vse povprek objavljajo, da je za jedačo in pijačo preskrbljeno. Vabijo nas gostine od Dobropolj do Kolpe. Plakatov, ki bi vabili v te kraje na kakšno kulturno prireditev ali izlet, pa je bolj malo. Verjetno se boje, da ne bi bilo udeležbe.

— Smo sporočili samoupravni stanovanjski skupnosti, da nam teče voda v kleti, pa nekam počasi ukrepajo.

— Hitreje bi, če bi njim tekla voda v grlo.

KOČEVJSKE NOVICE

Tovarna celuloze in papirja
„DJURO SALAJ“ KRŠKO
ponovno objavlja
naslednja dela in naloge:

TOZD PAPIR

10 NK DELAVCEV ZA DELO V PROIZVODNJI
PAPIRJA

Pogoji:

- lahko nedokončana osemletka
- delo v treh izmenah
- zaželen odslužen vojaški rok

TOZD CELULOZA

6 PK DELAVCEV ZA DELO V PROIZVODNJI
CELULOZE

Pogoji:

- lahko nedokončana osemletka
- delo v treh izmenah
- zaželen odslužen vojaški rok

TOZD ENERGIJA

2 NK DELAVCA ZA POMOČNIKA UPRAV-
LJALCA DEPONIJE PREMOGA

Pogoji:

- nekvalificiran delavec
- 3-izmensko delo
- odslužen vojaški rok

2 K KLJUČAVNIČARJA ZA TOZD ENERGIJA

Pogoji:

- uspešno končana poklicna šola ključavničarske stroke (lahko začetnik)
- odslužen vojaški rok

1 STENODAKTILOGRAF – ADMINISTRATOR

Pogoji:

- uspešno končana upravno-administrativna šola (lahko začetnik)
- ali 2-letna administrativna šola z znanjem stenografije (eno leto prakse)

Stanovanja nimamo.

Pismene prijave sprejema kadrovska služba 15 dni po objavi.

Kandidati bodo pismeno obveščeni o izidu izbire najpogostejše v 30 dneh po preteku roka za sprejemanje prijav.

EUROTRANS
delovna organizacija za
transport in špedicijo
RIBNICA

Komisija za medsebojna delovna razmerja

OBJAVLJA

potrebo po delavcu za opravljanje del oziroma nalog

AVTOKLEPARJA

POGOJI:

- poklicna šola
- eno leto delovnih izkušenj
- dokaz o opravljenem izpitu iz varstva pri delu

Zaposlitev bo stalna, za nedoločen čas, s polnim delovnim časom, v obratu Goriča vas pri Ribnici. Kandidati naj vložijo pismene vloge pri kadrovske službi v Ribnici v 15 dneh po objavi razpisa.

OBČINSKA KONFERENCA SZDL
METLIKA

Objavlja prosta dela in naloge

FINANČNO-ADMINISTRATIVNIH OPRAVIL

za družbenopolitične organizacije.

Poleg splošnih, z zakonom določenih pogojev mora delavec izpolnjevati še naslednje pogoje:

- imeti mora srednjo izobrazbo ekonomske smeri ali njej sorodno izobrazbo in 3 leta ustreznih delovnih izkušenj;
- imeti mora aktiven odnos do dela družbenopolitičnih organizacij, spoštovati zakonitost in biti vesten pri svojem delu.

Kandidati naj vlogo z dokazili naslovijo na Občinsko konferenco SZDL Metlika v 15 dneh po objavi.

ZIVILSKI KOMBINAT „ŽITO“, n. sol. o.
LJUBLJANA, Šmartinska 154

objavlja prosta dela in naloge za nedoločen čas za:

TOZD MLINI, n. sub. o., Ljubljana, Šmartinska 154

– VEČ NK DELAVCEV ZA DELO V CENTRALNEM SKLADIŠČU

POGOJ:

starost najmanj 18 let in zdravstvena sposobnost za delo v živilski stroki. Kandidatom nudimo ležišča v samskem domu.

Pismene ponudbe sprejema kadrovska služba Kombinata „ŽITO“, Ljubljana, Šmartinska 154, 15 dni po dnevu objave.

Ljubljanska banka

LJUBLJANSKA BANKA
TEMELJNA DOLENJSKA BANKA

objavlja naslednja dela in naloge:

ZA POSLOVNO ENOTO NOVO MESTO

1. 1 strokovnega svetovalca za devizni plačilni promet – vodja
2. 2 referenta kontrolorja za akreditivno poslovanje
3. 1 referenta šifererja
4. več referentov za poslovanje s prebivalstvom (blagajna, dinarsko valutno poslovanje, vhodni informator)
5. več referentov za delo v računovodstvu, oddelku za dolgoročno kreditiranje in PE za stanovanjsko in komunalno kreditiranje
6. več referentov odpravnikov-administratorjev za delo v računovodstvu in za poslovanje s prebivalstvom
7. 1 referenta operaterja na knjig. stroju Ascota
8. 1 referenta arhivarja
9. 1 KV delavca gostinske stroke – glavna kuharica

ZA EKSPOZITURO TREBNJE:

10. 1 referenta za stanovanjsko kreditiranje
11. 1 referenta za poslovanje s prebivalstvom

POGOJI ZA SPREJEM:

pod 1) visoka šola ekonomske ali pravne smeri, 5 let delovnih izkušenj in aktivno znanje enega tujega jezika
pod 2) srednja šola (štiriletna z zaključnim izpitom) ter 4 leta ustreznih delovnih izkušenj in pasivno znanje najmanj enega tujega jezika
pod 3) srednja šola (štiriletna z zaključnim izpitom) in 2 leti ustreznih delovnih izkušenj ter pasivno znanje najmanj dveh tujih jezikov
pod 4) srednja šola (štiriletna z zaključnim izpitom) ter 2 do 3 leta ustreznih delovnih izkušenj, delo je v izmenah
pod 5) srednja šola (štiriletna z zaključnim izpitom) ter 2 oz. 3 leta ustreznih delovnih izkušenj
pod 6) dveletna administrativna šola ali poklicna šola ter znanje strojepisja in 3 leta ustreznih delovnih izkušenj, delo je v izmenah
pod 7 in 8) dveletna administrativna šola ali dokončana 2 letnika gimnazije, ESS, upravno administrativne šole ter do enega oz. 2 let ustreznih delovnih izkušenj. Pod zap. št. 7 imajo prednost kandidati, ki imajo opravljen izpit za knjiženje na Ascoti stroju
pod 9) poklicna gostinska šola in 3 leta ustreznih delovnih izkušenj
pod 10 in 11) srednja šola (štiriletna z zaključnim izpitom) ter 2 oz. 3 leta ustreznih delovnih izkušenj, delo je v izmenah

Za vsa navedena dela in naloge se sklene delovno razmerje za nedoločen čas in s polnim delovnim časom.

Kandidati naj pošljejo svoje vloge z dokazili o izpolnjevanju pogojev v roku 15 dni po objavi Ljubljanski banki – Temeljni dolenski banki Novo mesto.

Nepopolnih vlog komisija ne bo obravnavala.

Kandidate bomo z izbiro seznanili v 40 dneh po zaključku objave.

„LABOD“ tovarna oblačil
NOVO MESTO
Kadrovska-socialna služba

„LABOD“ tovarna oblačil Novo mesto TOZD Commerce

razglašča

prosta delovna mesta

TREH TRGOVSKIH POMOČNIKOV

za delo v industrijski prodajalni v Novem mestu.

Pogoji:

- KV trgovski pomočnik – po možnosti tekstilna smer
- vsaj eno leto delovnih izkušenj pri prodaji konfekcijskih izdelkov
- delo je dvoizmensko

Vloge z dokazili o izpolnjevanju pogojev sprejema kadrovska-socialna služba „Labod“ Novo mesto, Cesta herojev 27, 15 dni po objavi.

IZ NOVOMEŠKE
PORODNIŠNICE

V času od 11. do 17. maja so v novomeški porodnišnici rodile: Ana Železnik iz Vite gorice – Tanjo, Rozika Flajnik iz Vukovcev – Aleša, Ivanka Novak z Mirne – Andreja, Divna Cvejić iz Črnomojla – Zorana, Doroteja Štoviček iz Vuzenice – Klaro, Majda Zupan iz Trebnjega – Simona, Ivanka Vrbanac iz Daljne njive – Mateja, Vida Novak iz Malega sela – Mitja, Damjana Mlakar iz Zadovinka – Boštjana, Ivanka Ribič s Trške gore – Janjo, Sonja Židanič z Drske – Ksenijo, Zumreta Bešič iz Šmalčje vasi – Anito, Zdenka Mlakar s Senovega – Marjo, Ivanka Kristan iz Češče vasi – Mirana, Nada Golobčič iz Birčne vasi – Sama, Marija Kirar iz Čadra – Iztoka, Marija Mohar iz Potovega vrha – dečka, Nevenka Jarc iz Zabrdja – dečka, Jadranka Naber iz Krškega – dečka in Jožica Kukman s Suhorja – dečka. – Čestitamo!

ZAHVALA

Ob boleči izgubi moža, očeta in starega očeta

STANETA MASILA

se iskreno zahvaljujemo za vsestransko pomoč celotnemu kolektivu Iskre, družbenopolitičnim organizacijam, UJV Novo mesto, osnovni šoli, Nami Velenje, vsem sorodnikom, prijateljem in znancem za podarjeno cvetje in številno spremstvo na njegovi zadnji poti. Posebna zahvala tudi godbi in oktetu.

Žalujoči: žena in otroci z družinami

ZAHVALA

Ob boleči izgubi dragega očeta in starega očeta

IVANA REŽKA

iz Kovače vasi

se iskreno zahvaljujemo vsem, ki ste nam pomagali v težkih trenutkih, darovali vence in cvetje ter nam izrekli sožalje. Zahvaljujemo se vsem družbenopolitičnim organizacijam Starega trga, govornikom, pevskemu zboru in godbi iz Črnomojla. Hvala vsem, ki ste ga pospremili na zadnji poti.

Žalujoči: hčerka in sin z družino.

ZAHVALA

Naš dom je prazen in teman, čakamo te, a žal zaman... Kruta smrt je mnogo prerano iztrgala iz naše sredine ljubljenega moža, skrbnega očeta

IVANA
HROVATA

iz Hrastovice pri Mokronogu

Ob tem strašnem udarcu usode se iskreno zahvaljujemo vsem vaščanom za nesebično skupno pomoč v naših najtežjih trenutkih. Zahvaljujemo se vsem, ki ste počastili njegov spomin, mu darovali cvetje, vence in nam izrekli sožalje. Hvala vsem, ki ste ga v tako velikem številu spremili na zadnjo pot. Posebna hvala za pozornost delovnim kolektivom Metalna Krmelj, Treles Trebnje, GOP Mirna, osnovna šola Mokronog, GD Jesenice, Tržišče in Mokronog za spremstvo, nadalje Marici Tratar, dr. Stanetu Repšetu in vsem, ki so bdeli nad njegovim zdravjem in mu lajšali bolečine v bolnici. Hvala duhovnikom za obred in govor, govornikom za ganljive besede slovesa, pevcem in godbi za žalostinke. Še enkrat srčna hvala vsem, ki ste imeli našega očeta radi.

Žalujoči: žena Joži, sin Janez, hčerka Majda, mama, brat, sestri z družinami in drugo sorodstvo

ZAHVALA

Nepričakovano nas je v 17. letu starosti za vedno zapustil naš dragi in nepozabni sin

SLAVKO CEHTE

iz Stolovnika pri Brestanici

Iskreno se zahvaljujemo vsem, ki so ga v tako velikem številu spremili na njegovi mnogo prerani zadnji poti, mu darovali cvetje in vence, nam pomagali v težkih trenutkih iz izrekli sožalje. Hvala župniku za opravljeni obred in godbi Rudnika Senovo, prav lepa hvala za poslovlilne besede Gostinski šoli iz Novega mesta, sosedom za nesebično pomoč v težkih trenutkih. Še enkrat vsem lepa hvala.

Žalujoči: oče, mama, sestra Marjetka, stara mama in drugo sorodstvo

ZAHVALA

V 80. letu starosti nas je zapustil dragi mož, oče, stari oče in stric

JANEZ ŠPILETIČ

upokojenec bivšega OLO Novo mesto
iz Mirne 100

Pokopali smo ga dne 19. maja 1978 na pokopališču v Novem mestu. Toplo se zahvaljujemo za zdravniško pomoč medicinskemu in drugemu osebju nevrološkega oddelka novomeške bolnišnice, družbenopolitičnim organizacijam z Mirne, iz Trebnjega in Novega mesta, krajevni skupnosti, Društvu upokojencev in Ribiškiemu društvu z Mirne, govornikom z Mirne ter godbenikom iz Novega mesta, bivšim sodolavcem iz Novega mesta, DSSS GG Novo mesto, OOS pri IMV Novo mesto ter vsem sorodnikom, prijateljem in znancem, ki so nam pomagali ob nenadomestljivi izgubi, izrekli sožalje, darovali cvetje in vence ter dragega pokojnika pospremili na njegovi zadnji poti.

Žalujoči: žena Karolina, sinova Bogomir in Boris z družinami ter drugo sorodstvo

ZAHVALA

Ob boleči izgubi drage sestre, sestrične in svakinje

VLADIMIRE VODUŠEK

upok. učiteljice na Senovem

se pristrčno zahvaljujemo vsem, ki so tako obilno darovali vence in cvetje. Posebno se zahvaljujemo tovarišici Hbich-tovi za vso pomoč, tovarišici ravnateljici za organizacijo pogreba, tovarišu govorniku za tople besede, zborovodju in pevcem, recitatorjem in celotnemu učiteljskemu kolektivu, domu upokojencev v Krškem, župniku, množici učencev s cvetjem ter vsem, ki so jo spremili na zadnji poti.

Sestra Hedviga Verstovšek, sestrični Anica in Olga, svakinja Marija Verstovšek in drugo sorodstvo

ZAHVALA

V 92. letu nas je zapustila naša najljubša mama, stara ma-ma, babica in prababica

IVANKA VIDRIH

iz Lešnice pri Otočcu

Iskreno se zahvaljujemo sorodnikom, sosedom in znancem, ki so nam pomagali v težkih dneh. Posebno zahvalo smo dolžni župniku Francu Kaduncu iz Otočca za lepo oprav-ljeni obred, Ivanu Spoljarju iz Ljubljane za prelepe besede ob odprtem grobu in Pepci Mali za pomoč v času njene bolezni. Vsem, ki ste pokojnici darovali cvetje in vence in jo v tako velikem številu spremili na njeni zadnji poti, še enkrat iskrena hvala.

Vsi njeni

ZAHVALA

Nepričakovano nas je v 52. letu starosti zapustil naš ljubi mož, ata, sin, brat, stric ter stari ata in boter

IVAN KLOBUČAR

iz Gor. Mraševega

Iskreno se zahvaljujemo sorodnikom, prijateljem, sosedom, vaščanom, delovnemu kolektivu Novoles Straža in sodelav-cem, podjetju Kovinar in ZB Bircna vas za podarjene ven-ce in denarno pomoč. Hvala osebju kirurškega oddelka ne novomeške bolnice za lajšanje bolečin, Francu Berkopcu iz Rumanje vasi za prevozno sredstvo, župniku za opravljeni obred in vsem, ki so nam kakorkoli pomagali v najtežjih trenutkih. Še enkrat vsem iskrena hvala!

Zalujoči: žena Veronika, hčerke Majda z družino, Marjana in Stanka, mama, brat in sestre z dru-zinami ter drugo sorodstvo

ZAHVALA

Po dolgotrajni in težki bolezni nas je za vedno zapustila naša dobra mama in stara mama

JOŽEFA MEDLE

iz Gubčeve ulice v Novem mestu

Zahvaljujemo se vsem, ki so jo spremili na njeni zadnji poti ter ji podarili cvetje in vence. Iskrena hvala sosedom, ki so ji kakorkoli pomagali in jo tolažili med težko boleznijo. Posebno se zahvaljujemo dr. Vodniku za dolgoletno požrtvovalno zdravljenje ter župniku za lepe besede in opravljeni obred.

Zalujoči: hčerka Pepca, sinova Slavko in Tone z družinama in drugo sorodstvo

ZAHVALA

Ob boleči in nenadomestljivi izgubi naše drage žene, mame in stare mame

ANGELE PROSENIK

z Migolske gore pri Mirni

se iskreno zahvaljujemo vsem sosedom, sorodnikom in znancem za pomoč. Posebno se zahvaljujemo internemu oddelku novomeške bolnišnice za vso pomoč med težko boleznijo, IMV-TO Mirna in Mlademu rodu, Kranj, za darovane vence, pevcem, tov. Strmoletu za poslovlilne be-sede in župniku za opravljeni obred in govor. Iskrena hvala vsem, ki ste pokojnici prinesli toliko vencev in lepega cvetja, jo spremili na zadnji poti, nam izrazili sožalje in nam kakorkoli pomagali.

Zalujoči: mož Tone, sin Tone z družino, hčerki Janja in Marinka z družinama

ZAHVALA

V 77. letu starosti nas je za vedno zapustila draga sestra in teta

MARIJA KRAMAR

Malenska vas 19

Iskreno se zahvaljujemo sosedom za nesebično pomoč v težkih trenutkih, vaščanom za podarjeni venec in cvetje. Posebno zahvalo dolgujemo župniku in ostalim duhov-nikom ter cerkvenim pevcem za tako lep obred. Hvala vsem, ki ste pokojnico v tako velikem številu spremili na zadnji poti.

Zalujoči: sestra Tončka, brat Polde ter drugo so-rodstvo

ZAHVALA

Po dolgi in mučni bolezni nas je za vedno zapustil mož, oče in stari oče

JOŽE AMBROŽIČ

iz Žerjavina

Iskreno se zahvaljujemo vsem sorodnikom, sosedoma prija-teljem in znancem za podarjene vence in cvetje, izrečeno sožalje ter spremstvo na zadnji poti. Posebna hvala podjet-jema Kremen in IMV. Zahvaljujemo se župniku za oprav-ljeni obred, pevcem za zapete žalostinke in zdravstvenemu osebju iz Sentjerneja.

Zalujoči: žena Francka, sinovi Jože, Ivan, Martin in hčerki Marija in Fani z družinami, sestra Ana in drugo sorodstvo

V SPOMIN

Pred desetimi leti nas je zapustila naša ljubljena žena in zlata mama

ZINKA BUDIČ

gostilničarka s Čateža ob Savi

Vsem, ki se je še spominjate in obiskujete njen prerani grob, iskrena hvala.

Pogrešajo jo: mož Pepi in otroci Jože, Marija, Anica, Peter in Toni z družinami

ZAHVALA

Ob smrti našega dragega moža, brata in strica

FRANCA MEDICA

iz Poljan,

upokojenca—rezervnega oficirja iz NOV

se iskreno zahvaljujemo zdravniškemu in strežnemu osebju pljučnega oddelka bolnice v Novem mestu, ki mu je pomagalo med neozdravljivo boleznijo. Zahvaljujemo se tudi vaščanom, ki so bili res dobri in nam bili v veliko pomoč, še posebej Zofki in Angeli, nadalje organizacijam KO ZZB NOV, društvu upokojencev, SZDL Poljane in ZRVS Straža, Dol. Toplice za podarjene vence, govore in razvitje praporov, GG Podturn in sindikalni organizaciji IMV Novo mesto za podarjene vence. Posebna hvala pevskemu zboru in godbi za zadnje žalostinke in govornikoma tov. Puhanu in tov. Šporarju.

Žena Minka s sinom Ivanom z družino in drugo sorodstvo

Zdaj jo je pograbil, potegnil kvišku k sebi, pritiskal ji svoj obraz na lica, na grudi, dušil jo s poljubi in šepetal v pijanem poželenju:

„Ti, kako si bila lepa prej, tako lepa, lepa! Jaz sem nor zate, čuješ, nor!“

In spet jo je pritiskal nase.

Za hip je ostrmela, ni se mogla ganiti, potem pa se je uprla z vso močjo proti napadalcu. Bila ga je s pestmi v obraz, grizla, pehal, a on jo je držal kakor v kleščah. Slednjič se ji je posrečilo z močnim sunko in podreti ga na tla.

Vsa vroča, tresočih udov je zbežala čez vrt v hišo in zapahnila vrata.

Pod križem se je pobiral iz prahu mladi Reich...

III.

Sedeli so na verandi in pušili cigarete. Počasi in vonjavo se je vzdigal fini modnikasti dim v čisti zrak. Na mizi so stale buteljke z vinom in okrog vitki kelhasti kozarci.

„Dolgčas je!“ je vzdihnil po dolgem času mladi Reich, ki je na pol ležal v velikem ameriskem gugalnem stolu.

„Res, prijatelj!“ je pritrdil drugi, tretji pa je leno prikimal.

„V Trst pojdem ali v Švico ali na Duraj. Tukaj mi res že preseda vse!“

„In punice?“

„Ha, ha! Človek se kmalu naveliča kmetске nedolžnosti! se je zasmejal surovo.

„Posebno, če je več ni!“ je pritaknil drugi in se nesramno namuznil.

Bili so pravi pristni proizvod velikomestne vzgoje in velikomestnega življenja, vsi ti trije mladi ljudje. Trenutno uživanje, to jim je bilo geslo. Za drugo jim ni bilo; sploh niso imeli niti smisla za kaj plemenitejšega in višjega.

Spet so molčali.

Gorka lenivost poletnega dne jih je obje-mala v svoje sanjavo brezdelje. Iz tovarne se je čulo živahno ropotanje strojev, kričanje ljudi, brlzig pare in pokanje bičev. In tam dalje na velikem prostoru se je videlo marljivo gibanje

ljudi, ki so razkladali ogromna, težka debela z voz in še dalje velike množine desk.

„Ali sinoči je bil vendar nekaj posebnega tisti prizor v krčmi.“

„Da. Vse kaj drugega takle resničen dogod-ljaj kakor one karikature na gledaliških odrih!“

„In ona žena!“

Mladi Reich pa je mislil.

Mladi Reich pa je milil.

In videl je ono ženo, ki je ležala pred njim, in njena gola nedra. In spet je začutil v prstih mehko, zapeljivo toplino, ki je prihajala iz nje, ko se je je bil dotaknil.

Kako se je branila!

Ali!

Čelo se mu je omračilo, ko se je spomnil, kako ga je vrgla na cesto tamkaj pri znamenju.

„Pa je bilo vendar pikantno!“ je rekel eden izmed njih in spet so molčali.

Reich je vzel majhno opemo kukalo, ki je ležalo poleg njega, ter ga nastavil k očem. Gledal je nekaj časa k tovarni svojega očeta, kjer se je vse gibalo in premikalo v pridnem delu.

Zazeval je in se obmil proti vasi.

Bilo je prijetno videti belopobeljene hišice in bajtice, ki so kukale iza zelenja. Tako mirno je ležala ta mala, tiha vas sredi polja, na katerem je mrgolelo ljudi.

Mladi Reich se je nečesa domislil.

Pretegnil se je leno, odmašil buteljko, ki je stala v majhnem čebriču z ledom, natočil si v kupo in izpil.

„Zdaj grem,“ je dejal.

„Jaz bi šel tudi,“ je rekel eden.

„Ne potrebujem!“ je odvrnil, potisnil klo-buk na čelo in odšel.

Malo dalje je srečal Froehlich.

„Klanjam se gospod!“

„Zdravo!“

Odšel je nekaj korakov, potem zažvižgal.

„Froehlich!“

„Prosim?“

„Poznate morda nekega kmeta doli iz vasi, Pavlovca, če se ne motim?“

„O dobro!“

„Je li pri nas na delu?“

„Je, vozari. Sicer je pa vašemu očetu dol-žan tudi še dva tisoč šest sto goldinarjev, kar je za tukajšnje razmere jako mnogo.“

„A sapristi! Kako fino!... Nimate vi zdaj popolnega pooblastila od mojega očeta?“

„Imam.“

„No, morda vas utegnem kakega dne prositi za majhno uslugo; menim, da se lahko zana-šam? ...“

„O, popolnoma!“

„Morda ne bo treba, samo tako za vsak slu-čaj... Na svidenje!“

„Čast mi je bila, gospod!“

Mladi Reich je šel zadovoljen dol v vas. To-rej so bile vajeti v njegovih rokah!

Tako dolgčas je bilo na deželi in on je bil tako razvajen!

Hm, delavke na fabriki, to je bilo že preveč prozaično, navadno.

Ko je bil v vojaki, je bil vobče znan kot Don Juan in vse gospe so ga protežirale.

Šel je skozi vas po poti mimo znamenja v gozd. Pogledal je na mesto, kjer se je raval sinoči z mlado ženo, in lehna rdečica mu je zastrla obraz.

Človeka je vendarle sram čeravno misli, da že zdavnaj nima več tega čuta!

Bilo je vroče, soparno. Ljudje, ki so delali na polju, so bili vroči in spotenji. Pozdravljali so mladega Reicha nekako domače.

„Zdaj grem, kam, gospod?“

„Vroče je, vroče!“

„Da sem jaz namesto vas, ležal bi v senci, pa seveda gospoda... Meni se duša topi od vročine, ti pa hodijo v najhujšem soncu, samo tako v zabavo...“

Mnogo takih opazk je čul, se jim smejal in odgovarjal po svoje v pomanjkljivi, čudni go-vorici.

In ljudje so se mu smejali...

Zofka Kveder NA KMETIH

6

Molila je, tožila, prosila kakor še nikoli. Vsa njena prikrita bol, vse krivice, vse želje, vse molitve, vse je privrelo na dan v vročih, strastnih besedah med jokom in vzdihovanjem.

„O Bog, usmili se me, reši me! O ti križani Jezus in Marija in vsi svetniki!“

In molila je, kakor moli duša v smrtnih borbah. Jezik ji je nevede jecljal besede in molitve, ki jih je molilo njeno srce.

Začule so se stopinje.

Ona jih ni slišala. Molila je in jokala dalje in njene solze so padale v prah pod križem. Obleka se ji je spet razgmila in kamenje ji je tiščalo v mehke grudi. Ni pazila, ni se zakrila. Bila je sama pred svojim Bogom. Ležala je pred njim v prahu in njena duša mu je molila molitve nesrečnih src.

Stopinje so se čule bliže.

Zdaj so obstale takoj za njo.

Ona ni opazila in slišala ničesar.

Nekdo se je nagnil nad njo.

Prostovoljka s titovko

Petindvajseti maj. Dan mladosti, sreče, dan, ko ima naša mladina praznik, kakršnega v svetu ne pozna. Maršalu Titu bo ob njegovem rojstnem dnevu s pesmijo in cvetjem ponovno podarila sebe. V štafetni palici, ki je obiskala domala vse kraje naše domovine, bo prinesla milijone pozdravov. Palico je otežilo, če je ljubezen sploh lahko težka, tudi novomeško pismo. Prejšnji teden ga je na Glavnem trgu nekoliko boječe prebralo pred večstoglavo množico deklet v uniformi pripadnic enot teritorialne obrambe, Suzana Spahić.

Dasiravno v novomeški občini ni malo mladink in mladincev, ki bi si zaslužili, da bi v mesecu mladosti za hip ponesli zvezno mladinsko štafeto in tako sodelovali v neločljivi verigi bratstva in enotnosti, se letos v novomeški občini ni bilo težko odločiti za nosilko. Že na prvem sestanku, na katerem naj bi določili širši krog kandidatov, so zapisali: Suzana Spahić, ekonomska tehničarka iz novomeške Krke, tovarne zdravil.

„Priznati moram,“ je dejala prikupna Suzana, „da sem imela pri predaji veliko

treme. Niti ne vem, koliko je bilo na trgu ljudi. Čeravno sodelujem v Krkinem kulturno-umetniškem društvu in sem vajena nastopati pred publiko, je bilo pri zvezni štafeti drugače. Ko sem palico predala, mi je bilo toplo v duši in srcu. Takrat mi je bilo kar žal, da je vse skupaj tako hitro minilo...“

Trenutka, ko je izgovorila pozdravne besede, prostovoljka v enotah teritorialne obrambe ne bo tako kmalu pozabila. Zakaj v tem primeru bo zagotovo veljalo, da se oči spomina ne zameglijo tako hitro kot oči. Tudi predaja zvezne štafete za dvajsetletno deklet s titovko pomeni obveznost, da bo še naprej tako uspešno delala v predsedstvu občinske konference ZSMS; v Krkinem kulturno-umetniškem društvu Dušan Jereb, v krajevni skupnosti in njeni delegaciji za SIS, osnovni organizaciji ZSMS v delovni organizaciji in krajevni skupnosti itd. Mladinko Suzano, ki se je politično „opisemenila“ že v novomeški ekonomski srednji šoli, čaka tudi posledje pica odgovornih nalog, ki pa jih bo gotovo uresničila.

J. PEZELJ

SPOZNAVAJO ZDRUŽENO DELO – Udeleženci II. republiškega srečanja mladih tehnikov so si pod strokovnim vodstvom najprej ogledali proizvodnjo prikolic in „Katrc“, potem pa odgovarjali na vprašanja. (Foto: J. Pavlin)

Stvaritve iz rok mladih tehnikov

Pretekli petek in soboto je rišče srečanja pionirjev iz vse II. srečanja mladih tehnikov.

Skoraj dvesto mladih in njihovih mentorjev iz štiriindvajsetih slovenskih občin se je zbralo v sprevidu, ki se je končal pred domom JLA. Tam je mlade nagovoril predsednik organizacijskega odbora Boris Gabrič in med drugim dejal: „V naši občini smo se problema tehnične vzgoje lotili tako, da smo tehnično vzgojo vključili v tiste interesne skupnosti, ki imajo stične točke s tehnično kulturo. S tem pa smo šele na začetku, saj imamo še vedno šole, kjer tehničnih krožkov sploh nimajo. Nismo zadovoljni z udeležbo na našem občinskem, pa tudi z udeležbo na republiškem srečanju ne. Potrebno bo kaj več narediti za to, da bodo ti krožki postali bolj vabljivi in da se bo mladina raje vključevala vanje. Posebno nam manjka *dobrih mentorjev-entuziastov, ki se nesebično razdajajo mladini in prenašajo nanje svoje znanje.“

Znanje in glasba

Občinska konferenca ZSMS Novo mesto je pripravila v počastitev meseca mladosti in Titovega rojstnega dne vrsto uspešnih prireditvev. Včeraj je bil na novomeškem Glavnem trgu miting, na katerem so sodelovali pevski zbor Krke, folklorna skupina Kres, godba na pihala in recitatorji. Danes pa bodo v kasarni Milana Majcna predali namenu športne objekte, na katerih se bodo pomerili vojaki in mladina.

Vsekakor bo najbolj zanimiva prireditev v domu JLA, kjer bodo v soboto, 27. maja, ob 17. uri v sklepni prireditvi „Spoznavajmo svet in domovino“ nastopile ekipe Novega mesta, Kopra in tretjevrščeni Ptuj. Gledalce bo zabaval ansambel Mojmir Sepeta, znani slovenski pevci, gledališki igralci itd. Oddajo bosta vodila Milanka Bavcon in Vili Vodopivec.

bilo Novo mesto ponovno prizorišče tokrat je bilo gostitelj

Sledila so tekmovanja. V skupini A sta po dva iz vsake občine

HITRO, NATANČENO, USTVARJALNO – Ob sestavljanju maket in strojnih elementov sestavljanka Fischer UT-1 ne zadostuje le spretnost, temveč je potrebna tudi ustvarjalnost in iznajdljivost.

Znova bodo peli motorji

V nedeljo v Krškem mednarodna speedway prireditev – 20 tekmovalcev iz štirih mest – Korak k pobratenju

Po razburljivih in drznih vožnjah motokrosistov v Dragovanji vasi se dolenskim ljubiteljem moto športa ponovno obeta zanimiv nedeljski popoldan. Krški AMD pripravlja namreč za v nedeljo, 28. maja, ob 15.30 uri na stadionu Matije Gubca veliko mednarodno speedway tekmovanje za pokal štirih mest, zabeleženo tudi v koledarju FIM.

Na tekmovanju, ki se ga ljubitelji speedwaya zagotovo bolj spominjajo pod nazivom „Pokal

odšla v tovarno IMV, kjer so si ogledali proizvodnjo prikolic in avtomobilov. V športni dvorani so tekmovali sestavljanje modelov in mehanizmov sestavljanka Fischer UT-1, radioamaterji pa so izdelovali nizkofrekvenčni ojačevalnik v prostorih Radiokluba. Za gledalce je bil najbolj zanimiv sobotni tekmovalni urnik, saj so si v Prečni lahko ogledali raketarje, letalske modelarje in zmarjarje, na Loki avtomodele in v bazenu o. š. Grm motorne čolne. Oba tekmovalna dneva so na filmski trak ujeli fotoamaterji.

V soboto dopoldan je bilo v mali dvorani Doma JLA tudi posvetovanje mentorjev tehnične vzgoje, ki je na osnovnih šolah kar preveč potisnjena ob stran. Tehnični pouk naj bi v bodoče bolj usmerjali v izvenšolske dejavnosti ter gojili krožke tudi v KS, saj bi se mladi tudi potem, ko zapuste osnovnošolske klopi, ukvarjali z dejavnostjo, ki so jo prej gojili na šoli.

Naslednje republiško srečanje bo v Slovenj Gradcu. Najboljši iz vse Slovenije se bodo letos od 15. – 18. junija pomerili tudi na zveznem tekmovanju v Prilepu. Dolensko bodo zastopali letalski modelarji iz Novega mesta.

J. PAVLIN

„Krilata uganka“ prinesla dež

Ciril Novak pravi, da je ptiču na posnetku ime žvir

„Krilata uganka“ v prejšnji številki našega časnika je proti pričakovanju prinesla več uganj in odgovorov, nekateri pravijo, da je ptič na posnetku navaden hudournik, medtem ko Novomeščani Ciril Novak meni drugače:

„Res, za naše kraje je ta vrsta ptičev sila redka. Imenujejo ga namreč žvir, pravijo jim pa tudi vremenarji, pomladarji itd. Živi v okolici Istre, največ jih je pri Pazinu, na Dolenskem pa sem ga prvič videl pred dvema tednoma.“

Radovednost, zakaj vendar imenovan je Novak hitro potrdil: „Prihod teh ptičev, posebej če so spustijo nizko (in pred 14 dnevi smo videli, da so se zatekali celo v domove), naznanja slabo, dolensko vreme. Vidimo, da se tukaj tokrat dobro pozna, saj je njegova žena Istranka in preživi ob moji veliko časa. Pravi tudi, da so predhodniki lastovk, in da lahko slednje že prav kmalu pričakujemo.“

REŠENA UGANKA – Kot trdi naš bralec iz Novega mesta, je krilatež na posnetku ime žvir, prinaša pa slabo in deževno vreme. Ima pa eno značilno lastnost: zelo trden sen, saj ga med spanjem na zavesi ni prebudil niti s bliskavice.

HARMONIKAR BOJAN KOVAČ PRESENETIL VSE

Od 11. do 14. maja je bilo v Pulju petnajsto srečanje harmonikarjev iz jugoslovanskih glasbenih sol. Slovenski tekmovalci so osvojili vrsto vidnejših mest, največji uspeh (prvo mesto) pa je dosegel Bojan Kovač (njegov mentor je Adi Škorjanc) iz kočevske glasbene šole, ki je sodeloval v izbirnem tekmovanju za 28. svetovno trofejo harmonikarjev (akupini seniorjev. Skladbe (ovezne, ki jih je določil biro svetovne harmonikarske konfederacije, in po lastni izbiri) so po izvedbeni in tehnični plati izredno zahtevne. Kovač je s svojim dovršenim obvladanjem tehnike prefinjeno izvedbo ter z veliko mero muzikalnosti navdušil občinstvo in mednarodno žirijo, ki je njegovo igranje ocenila z 98 od sto možnih točk. Bojan Kovač bo tako še z dvema Beograječanom konec septembra v Pulju zastopal Jugoslavijo na svetovni trofeji harmonikarjev. DARJA ŠKORJANC

B. B.

PETI POLET NOVOMEŠKIH GOLOBOV

Novomeški klub Pismoonaša je ob koncu preteklega tedna izvedel že peti tekmovalni let, to pot iz 390 km oddaljene Sremske Mitrovice. Zmagala je golobica Toneta Dolinska. V deseterico najboljših so se uvrstili golobi lastnikov Toneta Dolinska (4), Jožeta Pečnika (3), Mada Lopatiča (2), Zeljka Finka (1).

Klub se zahvaljuje vsem, ki so nahranili utrujene golobe in nam sporočili, kje so. Vabimo, da nam še naprej sporočajo podatke o golobih, ki ostanejo na progi. Naslov: Klub PISMOONAŠA, Na Tratah 25, Novo mesto, telefon: 068-22-232.

TONI GASPERIČ

KRIVE SO PREDEBELE GLAVE

Proizvodnja je izbruhala nekaj tisoč otroških puljev, lepih barv in modnega kroja.

„Kupci se bodo stegli za te artikle,“ je menil vodja v konfekciji.

„Bomba!“ je pribil komercialni direktor, skladiščniki pa so pakirali za v kombije, ki so odplinili po domovini.

Po sedmih dneh se je vrnila prva pošiljka, nato druga in po vrsti vse. V skladiščnih prostorih so se nagrmadili vnjeni otroški pulji, lepih barv in modnega kroja. V komisijskih zapisnikih je stalo črno na belem, da so pulji krasni, vendar pa da imajo premajhen vratni izrez in jih otroci torej ne morejo navleči

čez glavo, če pa jim to že mukoma uspe, je hiša polna neutolažljivega joka.

„Vso stvar so zavozile kreatorke s svojimi napačnimi in trapastimi kroji,“ je rekel vodja konfekcije.

„Vaša pripomba je vse prej kot upravičena. Pametneje bi bilo, če bi podrezali v pletilnici. Menda zdaj naenkrat kreatorke ne bodo odgovorne za malomarnosti pletilcev?“ mu je prešla usta vodja kreatork in bila je na smrt užaljena.

„Ste pa res umni,“ je začel plesti vodja temeljne organizacije pletilnica. „Je morda v naši fabriki vzorčni oddelek medvedje zaščiten?“ je plj dalje.

Vodja vzorčnic je planila v zrak: „Pustite nas v miru! Zadržati se hočemo z delom, plačilo pa dobivamo kot čistilci ulic. V barvam pa ne smrdi le po kemikalijah, ampak zaudarja tudi lenoba.“

„Da, da, tovarišica. Lahko je kazati s prstom, toda verjeme, da ima barvarna še najmanj pri premajhnih vratnih izrezih puljev.“ To je rekel vodja temeljne organizacije barvarna in bil je miren kot po dobro prespani noči.

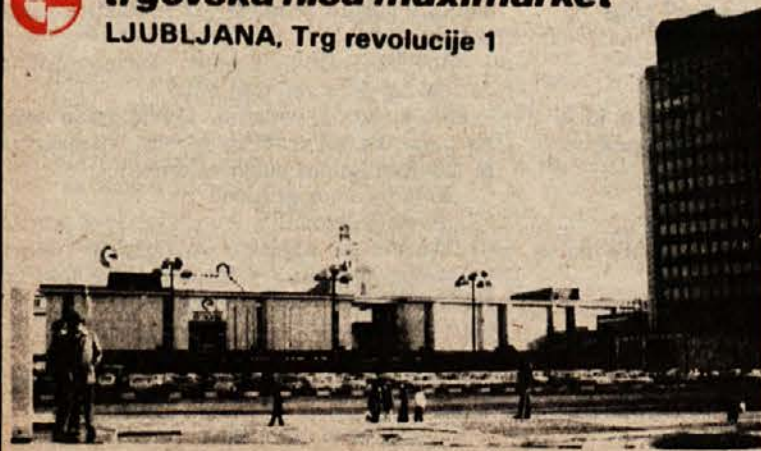
„Konfekcionarji pa naj bi ostali nedolžne ovčke, kajne?“ je še obarval, si prižgal cigareto v zafrkljivo spuščeni ustnicah in se predal uživanju nikotina.

Vodja konfekcije je delegatsko molčal, dokler se mu ni prižgala možganska žarnica, ki je osvetlila premajhne vratne izreze na otroških puljih.

„Je pa, tovariši, sploh kdo pomislil na to, da vrtni pošiljki ni botrovala napaka, nastala v našem Hitrotkalu? Je prišlo komu na pamet, da ne morejo potegniti otroci puljev do ramen samo zato, ker imajo predebele glave?“

Obrazi prisotnih so se pirhasto zasvetili in se razšli mirne vesti, sicer pa malce jezni na otroke s prevelikim obsegom glav.

trgovska hiša maximarket
LJUBLJANA, Trg revolucije 1

NOVA MODELNA SAFARNA STILA

OTROŠKI, ŽENSKI IN MOŠKI KOMPLETI, JOPIČI, HLAČE, SRAJCE, BLUZE, KRILA IN OBLEKE V I. NADSTROPJU

Za pomladne dni

- * KONFEKCIJA
- * PERILO
- * PLETENINE
- * OBUTEV IN
- * MODNI DODATKI

ŽENSKA MOŠKA OTROŠKA

CE 47 80

CE
47-80

ILFORD

HP5

SAFETY

FILM

ILFO

37 → 37A

38 → 38A

39 → 39A

40 → 40A

SAFETY

FILM

ILFORD

HP5

33 → 33A

34 → 34A

35 → 35A

36 → 36A

V to deževno idilo, ki je mirna samo na videz in navzven, se med pršenje kapljic vozila pred teboj vrine velikanska gmota. Tovornjak, dvojni. Pač norec, pomisliš. Nič neobičajnega. Pozoren postaneš, ko se na naslednjem križišču pred to gmoto kot piščeta razbeže pešci. Za pešce je bilo zeleno.

Naslednja stopnja je prehitavanje čez dvakrat podčrtano črto štiripasovnice na Dolenjski cesti. Avtobus mestnega prometa, ki je gorostasu pripeljal nasproti, mežika z vsemi štirimi. Na koncu pametnejši popusti, dvojni tovornjak pa zmagoslavno pelje naprej proti Dolenjski. Stvar je že tako očitna, da si m oraš zapomniti registrsko številko tega „junaka“, ki tako rad vozi po levi. Iz Bolgarije je, na zadnji strani tovornjaka je še dodatno napisano C E 4780.

V avtu, ki sledi levemu junaku, sva dva. Eden vozi, drugi fotografira. Več ali manj vse, kar počne večosna in mnogotonska pošast. Prehitava na neprekinjeni črti. Brez prižganega smerokaza. Nikoli ne zavira, ko povzroči „škarje“, mirno pelje dalje. Vozila iz nasprotne smeri se zatekajo na bankino ali celo v jarek. Bolgar nima prižganih luči, čeprav mu vsi pobliskavajo in med dežjem sneži.

Fotografski aparat beleži med brisalci. Nove „škarje“, še eno prehitavanje na neprekinjeni črti. Nekje pri Grosupljem se zdi, da se je tuji mož za volanom umiril. Pelje natanko 70, toliko kot piše na tovornjakovem zadku. Novo injekcijo nasilnosti doživimo na Višnjegorskem klancu, kjer se še porsche boji prehiteti fička. Je pač prepovedano. Tisti C E 4780 pa se prelevi v formulo ena, si je pač zadal nalogo, da bo edini voznik na tem svetu, ki je Višnjegorski

klanec prevozil po levi — in to z dvojnimi tovornjakom. Fotografski aparat beleži. Na koncu klanca si je Bolgar sam pokvaril podvig. Pred desnim parkiriščem pod vrhom je zavil z leve v desno, seveda brez smerokaza. Zavil je na parkirišče. Oddahneš se, srečala ga je pamet! Vsa zadeva pa nima prav nobene zveze z razumom. C E 4780 je namreč zavil v desno, na parkirišče samo zato, da bi tovornjak pred seboj prehitel po desni! Po parkirišču. Onemela je celo japonska kamera.

Zgodba vožnje do Novega mesta je eno samo ponavljanje prej povedanega. Tovornjak prehitava čez polno črto, v „škarje“, vsi se jezijo, bliskajo, trobijo. On pa pelje dalje, Bolgariji nasproti. Večinoma po levi. Kamera škljoca.

Človek rad vidi miličnike bolj od daleč. Včasih pa te nekaj tako razjezi, da zaviješ k njim in poveš, naj vendar zaustavijo tistega norca v tovornjaku. In da boš, čeprav imaš navado ljudi pustiti živeti po svoje, rad povedal prav vse, kar si videl. Poleg tega da je večino tega videla tudi kamera.

Možje postave so bolgarskega tovornjakarja, ki se je odločil voziti po levi strani, ustavili pri Brežicah. Silno se je čudil mož, ko so mu modre uniforme pripovedovale, kaj vse da je počel od Ljubljane. Pridušal se je, da kaj takega nikoli ni mogoče, v Bolgariji je navada, da lahko vozijo po tujini samo najboljši vozniki.

Smeh ga je minil, ko so mu miličniki rekli, naj sede v njihov avto in hajd v Novo mesto. Medtem so v laboratoriju Dolenjskega lista razvili film in naredili slike. Pa ne vse. Samo najbolj očitne kršitve.

Prineseš tiste slike na postajo prometne milice in vidiš, kako v predsobju skrušeno sedi

mlajši možak. To je on. Če bi ga srečal na cesti, bi mu dal za pivo, ali pa ga vprašal, če bo kaj jedel, čeprav ni prav tanke postave. Oddaš tiste slike vožnje po levi, poveš ime in izgineš. Pri vhodu spet on, skrušeni levi junak.

Preostanek zgodbe pove takrat dežurni sodnik za prekrške Zvone Bečaj: „Bolgaru smo na temelju fotografij dokazali v občini Ljubljana, Grosuplje, Trebnje, Novo mesto in Krško kar 11 grobih kršitev prometnih predpisov. Vsaka kršitev zase bi bila dovolj za odvzem vozniškega dovoljenja od treh mesecev do enega leta. Georgij, tako mu je ime, ni naš državljan, ravnati smo morali po drugačnih paragrafih.“

Ko je videl fotografije, je vse priznal, celo tisto, kar ni bilo slikano. Namreč plašenje pešcev po Ljubljani. Nato se je temeljito zjokal ter povedal, da nima denarja, pač pa tri otroke od četrtega do enajstega leta. Oboje smo mu verjeli, kaj pa drugega hočeš. Tistih 80 zahodnonemških mark, ki jih je imel, je bilo ravno dovolj za denarno kazen, stroške postopka smo mu odpustili. Na temelju dokazanega in priznanja pa smo bolj „odrezali“ drugje. Georgij, voznik bolgarskega tovornjaka C E 4780, eno leto ne bo smel voziti skozi Jugoslavijo. Vsaj s tovornjakom ne. Kako bo svojemu kolektivu pojasnil ta sklep, je seveda njegova stvar. Povem naj še, da bi bil naš voznik samo za enega od Bolgarovih prekrškov ob dovoljenje za eno leto“.

Tako pravica. „Levi junak“ je odpeljal dalje. Morebiti celo nekoliko bolj počasi. Iz strahu. Misli, da ima lahko tudi kdo drug tri ali še več otrok, mu namreč normalen človek ne bi mogel prisoditi.

JANEZ PAVLIN

'LEVI JUNAK'

Sojenice so današnjemu človeku ob zibki prisodile tudi vožnjo z avtomobilom. Usodi pač ne moreš uiti, voziš se. Kot pred dnevi iz Ljubljane, ko so se na semaforih Dolenjske ceste med dežjem s snegom za rdečimi lučmi potpežljivo in vsega navajene prižigale zelene.

DOBER DAN, DOLENJCI

FRANC NOVAK

Ko Franceta Novaka, višnjega strokovnega sodelavca pri inštitutu za slovenski jezik Slovenske akademije znanosti in umetnosti ter člana komisije za zgodovinske slovarje slovenskega jezika, provokativno vprašaš, ali bi znal današnjo slovenščino prevesti v Trubarjevo, zložni Trebanjec iz Gorenjega vrha mirno odgovori, da ne prav težko, če bi bil govor o rečeh, ki so skupne Trubarjevemu in našemu času.

„V trubarščino se dajo prestaviti sodobne reči, ki govorijo o normah in poduku“, pravi Novak, „nesmiselno bi bilo v jezik tistega časa prevajati, recimo, članek o semaforih ali letalih. Dalo bi se, vendar bi bila stvar izumetničena, smešna. Še vedno pa ne vem, zakaj se večini današnjih ljudi zde vsi citati ali odstavki iz starejše ali najstarejše slovenske književnosti

smešni. Kot nekakšen Pavliha. Starinski jezik v bistvu sploh ni šaljiv, tako so pač takrat govorili. Smejali pa so se toliko, manj ali več kot danes. O tem ne morem soditi, ker me še ni bilo.

Zdi se, da je imel France Novak nekakšen čut za mero že v gimnaziji. Na novomeško šolo te vrste se je vozil iz Trebnjega, do koder je bilo iz Gorenjega vrha štiri kilometre pešačenja. Če zdaj izpustimo staro dobro zgodbo, da so bili za vse ob progi razbite porcelanaste lončke na telefonskih drogih krivi vlakarji, je za dijaka Novaka značilno, da nikoli ni znal pravilno razumeti naslovov šolskih nalog, kot so „Moje najbolj zanimivo doživetje s počitnic“, „Kakšna je moja mati“ itd.

„Naloge sem znal pisati odlično ali pa zadostno“, se spominja eden današnjih

sestavljalcev bodočega Zgodovinskega slovarja slovenskega jezika.“ Vedno pa sem skušal odgovoriti na naslov naloge. Spominjam se pisanja o materi. Sošolec je bil dosleden in je napisal, kako je njegova mati najlepša, najboljša in najbolj skrbna. Dobil je dvojko, čeprav je samo po pravici in resnici povedal, kakšna je za njega njegova mama. Je to pravično? S tem, ko mu je tovarišica profesorica za nalogo dala dvojko, je povedala, da je njegova mati vse kaj drugega kot skrbna, ljubezniva itd. Možno pa je tudi, da je profesorica pričakovala šolske naloge v stilu Cankarjeve „Skodelice kave“. Tako smo namreč pisali vsi drugi in dobili več kot dvojko.

Šolske naloge imajo lahko zelo idiotske naslove. Zamislite si, da je lahko šolska naloga „Kakšna je moja mati“ ponovno razpisana ter da je eden od odgovorov, ki bodo pisali cvek, nekako takšen: „Moja mati je mrtva, umrla je v prometni nesreči, nikoli je nisem videl, zato se je ne morem spominjati in ne vem kakšna je“.

Za znanstvenike je značilna doslednost, čeprav jim ne moramo odrekati čustvenosti, še posebej pa ne Francetu Novaku, ki je prišel v Ljubljano z novomeško štipendijo za matematiko. Na občini so mu rekli (v gimnaziji je rad in dobro igral šah), da je za matematiko kar dober. Tako je mislil tudi mladi France, ki je tajnici univerze ob vpisovanju rekel, da bo študiral kar na vseh fakultetah. Vsega navajena tajnica je bila resnično presenečena, še bolj pa France, ki je bolj gladkih podplatov in tankega plašča tik pred zimo slišal, kolikšna je taksa za vpis na vse fakultete ljubljanskega sveta. Z novomeško štipendijo kmalu ni bilo več težav, Novaku in še enemu njegovih misli so jo ukinili. Sta se pač pritožila, da štipendija ne prihaja redno, kar je bilo tudi res.

Nastopilo je obdobje pasja radost in kos kruha. Študent France Novak si je služil skorjo pri izdelovalcu umetnega kamna, kar je bilo blizu pokopališča in nasploh negospodarno. Vmes je bila tudi kočevska zgodba, kako si dva študenta zamišljata nabiranje malin. Da o vremenu in medvedih ne govorimo. Eden najboljših poklicev tistega časa je bilo razvažanje mleka, moral pa si znati naprej poganjati trokolo. Te modrosti se je dolenjski France naučil v pičlih dveh tednih, vendar mu je donosna mlekarstva služba kljub temu ušla in je zato pristal pri honorarnih prometnih miličnikih. Ta nadvse odgovoren poklic ga je občasno spremljal do konca fakultete.

Sam študij pa Francetu Novaku ni delal težav in skrbi. V novejšem času je Novak sodeloval pri poltretji knjigi Slovarja slovenskega knjižnega jezika, zdaj pa dela na tako imenovanem protestantskem slovarju.

Ljudje, ki obvladajo manj kot 1.500 besed, menda Dolenjskega lista sploh ne berejo (ali pa samo osmrtnice in oglase), zato je Franceta Novaka delo nekoliko laže objasniti.

Novak se ukvarja z jeziki. S poslovnim jezikom, umetnostno in častniškarsko govorico, rad prislunke kako govore matematiki, kako kaznjenci. Jezik je včasih tako zapletena stvar, da imata tat in predsednik vlade za eno in isto stvar včasih tudi po šest izrazov in vseh dvanajst jih je pravilnih vendar ne identičnih.

„Jezik pobliže znaš“, pravi France Novak, „če poznaš njegove potankosti. Za isto stvar je lahko beseda vzvišena, zmerna in podcenjevalna. Nekoč sem se veliko ukvarjal s pomensko analizo. Tisto, kar vidimo v slovarjih in analizah, je le izbira izbir. Pomenov posamezne besede je še veliko več. Ali morda veste, kaj je pomenila beseda odvetnik, ki danes označuje sodnega zagovornika, pred ne tako mnogo leti? Odvetnik je bil zaščitnik. Beseda armada, ki je danes vsakomur več kot jasna, pa je pomenila pomorsko bitko. Če po nekem ključu preidemo tudi na slovenska tla, lahko povemo, da je nekoč pomenilo iziti se isto kot danes zgoditi se.“

Včasih sem se ubadal tudi s funkcijsko razčlenitvijo jezika. Umetnik bo rekel: „Dolgočasen sil“, robavs: „Poberi se izpod nog!“, znanstvenik bo dejal: „Kot sodelavec, kolega, lahko iščete bolj preskušene močil!“ Novinarji morate večkrat biti dolgovezni, ker pojasnjujete. Pojasnjevanje pa je spet ena od funkcijskih razčlenjenosti jezika.“

Tako France Novak, možak, ki prebira Trubarja in Dalmatina. On in njegovi sodelavci skrbno beležijo, katera beseda se je v tem ali onem pisanju večkrat pojavila. Določili bodo njen tedanji in sedanj pomen, po vseh pravilih jo bodo pekli na jezikovnem raznju. Na koncu bo preskušena beseda celo na novo tiskana, opremljena z vsemi pomeni. Najbrž nihče nikoli več ne bo segel po njej. Ponos ljudstva pa je, da ima zapisane vse besede, ki jih je kdajkoli izgovorilo. Za to nalogo pa potrebuje dosledneže, včasih tudi Dolenjce.

MARJAN BAUER

VOJAŠKI KOTIČEK

VOJAŠKI ZDRAVNIKI NEKOČ

Čeprav so podatki o sanitetni službi v daljnji preteklosti zelo skromni, je vendarle znano, da so elementi te službe obstajali v skoraj vseh vojskah starega veka.

Bolje organizirana sanitetna služba pa je nastala šele proti koncu tega veka, ko so Rimljani začeli uvajati v vojaške enote zdravnike, ustanavljati vojaške bolnišnice in odpirati medicinske šole.

Zgodovinar Diodor pa trdi, da so imeli poleg zdravnikov iz vsemogočnih zdravniških vrst posebne vojaške zdravnike že Egipčani. Laični zdravniki da so spremljali enote, svoje delo in poslanstvo so opravljali v lazaretih, ki so bili vedno na levi strani taborišča. Pomoč ranjenecem je poznala tudi indijska vojska. Rane so šivali v posebnih šotorih, krvavitve so zaustavljali z vrelo vodo ali razbeljenim železom.

V vojnah starogrških držav so lažji ranjenci peš zapuščali bojišče, težje pa so odnašali na na ščitih ali odvažali z bojnimi vozovi. V atenski vojski so vsakega vojaka usposobili tudi za dajanje prve pomoči.

Najbolj pa je v starem veku saniteta cvetela v cesarskem Rimu. Vsaka kohorta je imela po štiri zdravnike, ki so v boju hodili za svojo enoto in poskrbeli za ranjence, v stalnih taboriščih pa so bili tudi garnizonski zdravniki, ki so zdravili ranjence ne glede na to, kateri kohorti ali legiji so pripadali. V času Klavdija so ustanovili tudi prve vojaške bolnišnice, kmalu

zatem pa odprli prve medicinske šole. Higiena v rimski vojski je bila zelo razvita, veliko pozornost so posvečali zlasti preskrbi z zdravo

pitno vodo, načinu življenja, obutvi in obleki. Epidemije v rimski vojski so bile dokaj redek pojav.

TANKOVSKI TOPOVI Z GLADKIMI CEVMI

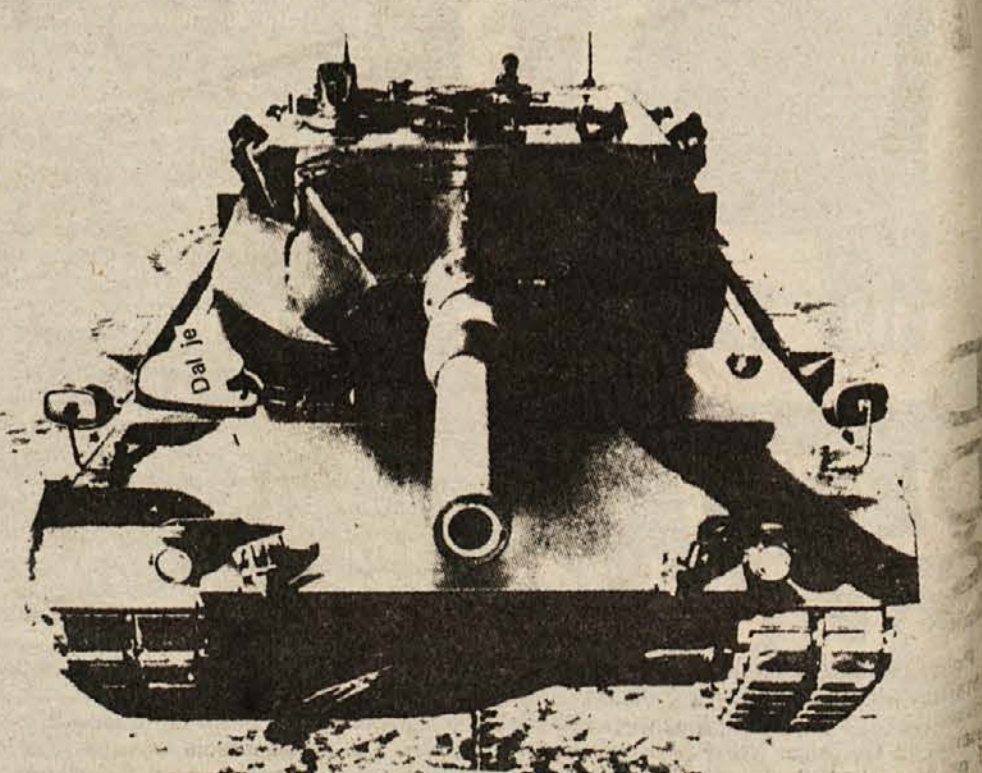
V NATO so razmišljali, s kakšnimi topovi naj bi bili v prihodnje oboroženi njihovi tanki. V ožji konkurenci so bili trije topovi: britanski top kal. 110 mm, ameriški top kal. 105 mm in zahodnonemški top kal. 120 mm, ki pa se od britanskega in ameriškega razlikuje tudi po tem, da je njegova cev znotraj povsem gladka.

Pri preskušanju so ugotovili, da britanski top strelja sicer zelo natančno, toda njegove granate imajo manjšo prebojno moč od drugih dveh tekmecev. Zelo natančen je bil tudi ameriški top, poleg tega pa je uporabljal strelivo s

podkalibrskim projektilom, ki ima večjo prebojno sposobnost ne samo v primerjavi z britanskimi, temveč tudi z zahodnonemškim topom. Vsem zahtevam, ki so jih postavljali zahodni vojaški strokovnjaki, pa je ustregel le zahodnonemški top in zato tudi zmagal. Ugotovili so, da je učinkovitejši od obeh tekmecev.

Bržkone je k temu prispevalo dejstvo, da so tudi sovjetski novi tanki T-64 (oznaka je tudi T-72) oboroženi s topovi kalibra 122 ali celo 125 mm. S poskusi so ugotovili, da prebije zahodnonemški tankovski top kal. 120 mm enako debelo jekleno ploščo iz razdalje 2200, ameriški top kal. 105 mm pa komaj iz daljave 1800 metrov.

Proti tankom uporabljajo tanki dve vrsti granat: komulativne in podkalibrske. Slednje se, potem ko prebijejo tankov oklep, razletijo na drobne delce in onesposobijo posadko. Nemci trdijo, da je začetna hitrost njihovih podkalibrskih granat, ki jih izstreljujejo tankovski topovi z gladkimi cevmi, za 200 metrov v sekundi večja od začetne hitrosti sovjetskih granat za njihov tankovski, tudi gladki top kal. 115 mm. Podkalibrska granata iz zahodnonemškega gladkega tankovskega topa uniči na daljavo 3500 metrov katerikoli sodobni tank.

MOJSTER ZA VETER

„Pridite in pogledajte si moje vetrnice!“ me je 77-letni kmet Franc Ostrelič že nekajkrat povabil k sebi domov v Pesje, prepričan, da ta njegova posebnost zasluži objavo v časopisu.

Kovinske in plastične vetrnice učinkujejo zares nenavadno v čudnem, neresničnem sožitju z umirjenimi glinastimi petlini na slemenih domačijah. Tiste najmanjše so občutljive za najrahlejšo sapico, večje pa se zavrtijo šele, ko močnejše zapiha. Nekatere so prav zapleteno sestavljene, saj cingljajo in se vrtijo na več strani hkrati, vmes pa nihajo pajaci in druge otroške lutke, ki so jih lastniki zavrgli. Ostrelič pa jih je spet oživil. Namenil jim je čisto novo vlogo, o kakršni se izdelovalcem in kupcem otroških igrac še sanjalo ni.

Za vetrnice pride Ostreliču vse prav, od zavrnjenih koles do drugih odpadnih reči. Vse to nabere v vrtni, boljše dele kupi pri Odpadu, vijake in vse drugo pa v trgovini. Pri delu nadvse uživa. Nikoli mu ne zmanjka potrpežljivosti, in čeravno ga zebe v prste, ob deževnih jesenskih dneh dolgo vztraja na dvorišču. V tistem času na kmetiji ni posebnega dela, zato si vzame čas za oživiljanje kovine in plastike, ki sta končali svojo usodo pri Odpadu. Kadar gre v Brežice, ga po ves dan ni nazaj. Na pot se odpravi vedno s kolesom, da se vrne, kadar hoče. Nekoč mu je soseda naročila:

„Prinesi mi, no, malo kvasa, če greš v Brežice!“ „Bom, zakaj pa ne,“ ji je odvrnil, potem pa do večera ni bilo sledu ne o kvasu ne o Ostreliču. In tako je soseda ostala brez kruha, čeravno bi bil kruh do tistega časa lahko že dvakrat pečen. Ko ji je Franc o mraku le prinesel naročeni kvas, ga je sprejela z besedami: „Brežice so pa daleč, kaj?“ Seveda je bilo to njeno zadnje naročilo.

Tak je Ostrelič. Ko zbira pajace, racake in lutke vseh vrst, pozabi na svet okoli sebe. Tedaj že tuhta, kakšna bo najnovejša vetrnica, s katero bo presenetil soseso. Vetrnice namreč kraljujejo na vseh strehah okoli prostranega dvorišča, pa tudi v vinogradu. Marsikdo bi rad katero odkupil, pa je Ostrelič ne da, češ da premalo ponujajo, za izgubo jih pa ne bo delal. Dvema jo je napravil. Pozneje sta rekla, da so jima vetrnici ukradli, v resnici sta ju pa prodala. To se mu je zamerilo, saj jih končno ne dela za denar, ampak za lastno kratkočasje.

Vetrnice pa niso njegovo edino veselje. Pri 77 letih je Ostrelič še zelo čil in živahen in brez težav poprime za vsako delo na kmetiji. Na dvorišču in v gospodarskih poslopih ima vse neverjetno natančno urejeno. Vsaka stvar je na svojem mestu, vedno je pospravljeno.

Kmet je postal Ostrelič šele malo pred štiri-desetim letom, ko je kupil sedanje posestvo. S štirinajstim letom je bil že delavec v opekarni. Pozneje se je zaposlil pri železnici. Od nekdanj je bil veseljak in nadvse rad je igral harmoniko. Kupil si jo je, ko je dopolnil sedemnajst let. Bil je samouk in z veliko potrpežljivostjo se je učil preproste ljudske viže, dokler jih ni obvladal. Tudi pel je rad. Zato je bil povsod priljubljen.

Vesetje do petja in igranja je vcepil tudi sinovom. Bil je njihov prvi učitelj harmonike. Zlasti Franci in Milan, ki živita zdaj na Gorenjskem, veliko igrata. Ko sta gradila hiši, sta morala oba harmoniko prodati. Franci jo je ponovno kupil, Milan pa še ne, ker mora perj dokončati dom. Tretji sin Jože, ki bo ostal na kmetiji, prav tako igra, le da ne utegne veliko: zaposlen je in še doma ga čaka delo.

Njegov oče je prepričan, da si mora človek najti tako razvedrilo, ki ga spodbuja, ki mu daje voljo do dela. Zato on nikoli ne miruje. Če ni dela na polju ali v vinogradu, si ga najde doma. Vse zna popraviti. Izredno spreten je, čeprav se ni izučil nobenega poklica. Zelo je ponosen na svojo delavnico na dvorišču. Lesene stene so od vrha do tal obložene z orodjem. Ostrelič narav-

nost uživa, kadar stopi mednje in se loti dela. Veliko stvari pa opravi zunaj, pod milim nebom, ker je v lopi pretlesno.

Starejši sin je ključavničar; morda bi bil tudi on, ko bi imel priložnost za uk. Toda takrat so bili drugačni časi: mati je zgodaj odvedela, živeli so v revščini; ostala je sama s štirimi otroki in tako je Franc moral za kruhom takoj, ko je odrastel šolskim klopem. Zaslužek v brežiški opekarni je bil boren, pa še tega je moral dajati materi, da je lahko preživljala družino.

Pozneje je bilo lažje, ko je postal polnoleten in ko si je dobil delo pri železnici, pa še s harmoniko je zaslužil kak dinar. Harmonika je ostala njegova zvesta spremljevalka. Nanjo ga vežejo najlepši mladostni spomini. Zadovoljen pa je tudi s sedanostjo, zato se le redko vrača nazaj. Ne utegne. Zelo rad bere in v časopisih mu nič ne uide. Ob njih bedi pozno v noč, ko že vsi spiyo. To mu je prešlo v navado in ne bo se ji odrekel, dokler bo zdrav. Do sedaj z zdravjem ni imel težav. Pravi, da zdravniki niso hodili okoli njega, on pa tudi ne okoli njih.

JOŽICA TEPPEY

DVAKRAT DUŠA ŠTRAJKA

Polna in pisana je popotna malha Jožeta Rataja, v njej nosi tudi dva štrajka. Predvojna. Povsod je bil v sindikatih, spoznal je delavce od Jesenic do Gveglje. Nekaj zaradi nemirne krvi, ki ga je gnala iz kraja v kraj, nekaj pa zaradi budnih oči orožnikov. Zanje je bil kolovodja, komunistični agitator.

Očji se mu zaiskrijo, na lica si nadene trd in odločen izraz, ki ga včasih prešine posmehljivi nasmeš. Kot da bi bil za 40 let mlajši, kot da bi ponovno doživljal svoja najnemirnejša, a najlepša leta. Kot da ne bi že štirinajsto leto sedel za tajniško mizo v uradu krajevne skupnosti Birčna vas.

Z Lešnice, kjer se je pred 75 leti rodil, je po petih letih odšel z družino v Šentjernej in tam še kot mlad služil na kmetiji v Gradišču. 15-leten je nato odšel v Slavonijo, potem v Zagreb in nazadnje v Apatin. Nihče izmed odmačih takrat ni vedel, kje je Jože.

„V Apatinu sem bil kurir. Tam sem srečal nekega upokojenega železničarja; kasneje sem izvedel, da je bil star komunist. Govoril mi je, da delavci moramo držati skupaj, če hočemo kaj doseči. Zame so te besede veliko pomenile, pričel sem razmišljati.“

Jože pa ni ostal dolgo v Apatinu, že čez dve leti je prišel nazaj na Gorjance in se zaposlil v Heinriharjevi žagi. Tu je ostal do leta 1924, nato pa se vrnil domov in oblekel žandarjsko uniformo. Pa ne za dolgo. Že po letu in pol se ga zaradi njegovih nazorov in svobodomiselnosti vrgli na cesto.

Ratajevo romanje se je nato nadaljevalo. Najprej je bil na žagi v Rogu, kjer so delavci že imeli organiziran sindikat lesne industrije, vendar ni bilo od njega nikakršne koristi. Rataj pravi:

„Vse je slonelo zgolj na plačevanju članarine. Zato sem raje odšel v Črnomelj k Jugolesu. Tam sem prvič začel organizirano delati za boljše čase delavstva. Ustanovili smo sindikat. Toda sadove dela nisem dolgo užival. Imel sem namreč veliko nadur, hotel sem doseči, da mi jih plačajo, pa sem se znašel na cesti. Brez ficka v žepu!“

Jože se je potem obrnil na mariborskega advokata dr. Resmana, zastopnika delavskih pravic. Ta je dosegel, da so Rataja vzeli nazaj v službo, vendar je že čez pol leta odšel v Ljubljano, od tam pa za preddelavca v kamnolom Preserje. Leto 1936.

„V kamnolomu sem srečal Karla Štrumblija in ni dolgo trajalo, ko sva organizirala prvi sindikat. Ni bilo lahko, kajti prešerški kamnolom je imel tri delovišča, skupaj pa preko 400 ljudi. Po ustanovitvi sindikata smo pričeli misliti tudi na to, kako bi dosegli boljše plače. Odločili smo se za štrajk. Pripravila sva ga s Štrumbeljom. Spomnim se, da je bil lep junijski dan, ura poldne, ko smo prekinili delo. Pome so takoj prišli žandarji. Rekli so, da sem kolovodja, komunist, hoteli so me aretirati. Delal sem se nevednega; iz časov, ko sem bil sam žandar, sem namreč vedel, da potrebujejo za aretacijo poseben nalog. Niso ga imeli in tako sem ostal svoboden.“

Štrajk v Preserju je trajal 20 dni. Delavcem v kamnolomu so pomagali mesarji, kmetje, peki.

Nahranili so jih, dali so jim prenočišča. Jože sedaj s ponosom pove:

„Po dvajsetih dneh smo dosegli cilj. Delodajalci so nam zvišali plače za 20 odstotkov.“

Za Rataja pa je v Preserju postalo vroče, zato je s pomočjo nekega prijatelja odšel na žago v Kordun. Bilo je to leto za dogodki v Preserju.

„Tedaj sem imel že veliko izkušenj, in naj ne bo nič čudnega, če vam povem, da sem dva meseca po prihodu v Kordun organiziral delavski sindikat, kmalu zatem pa 270 ljudi pripravil do stavke. Štrajk je trajal 14 dni, uspeh pa je bil enak kot v Preserju: delavci so si priborili za 20 odstotkov višje plače.“

V Kordunu sem ostal še kak mesec, ko je nekega dne pritekel k meni desetleten fantič s kuverto (poslal ga je neki žandar, moj prijatelj), v kateri je pisalo, naj zbežim, ker me mislijo aretirati.“

Jože se je ponovno odpravil na potovanje. Najprej na Plešivico v BiH, od tam so ga žandarji spodili v Vojniče, končno pa se je naselil v Škofji Loki, in ostal tam do vojne. Delal je na žagi, iz katere so Nemci ob pričetku vojne pobrali vse delavce in jih zaposlili na zbirališču vojnega plena.

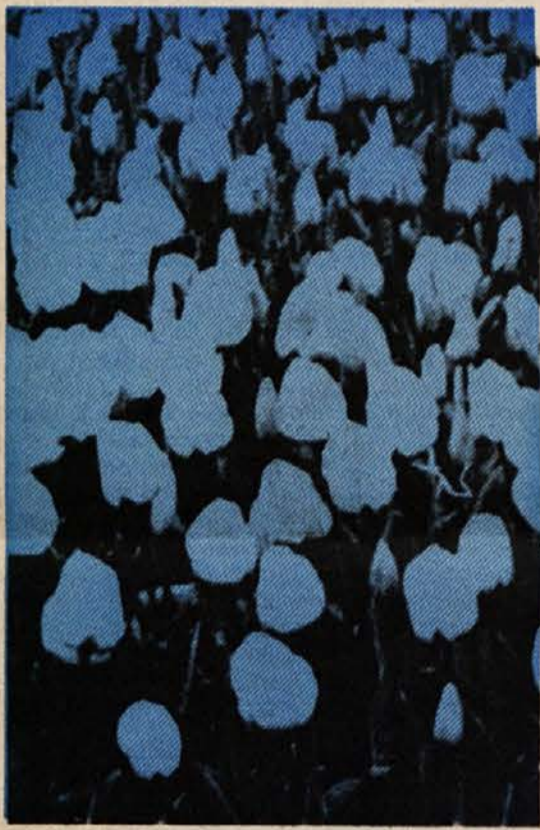
„Lepšega dela nisem mogel dobiti! Hitro sem našel tovariša, s katerim sva potem obleko, orožje, municijo in še kaj pošiljala za potrebe OF. Pošta je potekala takole: kmetje so na žago prihajali po žaganje, vanj pa smo skrili municijo in obleke, medte ko smo puške pošiljali po kanalih. Vedno več nas je bilo, ki smo tako pomagali OF. Spominjam se Staneta Remškarja, Janeza Mačka, Ludvika Žontarja, Jožeta Fižina in Matevža Eržena.“

Za Jožeta tudi po vojni ni bilo miru. Treba je bilo opraviti s številnimi skrivači, takimi, ki so skušali delati razdore v novem sistemu.

„Tako je bilo leta 1947 v ribniškem Inlesu, kamor so me premestili za obratovodjo. Razhajkali smo klopo, ki je delala razdor med delavci in jih ščuvala proti komunizmu. Podobno je bilo tudi kasneje po premestitvi v Škofjo Loko, kjer sem bil šef centralnega skladišča.“

Jože Rataj se presede na tajniškem stolu. V roke vzame naročilnico in pravi: „Ne vem, koliko časa bom še zmoget. Predlani nas je bilo na srečanju predvojnih revolucionarjev Slovenije še 38, lani pa že 6 manj.“

BOJAN BUDJA

ansamblom pred vhodom v gaj nikakor ni mogel zaživeti: gruče obiskovalcev so pritegnile predvsem lepote narave.

Mozirje je, kar se vrtnarstva tiče, vseslovensko stanovsko solidarnost razširilo preko državnih meja. Le kdo bi si mislil, da lahko preračunljive Holandce pritegne skromna prošnja iz malega Mozirja: podarili so jim kar 64.000 okrasnih čebulnic! Samo znana holandska firma Hillegom je poslala 45.000 čebulic tulipanov in še okoli 30.000 raznega letnega cvetja. Njihovi strokovnjaki so že lani prišli v Mozirje in se prepričali, da gre za nekaj več kot le sajenje nekega cvetja na enem prostoru.

Navsezadnje mozirska razstava cvetja v naravi ni samo to, temveč postaja iz dneva v dan vse popolnejši prikaz narodopisnih posebnosti pokrajine. Po brošuri z opisom gaja sodeč, delovna vnaema krajanov prekaša kroniste, saj marsikaj, kar je v knjižici omenjeno še v prihodnjem času, že stoji. Med drugim je ob deroči Savinji zložen pravcati splav, lesna drča in še marsikaj od nekdanje bogate tradicije splavarstva. Mozirski gozdarji so postavili tudi logarsko kočjo iz smrekovega lubja, lovci prežo in krmilnice. Ob vodi klokoče pravcati mlin. Sleherno društvo v kraju je, kot bi šlo za nekakšno tekmovalstvo, prispevalo svoje. Čebelarji so postavili čebeljak, panji so seveda živi, ne manjkajo prave kmečke lesenjače. Razmišljajo celo o prikazu kuhanja oglja. Ribiči, ki so med prvimi pričeli urejati levi breg Savinje, imajo pred ličnim domom lep in z ribjim življenjem bogat ribnik, ob planinski koči malo dlje ne manjkajo posebnosti gorske favne. Skratka: vse leto bo kaj videti.

Poudariti velja — in to je lahko dragocena izkušnja drugim — da je ta park nastal iz vaške gmajne, ki je bila vrsto let mozirsko smetišče! Divja Savinja je tod prekladala svoje korito. Ko so se mozirski turistični delavci odločili narediti nekaj iz tega zanemarjenega predela, so pričeli z gradbišč v Mozirju in celo iz Velenja voziti sem

boljšo zemljo. Izkoristili so tudi širitev ceste proti Črničcu. V celoti so navozili okrog 20.000 kubikov zemlje. Razbohoteno grmovje in marsikje domala neprehodno trnje je moralo odstopiti mesto urejenemu videzu. Vrtnarka iz Sevnice, članica slovenskega društva inž. Silve Fric — v maju so v Mozirju cvetele njene mačice — govori celo o pravcati puščavi rečnega proda in druge navlake. Ko so pod marljivimi zamahom kramпов in lopat domačinov (stroji bi uničili preveč redkih dreves), krčili to divjino, manjkalo takih, ki so menili, da bo divja ravnina ponovno zagrnila vložena prizadevanja. Ob obsežnejših akcijah je prišlo za delo tudi po 800 parov rok. Sodelovalo je tudi Društvo slovenskih vrtnarjev, ki je lani junija povabilo člane na enkratno delovno akcijo. Trem stotnikom Mozirjanov se je tisto soboto pridružilo 60 vrtnarjev iz raznih krajev Slovenije, tudi Novog mesta. Zasajena trata je bila nevernežno poslednji dokaz, da je bila nekdanja divja ravnina premagana. Mozirskim ženskam so priskočili na pomoč učenci vrtnarske šole iz Medloga pri Celju pri sajenju 100.000 čebulic tulipanov. Tisti, ki so cvetenja teh cvetov v prvih tednih maja niso zamudili, so se lahko prepričali, da trud ni bil zaman: ob vhodu pred ribičkim domom je cvetel največji tulipan, sestavljen iz tisočev enakih cvetov z rdečim obodom in rumeno sredico.

Mozirski park naj bi bil vreden občudovanja 170 dni, tja do jeseni. Tulipane naj bi sedaj v cvetenju nasledile pisane enoletnice. V poletnih mesecih bodo drugače kot okovane v mestni beton in asfalt zaživeli tudi cvetovi novomeških vrtnarje ali gredice brežiške Agrarie — da omenimo tudi prispevek naših vrtnarjev. Prenekateremu obiskovalcu se ob ogledu tega gaja poraja kakšna zamisel in sklep za lepšo ureditev okolice svojega doma. Vse več bo tudi takih, ki se bodo zavzemali za korenitejša akcije v svoji krajevni skupnosti ali tovarni tudi v tem pogledu. Večji razmah takšnih prizadevanj je lahko največji sad mozirskega podviga.

ALFRED ŽELEZNIK

MOZIRSKI CVETLIČNI KONCERT

Ob prepogostih poročilih o pomoru rib v tej ali oni reki, ki prvi hip še zbude nekaj zgražanja, medtem ko smo za drugo splošno onesnaževanje že dokaj otopeli, smo po drugi strani le priče vse širšim prizadevanjem za lepoto okolja. Pomemben delež tem prizadevanjem dajejo slovenski vrtnarji. V okviru pravcatnega gibanja hortikulture so nekdanje cvetlične razstave iz nenaravnega betonskega okolja ljubljanskega Gospodarskega razstavišča prenesli v neposredno življenjsko okolje. Pred tremi leti so se izkazali s tako imenovano „Brežiško pomladjo“, letos za

praznik Osvobodilne fronte pa so uradno odprli Mozirski gaj kot prvo stalno vrtnarsko razstavo na planem v državi.

Samo prve tri dni je v Mozirje prihitelo 3.000 obiskovalcev. Marsikaj v tem gaju se šteje s tisoči. Posebnost prvih tednov maja je bilo cvetenje sto tisoč tulipanov. Na dobrih petih hektarih ni manjkalo tudi drugih lepote. Sami vrtnarji so govorili o cvetličnem koncertu. Kdor je vse skupaj videl, jim gotovo ne more očitati poklicne vznesenosti. Nič nenavadnega, da za prvomajske praznike veselični prostor s stalnim glasbenim

ČAS JE USTAVIL KOLESA

Popotniku, ki se pelje po cesti od Škocjana do Šmarjete, se spotoma ustavi oko na romantičnem zapuščenem mlinu v vasi Zbure. Stojeca mlinska kolesa nemo pričajo o tem, da je bilo tod včasih živahno vrvenje in neprekinjeno bučanje šumeče vode. Zbure so vas na križpotju cest Novo mesto

— Mokronog in Krško, prvič pa so v zgodovini omenjene že leta 1295, ko jih je slavonski ban Štefan Zrinjski podaril kostanjeviškemu samostanu. Imeli so tudi zgodovinsko pomemben grad, ki je bil prvotno lesen, kasnejša lastnica Ana Schweiger pa ga je v 17. stoletju pozidala v lepo dvonadstropno poslopje s kapelo. Danes je videti

le razpadajoči Klevevž, ki je bil nazadnje v lasti Ulmov.

Kdo ve, kakšne skrivnosti iz starih časov bi nam lahko izdal mlin, če bi predmetom bila dana govornica! Današnji lastnik Anton Smrekar se za zgodovino ne zanima kdove koliko, ve pa, da je bil mlinar že njegov oče, ki pa ga že štirideset let ni več med živimi.

„Noč in dan so pri nas mleli trije pari kamnov in stope so kar naprej nabijale svoj enolični ritem. V mlinu je bilo toliko vreč, da nisi imel kam stopiti...“ je rekel Smrekar ves začuden, da se sploh še kdo zanima za njegov stari mlin.

Poleg mlina je še nekaj poslopij, eno kaže na to, da je bilo zgrajeno šele pred nedavnim.

„Mlinar sem nehal biti pred kakimi sedmimi leti. Napredek in tehnika sta pobrala mnogo mlinov, med njimi tudi našega,“ je z otožnostjo povedal gospodar.

Ko so v Škocijanu odprli valjni mlin, so stranke tja nosile mlet in mlinarja pri Smrekarjevih je tako rekoč sama od sebe zastala. Še vse pa v mlinu stoji, kot je bilo nekoč. Kamni so še dobri, kolesa bi se še vrtela, če bi bilo potrebno, in vsa oprema je nared. Le prah in pajčevino bi bilo potrebno omesti.

„Morda bi takile mlini še prav prišli,“ je malce skrivnostno omenil zadnji mlinar v Zburah ob potoku Laknici. „V primeru vojne ali kaj takega... Za splošni ljudski odpor je to važno,“ je pojasnil svoje stališče.

Smrekar pa se dobro spominja prvih povojnih let, ki so bila zlasti za mlinarja najmanj prijetna. Bila je obvezna oddaja, kar naprej kontrole, voditi je bilo potrebno točno evidenco, pa dnevnik in kup administracije. Kljub vsemu ni

bilo nikdar dovolj, kar je mlinar dal. „Hudi časi so bili za vse nas,“ je rekel „današnji mladi svet pa si sploh ne more predstavljati pomanjkanja, v katerem smo se takrat znašli.“

Tudi za mlinarskim poklicem Smrekarju ni ravno žal, saj pravi, da je dlje časa trajalo, preden se je do dobora naspal. Kol mlinar je moral vstajati ponoči, zmeraj je bil bel in ušesa se mu niso nikdar odpočila od enoličnega ropota.

Ker so imeli kmetijo že prej, so se na Smrekarjevi domačiji preusmerili v poljedelstvo. Tudi za kmeta ni lahko, ampak razmere se počasi izboljšujejo. Na prvi pogled ne kaže, da bi Smrekarjevimi časa manjkalo in tudi gospodar ni nič potožil glede tega.

Čas je ustavil kolesa na zburškem mlinu. Kdo ve, če ne bo čas kmalu prinesel tudi za ljudi teh krajev nove spremembe! Z romantično okolico v bližini Šmarjeških Toplic bi bile Zbure najbrž ustrezne za kmečki turizem.

Pravi strokovnjak bi iz takega mlina naredil prvovrsten gostinski lokal, pa bi kljub temu lahko ostalo še vse pripravljeno za ponoven zagon koles, če bi bilo potrebno. Za zdaj se kmečkim ljudem še čudno zdi, da bi si mestni škrici želeli prihajati v takle mlin, posedat pod košato lipo za kamnito mizo in naročiti črn domač kruh, namazan z zaseko, ali pa domače ajdove žgance s kislim mlekom.

Najbrž pa ne bo dolgo, ko se bodo taki turisti vse češče pojavljali. In če bi k njim prisedel nekdanji mlinar, pa za razvedrilo povedal kakšno iz nešteti dogodivščin za časa mlinarije, bi ga najbrž poslušali z odprtimi ustmi. Kolo časa se neusmiljeno vrti in ga ni moč ustaviti kot mlinska kolesa.

RIA BAČER

PARA VČERAJ IN NIKOLI VEČ

Železnica je bila nekaj tako imenitna zadeva, da se je Francetu Prešernu zdelo vredno napisati pesem „Od železne ceste“, v kateri Andrejček Barbki obljublja, kam vse jo bo popeljal z vlakom. Če je Andrejček obljubo izpolnil, ne vemo, vsakakor pa je leto dni po objavi te pesmi, 27. aprila 1846 iz Maribora v Celje res prisopihala prva lokomotiva. Bila je poskusna voznja, potnike so iz Gradca preko Maribora v Celje prvič zares pripeljali 2. junija 1846. Vlak sta vlekli kar dve lokomotivi, „Kmetijske in rokodelske novice“ so ob tej priložnosti objavile vzvišeno hvalnico, ki se začneja: „Kakšni vrisk se širi iz daljine, kaj pomeni visokoleteči Dim in Hlap?“

Dim in hlap so pisali tedaj z veliko začetnico, na prvih straneh časnikov, ne celih 132 let kasneje, 13. maja 1978, ko je od Novega mesta do Semiča zadnjič na Dolenjskem in v Sloveniji peljal vlak na paro, pa je večina časopisov prinesla le kratko novico, češ: „Zbogom, para!“ In vendar je bilo nekoč okoli slovenskih železnic veliko vika in krika, veliko dima in ognja. Še posebej pa so se glede zamotanosti, razprtij, izpolnjenih in neizpolnjenih obljub ob ustanavljanju in graditvi odlikovale dolenjske železnice. Takole nekako je bilo.

KRKA ALI TEMENICA?

Prvo idejo o železnici skozi Dolenjsko je leta 1864 trgovinskemu ministrstvu predložila ljubljanska Trgovska zbornica. Ta načrt je še isto leto utemeljil kranjskemu deželnemu zboru poslanec belokranjskih kmečkih občin Janez Kapelle. Kranjski deželni zbor je sprejel za dolenjske proge dve resoluciji. Slednja beseda že takrat ni pomenila obveze. Dolenjska proga naj bi potekala iz Ljubljane čez Lavrico, Šmarje in Blato do Višnje gore, dalje od Hudega prek Zagradca in Žužemberka do Dvora, Soteske ter nato do Vrčic na Tančo goro, Črnomelj, Krasinec, Ribnik in prek Tomažnice na Karlovec. Za progo med Hudičmi in Vrčicami so izdelali tudi alternativni načrt prek Radohove vasi, Velike Loke, Trebnjega in Mirne peči do Novega mesta ter od tod prek Uršnih sel do Rožnega dola na Vrčice. Proga prek Trebnjega bi bila dolga 19,60, prek Soteske pa 18,30 milje.

Od Ljubljane do Hudega pri Stični sta imela načrta bolj ali manj podoben potek tras. Razlike so nastale šele pred Stično, kjer se je bilo treba odločiti, ali speljejo železnico po dolini Temenice do Trebnjega in v Novo mesto ali pa jo usmerijo čez Muljavo v dolino Krke ter prek Žužemberka, Dvora in Soteske do Dolenjskih Toplic. Tu sta si stala nasproti dva tabora nepomirljivih interesentov. Vnel se je srditi boj, o katerem priča komisijski zapisnik o reviziji trase, ki obsega celo knjigo in kateremu je priključenih 12 spomenic krajevnih odborov, občin in skupin interesentov.

Odločitev, kod naj teče dolenjska železnica, je bila res težka, saj so za dolino Temenice kakor tudi za dolino Krke govorili tehtni razlogi. Poslanec iz Temeniške doline z župani na čelu so poudarjala večjo kulturno razvitost in gopodarsko donosnost svojega kraja. Sklicevali so se na rudna polja pri Šentrupertu in Trebnjem, na premogovnik pri Šentjanžu, na razvitost poljedelstva, žagarstva, mlinarstva in vinogradništva. Dolino zelene Krke svojih milih nasprotnikov so vrli Temeničani označevali kot ozko in tesno sotesko, ki drži skozi kraje, ne brez razloga imenovane Suha krajina. Za progo po dolini Krke je po mnenju Temeničanov govorila samo železarska industrija na Dvoru, ki pa, so zadali milostni udarec, v zadnjem času občutno peša.

Na Dvoru, v Žužemberku in v Soteski pa so zavihteli meč statistike. Proga po dolini Krke bi presekala 40.000 oralov Auerspergovih in 30.000 oralov drugih zasebnih gozdov, ki bi dali vsako leto na tisoče sežnjev trdega in mehkega lesa ter 30.000 centov ježic, želoda in gob (?) ter 4.000 centov smole.

ODLOČIL JE VOJAK

Položaj komisije je bil spričo pretiranih cenitev tonaže bodoče proge prav kočljiv. Učeni zastopniki komisije so sicer priznali, da je železarna na Dvoru važen industrijski objekt, da je Krka nenehna vodna moč, koristna za izkoriščanje okoliškega lesnega bogastva, vendar pa da vse to ne more odtehtati statističnih podatkov o bogastvu Temeniške doline, bogastvu, ki bi ga železna cesta popeljala v širni svet.

Nasprotnega mnenja je bil zastopnik že imenovane ljubljanske Trgovske zbornice, ki je v svoji izjavi poudaril, da problema dolenjskih železnic ne bi smeli presojeti z ozkosrčnega vidika krajevnega prometa, temveč z vidika tranzitnega prometa alpskih dežel z bogatim jugovzhodom. Pri takem množinskem prometu da je odločilna nakrajša zveza.

Vse je že kazalo, da bo stekla dolenjska železnica po dolini Krke. To odločitev je zaradi lastnih koristi zagovarjal tudi mogočni knez Auersperg. Ko se je vmešal predstavnik avstro-ogrškega generalnega štaba in odločil, da mora zaradi strateških razlogov proga teči po Temeniški in ne Krški dolini. In tako bi Dolenjska prav kmalu dobila prvo progo, če ne bi bilo usodnega črnega petka 9. maja 1873, ko so se na borzi sesula bogastva. V razvalinah je ostal tudi načrt dolenjskih železnic.

Za celih 17 let, dokler ni vzel stvari v roka prof. Franjo Šuklje, Novomeščan, poslanec in kasneje deželni glavar. Šukljetu je stopila ob bok Trboveljska premogovna družba, lastnica kočevskega premogovnika. Dunajski ptički so takoj začeli peti drugače. TPD je imela denar in rudnik v Kočevju, ki bi ga lahko zares izkoriščali le z železnico. Šuklje pa je brenkal na struno, da Dolenjska „ne more vnovčiti tega, kar ima in kar bi lahko pridobivala. Nima industrije, ima zaostalo kmetijstvo. Neomikanost, beraštvo in gospodarski propad je usoda krajev brez železnic.“

Trgovinsko ministrstvo je slednjič 15. julija 1887 dokončno odločilo, da pelje dolenjska železnica iz Ljubljane prek Trebnjega do Novega mesta. Ima odcep do Straže (zaradi Auersperga?), kočevska proga pa se odcepi pri Grosupljem in pelje skozi Velike Lašče in Ribnico do Kočevja.

KOČEVJE PRED NOVIM MESTOM

Potem so bili nekakšni trojni sporazumi, delniške družbe, državna zagotovila in še druge oblike finačno-papirnate vojne. Sodelovala je tudi Kranjska hranilnica, banke imajo vedno povsod prste zraven.

Za navadnega potnika pa je bilo važno, da so progo Ljubljana—Grosuplje—Kočevje odprli za javni promet 27. septembra 1893, progo Grosuplje—Trebje—Novo mesto in Novo mesto—Straža pa 1. junija 1894. Vlak je vozil iz Ljubljane do Novega mesta 3 ure in 8 minut.

Kot vidite, je dobilo Kočevje progo pred Novim mestom, zato pogledimo, kaj je med drugim o vožnji prvega dolenjskega vlaka zapisal tedanji kronist. Za časnike so tedaj pisali tudi ljudje, o katerih se danes učimo v šoli. Janko Kersnik trdi v podlistku Slovenskega naroda, da se je udeležil slavnostne vožnje prvega kočevskega vlaka tudi norec iz Studenca. Ker je bil lepo oblečen v frak in cilindar, so ga vsi pustili pri miru. Celo jedel in pil je lahko na veliko, po šampanjcu še 13 čaš piva. Na vlaku je bila vsa avstrijsko-slovenska železničarska smetana, same uniforme in križci.

Do solz ganjen je bil tudi glavni pobornik dolenjske železnice Franjo Šuklje, o katerem Kersnik piše, da je imel preveličasten cilindar, sam Šuklje pa v svojih Spominih izrecno poudarja navzočnost preslavljenega ministra, generalnih

ravnatelj, knezoškofa, ki je blagoslovil lokomotivo, ter drugih, že tedaj manj pomembnih veljakov. Ne pozabi pa Šuklje zapisati, da mu je sam trgovinski minister markiz Bacquehem v čisti nemščini čestital, kako je dolenjska železnica samo njegova (Šukljetova) zasluga.

Vsekakor pa je dala železnica dolenjski trgovini s kmetijskimi pridelki, živino, lesom in vinom nov polet. Stara industrija se kljub zvestim vodam Krke ni mogla obdržati, železarna na Dvoru je ugasnila, prav tako papirnica v Žužemberku. Takrat so trdili, da je tega kriva železnica, ki jih je obšla, danes pa tedanjo odločitev blagoslovljamo. Bil je namreč načrt, da bi nekaj podobnega jeseniški železarni, če bi bila železnica, zgradili na Dvoru. Kakšna bi bila danes Krka?

V SEMIČU NEKOČ ŠTIRJE MLAJI

Bili pa so tudi majhni spori, na primer boj za železniško postajo med Žlebičem in Ribnico. Dovož lesa iz Sodraške doline je nesporno govoril za nezatni Žlebič, do popolne postaje pa ni bilo mogoče odrediti pravice tudi trgu Ribnica. Spor so nekako zgladili z novo cesto.

Zdaj pa še nekaj besed o belokranjski železnici, saj to navsezadnje zasluži. Do Semiča je pred dnevi peljal zadnji hlapon. Najprej so se tu, ker ni bilo denarja, zavzemali za ozkotirno železnico. Poslanec Šuklje je med drugim navajal, da je belokranjsko ljudstvo izobraženo in za delo zelo pripravno, ob progi pa da kar leži premoaga, železne rude in gline. Za povezavo med Kranjsko in Hrvaško so se zavzemali tudi hrvaški in dalmatinski poslanci, ki so zahtevali normalno progo. V igro sta vstopila tudi Črnomelj in Metlika. Kje bo postaja? Na račun dolžne proge je danes postaja tako v Metliki kot v Črnomlju, pa še niso vsi zadovoljni. Belokranjski krak dolenjske železnice so slovesno izročili namenu tik pred začetkom prve svetovne vojne, 27. maja 1914.

Ko danes gledaš fotografijo o sprejemu prvega vlaka v Semiču, je moč, kljub pičlim svetlobnim vrednostim tedanjih objektov, razpoznati ob progi množico radostnih ljudi ter kar štiri mlaje. V soboto, 13. maja 1978, ko je v Semiču pripeljal poslednji slovenski hlapon, pa je na Belo krajino deževalo. Sestopili smo iz vlaka 25—019, ki je, slavnostno okrašen, pripeljal na zadnjo postajo povabljenim in vsakogar, ki je hotel vstopiti. Lokomotiva je takoj odsopla nazaj proti Ljubljani, vkrcali so nas v avtobus. V semiškem hotelu so povabljenim, nazadnje pa upokojenim železničarjem postregli s kulturnim programom in kosilom. Vsi smo ploskali, previdno ravnali z žlicami in nožem, pravega veselja pa kljub belokranjski črnini ni bilo. Težko je biti vesel na pogrebščini, pa čeprav pokopuješ tisto tisočkrat preteklo in neudobno stvar. Parno lokomotivo.

ropotarnica

O DENARJU

— Ko sem bil mlad, sem verjel, da je denar v življenju najvažnejši. Zdaj, ko sem se postaral, to vem.

Oscar Wilde

— Denar je šesti čut, brez katerega ne moremo uporabljati preostalih petih.

Maugham

— Nikogar še niso obesili s srebrniki v žepu.

Ruski pregovor

— Denar je moč nemoči.

L. Samson

O JUNAŠTVU

— Hrabrost je upanje, da bo strel zadel soseda.

Ugo Ojetti

— Junaki so večinoma kakor slike: da bi jih lahko ocenili, jih ne kaže gledati preveč od blizu.

La Rochefoucauld

— Biti premagan in ne izgubiti srca, je največja preizkušnja hrabrosti.

Ingersoll

— Nihče ni junak v očeh svojega sobarja.

Cleophile Cornuel

O RESNICI

— Človek išče resnico, da bi jo še globlje skril.

Lec

— Če zaprete vrata vsem napakam, bo tudi resnica ostala zunaj.

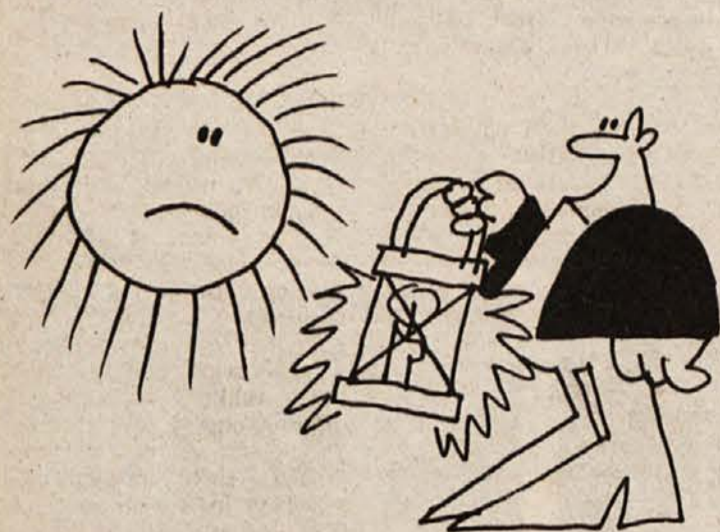
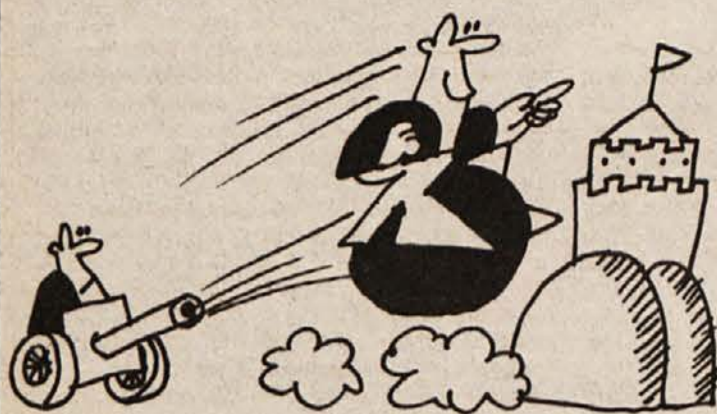
Tagore

— Če nameravaš opisati resnico, pusti eleganco krojaču.

Einstein

— Sanje imamo zato, ker brez njih ne bi mogli prenesti resnice.

Remarque

brez besed

FRANCE
URŠIČ
JUGOSLAVIJA

obuvalo za vsak okus

Spomladanska in poletna obuvala pomenijo za noge in naše počutje pravcati oddih, če jih seveda pravilno izbreemo. Po večmesečnem stiskanju nog v škornje ali nizke čevlje z visokimi petami si lahko zdaj privoščimo obutev, v kateri ne bomo „trpele“.

Letošnja moda je glede tega odlično zastavljena. Mladi svet naj bi bil po njenem obut v različne inačice tenis copat, dekleta v sandale z nizko peto (tudi polno), prevezane s pasčki, ženske srednjih let v

Zelo ozki čevlji z visokimi špičastimi petami so po zadnjih modnih zapovedih le za zvečer in za izrazito svečane priložnosti, medtem ko je dnevno obuvalo udobno, kot so sicer vsa letošnja oblačila za ženo.

Morda se vam bo v prvem hipu zdelo „grozno“, vendar vedite, da je super moderno, če boste srečali na cesti dekle v širokem krilu, obuto v bele

kratke nogavičke in sandale z nizko peto. Ta moda je bila kakih pet let pred vojno že uveljavljena, videvali smo jo tudi prva povojna leta, potem pa so kratke nogavičke za ženski svet izginile iz modnih časopisov. No, zdaj se vračajo in čez čas se nam bo to zdelo kar lepo. Vsekakor pa je zdravo, da ne govorimo o dobrem počutju. Nobena sandala ali čevljev ne moreta ožuliti občutljive nožice v bombažastih nogavičkah.

R. BAČER

domaća marjetica

Nizko trajnico, ki jo najdemo pri nas tako po vrtovih, kot v naravi ali na pokopališču, smo vajeni gledati le kot okras, je pa tudi zdravilna. V zemlji ima kratko koreniko, iz katere poganjajo narobe jajčasti listi, cveti pa so beli, rdeči in se na visokih stebelcih dvigajo nad liste. Marjetica cvete od zgodnje pomladi do pozne jeseni.

Zdravilni so cvetni koški in tudi listi, nabiram o pa jih ves

čas med cvetenjem. Posušiti jih moramo v senci, lahko tudi na prepihu, potem pa shranimo na suhem. V cvetih in listih marjetice so čreslovina, hlapno olje, organske kisline, saponin in še druge snovi, ki so zdravilne. Čaj iz listov in cvetov uporabljamo v domačem zdravilstvu pri prehladu dihal, posebno pomaga pri vnetju poprsnice, pri notranjih krvavitvah. Dober je tudi za

ljudi z želodčnimi težavami, za slabokrvne in tiste z zlatenico.

Ščep čajne mešanice poparimo s skodelico vode in pustimo nekaj časa stati, nato sladkamo z medom ali žganim sladkorjem in pijemo dvakrat ali trikrat na dan. Pri notranjih krvavitvah dodamo marjeticam še orehovega listja. To pomaga posebnim krvavitvah iz maternice ali pljuč.

orehovi štruklji

Valerija Luzar

V gostilni Valerije Luzar v Škocjanu vam včasih postrežejo z odličnimi domačimi orehovimi štruklji, ki jih imajo najraje gostje od drugod. Gostilničarka je natančno opisala, kako jih pripravi, tako da po njenem receptu lahko poizkusi vsaka gospodinja.

„Testo iz 1 kilograma gladke moke (to je količina za večjo družino ali za več

gostov) zamesimo iz malo mlačne vode, ščepca soli in treh celih jajc, malo olja in malo kvasa, raztopljenega v mlačni vodi. Testo pustim počivati pol ure, nato pa razvaljam.

Za nadev pripravim 1 liter pregrete domače smetane in pol kilograma mletih orehov. Ko je testo na tanko razvaljano, pomažem po njem najprej smetano, nato potrosim z orehi in zvijem.

Voda, v katero dam kuhat štrukelj, mora biti vrela. Štrukelj (brez prtička) kuham pol ure tako, da ne vre prehudo. Potem ga odcedim in razrežem. Če ima kdo rad štrukelje v juhi, jih narežem, še preden jih polagam v vrelo vodo. Zabelim jih z drobtinami. Po želji lahko štruklje posladkam in potrosim s cimetom, lahko pa jih jemo tudi s solato.“

obzorja

recenzija

Nova „Metlika“

Pred kratkim je prišla iz tiska pri Časopisnem podjetju Delo druga, pregledana in dopolnjena izdaja „Metlike skozi stoletja“, ki jo je napisal prof. Jože Dular. Knjigo, ki je ohranila format prejšnje izdaje, je pa skoraj za tretjino debelejša (150 strani) in obogatena z več kot 50 dokumentarnimi ilustracijami, ki so izdala in založilo Belokranjsko muzejsko društvo v Metliki.

Nova izdaja je narekovala več stvari, neposredno pa predvsem dvoje dejstev: najprej, da je knjiga, prvič obelodana leta 1961, že povsem pošla, potem pa zato, ker so poglavja najnovejše metliške zgodovine medtem že zastarela in jim ni bilo potrebno dopisati vse, kar se je pomembnega zgodilo v sedemdesetih letih. Z drugimi besedami: „Metlika skozi stoletja“ je bilo potrebno aktualizirati.

Dular se je tega dela lotil z veliko lastno marljivostjo, natančnostjo, znanjem, potrpežljivostjo in kritičnostjo. Nera mu je prav slednja pomagala, da je iz vira nenehnih novosti mogel izluščiti najpomembnejše in najrazličnejše za pripreteki in sedanji čas. Najdajmo še, da je kritično gledal celotno besedilo, esel vanj, kar je bilo za tekle dognano v novjšem obdobju, in opustil, kar ni dilo v zasnovi nove izdaje.

Nova „Metlika skozi stoletja“ ni samo vsebinsko popolnjena, ampak tudi bolj pregledna in urejena, s čimer je Dular potrdil tudi svoje redniške sposobnosti. Ker je knjigo pisala pisateljska roka, kar pomeni, da jo odlikuje jasna in klena beseda, je zagotovilo več, da bo našla pot tudi do največjih bralcev. V roke jo lahko jemali vsi, od mladih do odraslih Metličanov in Belokranjcev, hkrati bo

dragocen in nepogrešljiv vodnik vsem drugim, ki bi se podali na „potovanje“ skozi metliška stoletja. Dularjeva knjiga jim bo odgovorila na vsa vprašanja.

I. Z.

knjige

BAJAZIT BLISKOVITI

Sergej Borodin

Ime sovjetskega pisatelja Sergeja Borodina na Slovenskem ni neznano, saj je pred leti Mladinska knjiga v zbirki „Levstikov hram“ izdala njegov zgodovinski roman „Zvezde nad Samarkandom“. Glavni junak tega dela je veliki zavojevalec Timurlenk. Osvajalne pohode slednjega, zlasti pa spopad s sultanom Bajazitom je Borodin opisal tudi v obsežnem romanu „Bajazit Bliskoviti“, ki ga je omenjena založba v prevodu Anice Brvar pred nedavnim izdala v zbirki „Krog“. Četudi nosi roman naslov po sultanu, ki je v pičlih desetih letih na začetku 15. stoletja z bliskovitimi napadi zavzel Bolgarijo, Makedonijo in Tesalijo, razrušil številna mesta in koval načrte o zavzetju drugih dežel, se vsebina v glavnem nanaša na zmogovito obdobje Timurlenkovih pohodov. Prihod njegovih vojska do vzhodnih meja sultanove države je bliskovitemu pohlepu prekrizal velike načrte. Ta nemirni, za mnoga ljudstva usodni čas je pisatelj prepričljivo opisal po zgodovinskih virih, ki so mu služili za ogrodje pripovedi, v katero so zajete zgodbe in nezgode posamičnih junakov.

LAHKOTEN VALČEK

Četudi trenutno predava na eni od francoskih univerz, je najbrž malce pretirano postavljati češkega pisatelja Milana Kundero ob bok tako znamenitih literarnih imen, kot sta na primer Flaubert ali Kafka. Pa vendar to, zlasti francoski literarni kritiki, počno. Pustimo takšne sodbe času in zapišimo, da je Pomurska založba v prevodu Dušana Barana pred nedavnim izdala roman „Valček za slovo“, ki ga je Kundera v izvorniku objavil pred petimi leti. Gre za splet zgodob o posameznikih, ki so povezani z usodo noseče bolničarke. Dogajanje se odvija v nekaterih toplicah, kjer zdravijo ženske, ki ne morejo zanositi. Delo vodi

M. KUNDERA valček za slovo

zdravnik, ki v primerih, da so neplodni možje, „zdravi“ po otrokih hlepeče žene na svoj, skrajno pohoten, celo podel in, kajpak, skrbno prikrit način. Preveč lahkoten valček je to, da bi lahko spremljal hrepenenja gospe Bovary ali stiske Josefa K.

o „angelu smrti“

O „angelu smrti“, nacističnem zdravniku Josephu Mengeleju (katerega zločinske medicinske poskuse, ki jih je opravljal na taboriščnikih, je zgodovina že dodobra razkrila), se od časa do časa še piše po časnikih, saj so nekje v Južni

PREDSTAVUJAMO VAM

Do 1972, ko je v zbirki „Levstikov hram“ pri Mladinski knjigi izšel roman „Sto let samote“ (prevedla ga je Alenka Bole-Vrabc), je bil kolumbijski pisatelj Gabriel Garcia Marquez na Slovenskem dokaj neznan ime, četudi se je v šestdesetih letih z vrsto romanov prebil v krog največjih južnoameriških književnikov.

Prav „Sto let samote“ (1967) je Marquezu prineslo svetovno slavo; po izidu je bil roman takoj razprodan, bralci so razgrabili tudi veliko poznejših natisov, doslej so ga prevedli v več deset jezikov, poznavalci pa menijo, da je roman eden najboljših proznih tekstov zadnjih desetletij, napisanih v španščini. Tudi prva slovenska izdaja je pošla že v dobrem letu dni, zato je omenjena založba pred kratkim pripravila ponatis. Pri Državni založbi Slovenije pa je za leto napovedan izid Marquezovega romana „Jesen patriarha“.

Kolumbijsko mesto Macondo, nekakšno ločnico med časom in večnostjo, je Marquez uvedel v svojo literaturo že s prvim romanom „Uvelo listje“ (1955) (z njim je povezanih še

troje naslednjih romanov), epopejo o ustanovitvi, vzponu in propadu Maconda in ene njegovih najuglednejših družin pa zaključuje pričujoči roman.

Usoda Buendiev, družine, ki naj bi živela neskončno dolgo, a ji je odmerjenih samo sto burnih in samotnih let, se začne in konča v mestecu, ki mu po prvem razcvetu grozi kužna nespečnost, pustošijo ga vojne, zaudarjati začne po političnih umazanijah, na koncu pa ga z zemljo zravna silen veter. Slednji opravi tudi z Buendii, „saj rodovi, obsojeni na sto let samote, na zemlji nimajo drugega izhoda“.

V vsakem od Buendiev je nekaj nenaravna (prašičji rep, postava velikana, nebrzdana erotična sla in še kaj). Njihov dom, ki ga v propad vlečejo moški, ujeti v blodni krogotok alkimističnih poskusov, petelinjih bojev, vlačug in vojska, nenehno rešuje pramati Ursula. Ta preživi šest rodov, dokler ne oslepi od starosti in se ji šele v večni slepoti do kraja razodene njena materinska modrost. Ona edina ve za neskončno osamljenost sina, polkovnika Aureliana, ki ne more ljubiti, zaradi njegove osamljenosti pa trpijo vsi Buendii. Po Ursulini smrti je dokončen propad neizbežen, saj zadnjega potomca, ki se rodi iz krvoskrunske zveze, požrejo mravlje.

Francoski literarni kritik C. Fell je zapisal ob tem Marquezovem romanu tudi tole: „Vse čudežno ima značaj simbola in v tem je knjiga blizu svetoapisemski priliki ali otroški pripovedki.“ V Macondo je vse mogoče, nič nikogar ne preseneti, čas se vrti v krogu, znotraj katerega ljudje ne morejo uteči sami sebi, kajti zaprti so v „samoto in v ljubezen in v samoto ljubezni“.

D. R.

Ameriki menda odkrili njegovo zatočišče. Njegovo medvojno početje in skrivnostna izginitv sta začela buriti tudi domišljijo pisateljev. Tako je sodobni ameriški pisatelj Ira Levin, ki ga poznamo zlasti po pripovedi „Rosemaryjin otrok“ (še bolj pa nam je v spominu istona-slovni film Romana Polanskega), napisal roman „Fantje iz Brazilije“. Gre za izmišljeno zgodbo o nenavadnem Mengelejevem podjetju. Zločinec nekje na južni ameriški celini dela poskuse s štiriindevdesetimi ženskami, ki naj bi, cepljene s Hitlerjevimi celicami, rodile novega odrešitelja nadčloveške arijske rase. Dražljivosti željne bralce bo roman (v prevodu Jožeta Fistroviča ga je izdala Pomurska založba) gotovo pritegnil, zahtevnejše pa bo to domala nesmiselno in umetniško prazno delo pustilo hladne, četudi iz njega veje nekoliko svarilnih poudarkov zoper podobna početja.

različno o času

Pri Mladinski knjigi je v zbirki „Sinji galeb“ izšlo dvoje

del, ki jima najbrž ne bo treba iskati bralcev, kajti: Le kdo ne bi segel po Marka Twaina zgodbi „Yankee iz Connecticuta na dvoru kralja Arturja“, ki spravi v dobro voljo še tako namrščenega bralca? Harryja Morgana je

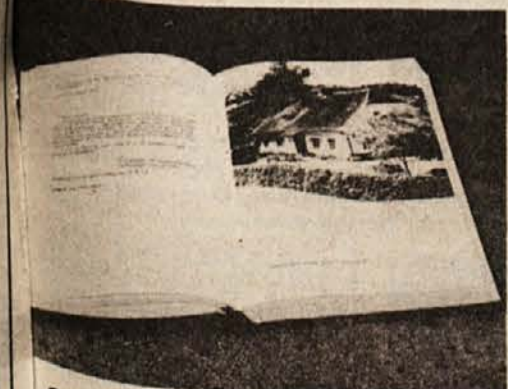
nevesta zvelkla v muzej, tamkaj pa je preveč krilil okrog sebe in si zbil na glavo starodavno čelado. Omahnil je, izgubil zavest in se zavedel v srednjem veku, vendar se v njem ni počutil prav nič domače. Po duhovitih dogodivščinah se je Harry končno le primajal spat v svoj čas in okolje. Delo je prevedla Gitica Jakopin, čudovite ilustracije Františka

Chochole pa so vzete iz nedavne nemške izdaje.

Nemško nagrado za mladinsko knjigo je 1974 dobil Michael Ende za pravljичni roman „Momo“ (poslovenil ga je Lojze Uršič). V središču dogajanja je razvozlavanje skrivnosti časa, in četudi se zgodba odvija v preteklih časih, ima veliko skupnega z današnjikom, saj biča otroški pohlep. V nekem mestu družba sivih možakov z zvijačami in nasiljem prisiljuje ljudi, da varčujejo s časom. Tako ljudje opuščajo razne opravke, hitreje delajo, s tako prihranjenim časom pa živijo sivi goljufi. V ljudeh, ki nenehno hitijo, je čedalje manj človečnosti, odtujujejo se sami sebi, to pa najbolj občutijo otroci. Toda njihovih pritožb nihče ne jemlje resno. Ko je stiska neznosna, saj je ves svet v oblasti sivih starcev, skrivnostni upravnik časa, mojster Hora, s težkim srcem ustavi čas. Svet onemi, deklica Momo pa s cvetlico v roki in želvo pod pazduho premaga trumo sivih časovnih pogoltnežev in čas, za katerega so bili prevarani, se vrne k ljudem.

TITOVA ZBRANA DELA

Založniški hiši Borec in Komunist, ki bosta skrbela slovensko izdajo „Zbranih del Josipa Broza Tita“, sta 4. maja na novinarski konferenci predstavili prvo knjigo iz tega knjižnega sklopa, katerega tiskanje pomeni veliko kulturnozgodovinsko, družbenopolitično in založniško dejanje.

Odločitev o izdaji Titovih „Zbranih del“ je bila za pred šestimi leti. Odtlej delujeta izdajateljski odbor predsedstva CK ZKJ in uredništvo, ki ga vodi dr. Pero Jovanović, za znanstveno pripravo pa skrbijo strokovnjaki Beogradskega Inštituta za sodobno zgodovino. Najprej je kazalo, da bo Titova dela moč zbrati v štiridesetih knjigah. Toda raziskovalci ob delu gradiva še zmeraj odkrivajo Titova dela, za katera doslej zgodovinarji sploh niso imeli. Med njimi je cela vrsta člankov, zabeležek, pisem, govorov, razgovorov in podobno, ki so izdaja „Zbranih del“ obsegala blizu deset knjig, ki bodo prinesle tudi besedila, ki nastajajo.

Prvič zbrana in kronološko razporejena v knjige bodo dela pričevala o Titovi vlogi v nedvomno najpomembnejši, več kot pol stoletja dolgi časovni prelojnici v zgodovini jugoslovanskih narodov in narodnosti. Slednji sta dala večni pečat Titovo revolucionarno delo in ustvarjalna misel, kar bo še kako razvidno iz njegovih del, ki so nastajala v treh različnih obdobjih.

Prvo obdobje obsega graditev marksistične partije in pripravo socialistične revolucije, se pravi čas, ko je bil Tito eden najbolj odločnih in vztrajnih borcev za enotnost KPJ. V drugem obdobju Tito ni bil samo prvi ustvarjalni mož komunistične partije, ampak tudi pronicljiv strateg zmogovite osvobodilne vojske in revolucije. Graditev samoupravne socialistične družbe – to je tretje, najdaljše in s Titovo dejavnostjo na notranjem in mednarodnem področju do potankosti izpolnjeno obdobje.

Iz „Zbranih del“ se bodo zrcalila omenjena obdobja, ko si je Tito vztrajno prizadeval za pravice delavskega razreda, za obstoj in razvoj jugoslovanskih narodov in narodnosti ter za mir v svetu. Ne bo šlo zgolj za nadoben prikaz življenjske poti tvorca teh del, ampak hkrati tudi za temeljit vpogled v zgodovinsko kovnico KPJ oz. ZKJ.

Pripravo del za tisk Tito sproti spremlja. Zlasti pri zgodnjih besedilih je njegova pomoč nadvse dragocena, saj so mnoga brez podpisa. Zato jim lahko le on verodostojno prizna avtorstvo in osvetli razmere, v katerih so nastajala. Sicer pa je v spremni besedi k prvi knjigi „Zbranih del“ Tito zapisal, da ocenjevanje teh del ni njegova naloga. „Zgodovina in znanost bosta o tem izrekli svojo oceno... Ta dela so tudi zgodovinsko pričevanje o naših spoznanjih in možnostih za delovanje v slehernemu obdobju našega revolucionarnega boja. So podoba naše rasti in vsega, kar smo

naredili in kako smo naredili, včasih tudi z enostranskimi spoznanji in presojami, pa tudi z zmotami. Menil pa sem, da nimam pravice, da bi v teh delih kot pričevanjih spremenil karkoli, da bi danes nekatere stvari morda izgledale drugačne. Ne, mislim, da ni potrebno nikakršno izboljševanje te vrste. Naj nas zgodovina in prihodnji rodovi sodijo po tem, kakšni smo bili, kako smo se razvijali in v katero smer smo se gibalili.“

Prva knjiga, ki jo je uredila dr. Ubavka Vujošević, prinaša Titova dela, nastala v letih 1926–1928, torej v času, ko je kovinarski delavec Josip Broz postal vidnejši voditelj revolucionarnih sindikatov in KPJ. Od 65 del, objavljenih po kronološkem vrstnem redu, jih je Broz 53 napisal sam, ostala (resolucije, poročila, razglasi in podobno) pa so nastala skupinsko v okviru zagrebškega mestnega komiteja KPJ in pokrajinskega delavskega sindikalnega odbora. Prvo znano Titovo besedilo je bilo napisano v začetku maja 1926 v Kraljevici, zadnje, objavljeno v pričujoči knjigi, pa ima datum 2. avgust 1928, se pravi, da je nastalo tik pred Titovo aretacijo, ki ji je sledil t. i. bombaški proces.

Več kot polovica Titovih del (članki, poročila, pisma) iz prve knjige govori o težkem položaju delavcev (slabe higienske razmere v delovnih okoljih, nehumanu ravnanje z delavci, izkoriščanje ženske in otroške delovne sile). Pogosto je razkrinkaval tudi kršenje zaščitne delavske zakonodaje, iz osmrtnice ob izgubi kovinarja pa veje njegov odnos do tovarišev in soborcev, s katerimi je verjel v boj, ki so ga bili. Posebno skupino tvorijo štiri besedila, ki jih je v imenu protifrakcijske manjšine napisal za 8. konferenco zagrebške mestne organizacije KPJ (bila je 25. in 26. februarja 1928); gre za razčlenbo frakcijskih skupin, ki so škodovala komunističnemu gibanju, zanimivo pa je, da Broz

ni nastopil samo proti desni frakciji, ampak je ostro obsodil tudi napake levičarjev.

V teh delih Tito ni zgolj ugotavljal dejansko stanje, pač pa je tudi kazal pot, po kateri je treba iti. Niti za hip ni podvomil, da bo položaj delavcev moč spremeniti na boljše edinole z bojem. Pozival je k sindikalni povezanosti in ob stavki kraljevških delavcev avgusta 1928 zapisal: „Delavci morajo sami vzeti usodo v svoje roke, saj se ne morejo nadejati pomoči od nikoder. Strniti je treba raztresene vrste in solidarno braniti vse dosedanje pridobitve ter se bojevati za boljše življenje.“

Sirše poznavanje Titovega tedanjega delovanja omogoča 36 prilog; to so sklepi sindikalnih in partijskih vodstev o Brozovi izločitvi za njihovega člana, njegovi nastopi na partijskih in delavskih zborovanjih ter policijski in sodni dokumenti ob njegovih aretacijah in sojenjih. O znanstveni pripravi Titovih del priča tudi 317 pojasnjevalnih opomb k dogodkom, pojavom, pojmom in podobnim, dodana je izčrpna kronologija življenja in delovanja Josipa Broza od rojstva do avgustovske aretacije 1928, knjigo pa zaključujejo seznama osebnih imen s krajšimi življenjepisnimi podatki in zemljepisnih imen ter razlaga kratic.

Slovenska izdaja „Zbranih del Josipa Broza–Tita“ bo prevod srbohrvaške, poseben odbor (vanj je vključena cela vrsta zgodovinarjev) pa si prizadeva, da bi v prevode vnesel dopolnila in tako odpravil nedorečenosti zlasti na tistih mestih, ki se nanašajo na zgodovino delavskega gibanja na Slovenskem.

Prvo knjigo je prevedel Vlado Barabaš, izšla pa je v zaviljivi nakladi deset tisoč izvodov. Ni odveč opozoriti tudi na zelo dostopno ceno – sto dinarjev za posamezno knjigo. Založniški hiši pa napovedujeta, da bodo do konca tega leta izšle še najmanj štiri knjige.

D. RUSTJA

DOLENJSKI KMEČKI DVOR

Slovenci smo kmečki narod, ni ga skoraj med nami, ki ne bi imel v žilah kapljice kmečke krvi, pa naj še tako prisega na svoje meščanstvo ali (tudi takih je nekaj) kupljeno plemstvo. Kljub revščini pa je tudi slovenski kmet imel svoj dvor — tako imenujemo hišo z gospodarskimi poslopi. Teško je reči, kakšen je tipičen dolenski kmečki dvor, danes so vse domačije nadzidane, podzidane, prizidane ali kako drugače spremenjene. Prav tako je z gospodarskimi poslopi; še najmanj so se spremenili kozolci. Kljub temu pa vemo, kakšna je bila dolenska domačija, vsaj v glavnem.

Za dolenski kmečki dom velja, da je bil najbolj slovenski, ker so na graditev najmanj vplivali z vzhoda in zahoda. Za gorenjsko domačijo na primer vemo, da je močno podobna avstrijski, prekmurska pa madžarski. Dom dolenskega kmeta je bil precej drugačen od gorenjskega. Poljedelstvo in vinogradništvo je zahtevalo obširne shrambe za žito, seno, vozove in drugo poljedelsko orodje, zelo značilna je tudi klet. Pri Gorenjcih je bilo glavno gospodarsko poslopje hlev (živali so od živinoreje), kleti starejše hiše sploh niso poznale.

V gruščastih dolenskih vaseh so bila gospodarska poslopja brez vsakega reda nametana okoli hiše in za njo, v obcestnih naseljih pa so poznali več reda. Poslopja so povezana, največkrat pravokotno. Za Belo krajino pa je celo značilno, da je kmečki dvor tvoril četverkotnik iz hiše, hleva, svinjaka itd. Sredi je bilo dvorišče. Posebno značilni za dolenske in belokranjske kraje so bili tudi tako imenovani enotni kmečki dvori, prislonjeni navadno na pobočje, niso pa redki tudi v ravnini. To so enonadstropna poslopja; v nadstropnih delih so stanovali, tam so bile mnogokrat tudi kašča in druge shrambe, v pritličju pa sta bila hlev ter ena ali več kleti. Za tak dvor so bile značilne lesene ali kamnite stopnice, ki so vodile do lesenega hodnika, ki ga je pokrival podaljšan napušč. Klet in hlev sta bila zidana, gornji del pa včasih tudi lesen. S hodnika te hiše je vstopil obiskovalec v vežo, ki je delila stambo v dva prostora — v doleno in gorenjo hišo. Kuhinja je bila ponavadi kar v veži. Pri obširnejši hiši je bila še sobica ali štibeljc in kuhinjska shramba. Na podstrešju je bila kašča, dile za sušenje perila, večkrat tudi soba. Ta je pogosto tudi nad vežo v obliki strešnega nadzidka, imenovanega frčada.

Podobne so bile tudi pritlične hiše. Lahko so zidane, lesene ali pa oboje. V sredini je bila veža in obenem kuhinja, ob straneh gorenja in dolnja hiša. Večje hiše so imele tudi shrambo in štibeljc.

Največ, kar ve danes šolarček o domačiji pradedov, je, da je bila krita s slamo ali pa s strešno opeko — bobrovcem. Okna so imela polkence na deščice in so bila brez kamnitega okvira in zidca. Imela so kvečjemu preprost okvir iz ometa. Vrata dolenskih kmečkih dvorov so bila štirioglasta ali pa polkrožna. Slednje je bilo v navadi zlasti pri vinskih kleteh, kjer so bila vrata še posebno velika —

vsak lahko ugane, da zaradi sodov. Dimnik je novejša iznajdba; pri starejših hišah se je dim valil ob stropu veže na podstrešje in od tam na prosto. Kuhinja je tako zaslužno dobila ime črna kuhinja. Dim pa je prišel tudi pravi, prekadal je prenekatero gnjat, kračo in klobaso. Prostoru, kjer se je dogajal ta plemeniti proces, so rekli šije. V vinorodnih krajih — na Dolenjskem in v Beli krajini — skoraj ni, ki to ne bi bil — je zunanje hišne stene krasila trta; lepo se je opletala okoli oken.

Čeprav zveni čudno, so bile sobe dolenskih domov prostornejše kot gorenjske. Imele so tudi višji strop, ki je bil običajno ometan in pobeljen. Kraljica doma je bila velika krušna peč z dvema zapečkoma.

Še nekaj besed o belokranjskih hišah. Večinoma so bile lesene, pritlične in s slamo krite. Na podvalu so stali slopi, na njih greda, vmes so bili na obeh straneh obtesani hlodi. Če je bila taka hiša zunaj pobeljena, potem so bili slopi (tako so rekli stebrom) drugače pobarvani. Če je bila belokranjska domačija nadstropna, je bilo leseno nadstropje pogosto malo pomaknjeno čez spodnjo steno. Kot druge dolenske je tudi belokranjska hiša največkrat iz treh prostorov. Kuhali in jedli so v veži, glavno sobo so imenovali sprednja hiša, malo sobico pa zadnja hiša. Slednja je služila kot shramba za obleko, kot spalnica gospodarja in gospodinje, včasih so v njej prebivali preužitkarji.

Po svoje je zanimiva kočevska hiša. Nastala je pod vplivom z Bavarskega naseljenih Nemcev. Pri tipični kočevski hiši leži veža v sredini med stanovanjskim prostorom in gospodarskim poslopjem, torej ne v sredini stanovanja kot na Dolenjskem in v Beli krajini.

Ko smo že pri hišah, velja omeniti, da je v dvajsetih letih narodopisec Jože Karlovšek na Gorjancih videl tudi hiše, ki so imele en sam prostor za kuhanje in stanovanje.

Hiša pa še ni dvor. Kmečki dvor so vsa poslopja neke domačije. Za Dolenjce velja, da je bilo sredi dvora dvorišče z gnojiščem, okoli so svinjaki, hlevi, kozolci, šupe, lope, kolarnica in druga gospodarska poslopja. Tako je več ali manj tudi še danes, samo da glavno hlevsko poslopje ni več razdeljeno za govejo živino in za konje. Konj skoraj ni več, zamenjali so jih traktorji. Razlika med nekoč in danes je tudi v primerjavi hleva in stanovanjske hiše. Za naših prednikov je bil hlev pogosto lepši in trdnější od hiše; včasih je bilo bolje, da je umrl otrok kot poginila krava, ki je redila družino.

Danes nikjer več ne srečaš tipične dolenske domačije, če je taka sploh kdaj bila. Ostankov pa je kljub rušenju in prezidavanju veliko. Tu prepoznaš tloris, tam so ohranili kmečko peč, drugje spet polkence. Vsekakor, pa za nobenega Dolenjca ni sramotno vedeti, kaj je gorenja in dolnja hiša, kaj črna kuhinja s šijo itd. Tako bodi, dokler kri ne bo voda. N. R.

LADISLAV LESAR OBRAZI

LETEČI ČLOVEK

kateri so pokojnine ali kakšen dolar iz Amerike. Medved pa ves samovšečen in godrnjav običajno le razume vaškega pismonošo in se mu umakne s poti.

Vse mogoče stvari je že doživel Tiče v svoji pošarski karieri. Naletel je tudi na mrtve ljudi v zapuščenih hišah. Najtežje pa mu je, ko mora prinesiti žalostno sporočilo, da je kdo v družini umrl.

Včasih je vse te poti prehodil peš in pešačil je kar cel dan. Zdaj pa je malo bolje: poštna uprava mu je kupila moped, toda kaj, ko ga mora kdaj pa kdaj skoro nesti ali pa ga puščati v dolini in se po bregovitih terenih peš napotiti do osamljenih domačij!

Vasi: Banjačoka, Jesenov vrt, Drežnik, Briga, Ajbelj, Puc, Kaptol, Suhor, Podstene, Srednji potok, Rajšele, Vimolj, Colnarji, Dren, Delač, Stelnik, Brsnik, Mavrc, Kostel, Žaga, Žapuže, Selo, Lipovac in druge vasi so njegove vsakodnevne postojanke in ljudje v teh krajih ga imajo zelo v čislju.

Matija Zdravič pravi: „Pismonoša mora biti vesten in pošten. Še tako drobno pismo ali kartico je potrebno odnesti do pravega naslovnika. To je moja človeška in poklicna dolžnost.“

Tiče Kavčev je bil najmlajši kostelski partizan. Komaj šestnajstleten je bil že mitraljezec. Boril se je v IX. brigadi. Sodeloval je v bojih za Turjak, na Hrvaškem in drugod. Videl je, kako umirajo sotovariši, pa ni bilo časa za strah. Mladost in želja po svobodi sta bili močnejši od smrti. Še preden je vstopil v partizanske vrste, pa je bil aktivist. Zbiral je hrano za partizane in s tovariši pripravljali diverzantske akcije.

Zdaj je kakor ptica, s tisto svojo veliko pošarsko torbo. Ob četrtkih pa ima največ dela, ko prinese skoro v vsako hišo Dolenjski list.

Prenašanje sporočil iz kraja v kraj je stoletna tradicija. Poznamo poštno sle in golobe pismonoše, v zadnjem času pa je tehnika toliko napredovala, da s pomočjo vesoljskih satelitov, teleprinterjev in drugih zvez dobimo še isti trenutek pomembno vest ali sporočilo kjerkoli na naši zemeljski obli. Toda tudi pošta je imela dolgo razvojno pot.

Starejši ljudje se še spominjajo časov, ko so vozile poštno kočije, ko je odmeval po cesti poštni rog, s katerim je postiljon naznanil svečan trenutek. Poštne kočije, v katere so bili vpreženi iskri konjički, so bile prvotno namenjene le prevozu pošte; mimogrede so postale prevozno sredstvo tudi za ljudi. Prevoz potnikov po zaprašenih cestah je bil dobičkonosen posel. Takšnja voznja je bila včasih pravo razkošje in so si jo lahko privoščili samo nekateri.

Na Kranjskem je bila na začetku ena sama velika pošta, in to v Ljubljani. Prvo pošto je ustanovil nemški cesar Maksimilijan I. v prvi polovici šestnajstega stoletja. Plemiški roduvini Torriani de Tassis (Turn Taxis) je dal pravico prevažati pisma po vseh nemških deželah.

Leta 1573 je prvič stekla pošta iz Gradca v Ljubljano. Ustanovil jo je avstrijski nadvojvoda Karel. Toda prvo pošto so nosili peš. Šele petnajst let kasneje so začeli pošto prenašati jezdeci. Prva poštna cesta je šla z Dunaja preko Gradca in Ljubljane skozi Višnjo goro v Trebnje, Novo mesto, Metliko in Karlovac.

Pozneje so prevzeli pošto Habsburžani. Pošta je štela država. Poštni uslužbenci in hlapci so bili oproščeni vojaščine. Zgodovinar Vrhovec piše, da se je baron Tauffrer vozil s štirimi konji, grof Turjaški s šestimi, deželni glavar z osmimi, francoska generala pa sta se leta 1805 peljala z 18 konji.

Toda pošto so po domovih že od nekdaj raznašali poštarji. Tudi danes po toliko letih se stvari niso bistveno spremenile in poštar je ostal še vedno tista oseba, ki se ga ljudje še posebno veselijo ali pa jim je kdaj pa kdaj tudi tesno, ko jih obišče.

Matija Zdravič ali po domače Tiče Kavčev iz Novih sel pri Kočevju je eden tistih nezamenljivih poštarjev, ki že devetnajst let iz dneva v dan raznaša pošto po kostelskih in obkolpskih vaseh in je postal nekakšna originalna figura ondodnih krajev. Naj bo dež ali zima, visok sneg ali kar koli, Tiče se vsako jutro odpravi na pot s pošarsko torbo, in čeprav je že dopolnil petdeseto, se ne da. Kot v najboljših letih zmaga je klance in strme previse. Res je, da sope in se kar naprej poti, „toda to je tudi zdravje“, se rad pošali. Malo se zahihita in njegova mala čokata postava odkolovrati naprej. Kajti Tiče je človek, ki mu noge nikoli ne dajo miru.

Napol prazne in izpraznjene kostelske vasi imajo enega letečega stanovalca več, ko rine v klance po razritih poteh in se srečuje z divjimi živalmi ali z medvedom. Takole na nekaj metrov si stojita nasproti Tiče s svojo pošarsko torbo, v